SACROBOSCO. SPHAERA MUNDI. LIPSIAE 1503

Textus Spere materialis Joannis de Sacrobusto cum lectura Magistri Conradi Norici in florentissimo Lipsensi gymnasio: nuper exarata.

Verba Thebit acutissimi Astronomi de imagine tocius mundi atque corporis sperici propositione: introducendis ipsis incrementum magnum prebentia: per eundem: addita.

Verba Thebit sapientissimi Astronomi de imagine corporis sperici seu tocius mundi a Conrado Norico Arcium liberalium academie Lipsensis magistro nuper reuisus et additus.

Verba thebit viri philosophi scdm virtutē imaginatiuam precipui qui mundū mente gerens similiqꝫ imagine formas mdo et archetipo terciuz quendā adiungit / mundū sꝫ mathematicum Ex punctis lineis circulisqꝫ mathematicis imaginabilibus ꝯpositū cuius circulos singulos et varios / pūcto centrali in medio celi locato sic rationabiliter et artificialiter conducit vt cūctis legētibus et intēdentib⁹ in rebus Astronomicis viā pbeat / et multaꝝ auferat materiā questionū dt autē sic Nos iuxta rectā imaginationem astrologiam inchoātes intelligā⁹ mdm esse corp⁹ spericū ⁊ solidū cui⁹ cētrū est pūctū qd est in medio terre / et etiā centrū terre dicit̄ Intelligam⁹ terrā esse q̄si centrum mundi cum ipsa sit in medio et quasi corpus indiuisibile ad ꝯparationem magnitudīs mdi. Intelligam⁹ etiā mdm immobilē et quietum esse / nos itaqꝫ in centro terre et non in vera superficie resideētes. Intelligamus in suprema superficie mdi totaliter accepti vnū punctū orientalē secundū occidentalē. tertiū meridionalē. quartū septentrionalē. quintū in directo verticis. sextū in ei⁹ opposito sub pedib⁹. septimū oīm pūctoꝝ hoꝝ mediū sꝫ centrum mundi / imaginem⁹ etiā quandā chordā ab orientali pūcto ad occidentalē / et aliā a septētrionali ad meridionalē / terciā a directo verticis ad ei⁹ oppositū sub pedib⁹ / q̄ oēs transeūt per centruz Intelligat̄ quoqꝫ circul⁹ a pūcto orientali transiens p directum verticis ad punctū occidentalē et p oppositū sub pedibus rediens ad orientalem qui circul⁹ eq̄noctialis / vel equator diei vel equidialis appellat̄ Sit etiaz alter circulus p vtrūqꝫ punctū meridiei et septentrionis ⁊ p directū verticis et ei⁹ oppositum transiēs et dicat̄ meridionalis circul⁹. Sitqꝫ tercius circul⁹ transiens p vtrunqꝫ punctū meridiei ⁊ septentrionis / et p punctū orientalē et occidentalē / et dicat̄ orizon vł circul⁹ emisperij / ductis itaqꝫ tres chordis his circulis trib⁹ / coaptet̄ et chorda septētriōis et meridiei dicat̄ axis equidialis vel equinoctialis circuli / et illius chorde extremitates Anthonomatice poli appellātur. Astrologi nanqꝫ polū extremitatez axis essē deffiniūt Chorda vero orientis et occidentis est axis meridionalis circuli et eiusdem chorde extremitates sꝫ orientale et occidētale meridionalis circuli poli dicunt̄ Chorda vero a directo verticis ad oppositūz sub pedib⁹ transiens dicta est axis orizont̄. eius quoqꝫ extremitates poli orizontis. Sic itaqꝫ manifestū est ꝙ hoꝝ triū circuloꝝ centrū est centrū mundi / et eoꝝ quorum circuloꝝ magn⁹ vel maior / cuiuslibet em̄ circuli magni centrū / est centrū mūdi Circulū em̄ magnū vel maiorē vocam⁹ qui sperā diuidit in duas partes eq̄les / vnusquisqꝫ et hoꝝ circuloꝝ et etiā quilibet ali⁹ siue magn⁹ siue pruus sit / in spera in. 3. 6 0. ptes intelligitur diuidi / quaꝝ quelibez / gradus vocat̄ Et nota hos tres circulos sic esse ꝑpleros adinuicē ꝙ quilibꝫ eoꝝ intersecatur a duob⁹ alijs / ⁊ diuidit̄ in. 4. partes equales et earum quelibet ꝯtinet. 90. gradus imaginentur quoqꝫ inter circulū equinoctialē ⁊ pollū septentrionalē. 90. equidistantes circuli / circulo equinoctiali qui intersecantur p medium a circulo meridio-

nali in vno pũcto ex ꝑte orientis ab orisonte et in eiꝰ opposito ex ꝑte occi-
dentis Intelligant̃ quoqꝫ. 90. gradꝰ ab eq̃noctiali circulo ad polũ septẽ-
trionalẽ et suꝑ primũ illoꝝ. 90. graduũ trãseat p̃mus istoꝝ. 90. circuloꝛuꝫ
et suꝑ scd̃m secũdꝰ ꝛ sic de aliꝭ totidẽ quoqꝫ circulis! Et eodẽ modo intel
ligant̃ ab eq̃noctiali ad polũ meridionalẽ! Et nota hos circulos quãto
viciniores polo tãto esse minores et q̃nto equinoctiali ꝓpinquiores tãto
esse maiores. Quilibet v̾o circulꝰ in spera intellectꝰ siue magnꝰ siue ꝑuus
ex. 360. gradibus ꝯstat / sed gradꝰ maioris circuli sunt maiores! et mio-
ris circuli sunt minores Nota quoqꝫ in axe eq̃noctij centra hoꝝ circuloꝝ
cõtineri. imaginemur quoqꝫ. 180. magnos circulos qui om̃es transeũt
ꝑ vtrũqꝫ polũ equinoctialis circuli et quilibet eoꝝ scindat ipsum in duo-
bus oppositis gradibꝰ / qui circuli a quibusdã coluri dicuntur patet ergo
om̃es gradꝰ eq̃noctialis hoꝝ intersectiõe circuloꝝ abinuicẽ seꝑari / et gra
dus etiã oĩm circuloꝝ ab equinoctio equidistãtium! meridionales circuli
totidẽ et eodẽ modo dispositos habẽt circulos suos polos idest ad pũctũ
orientalẽ et occidentalẽ nũerãdo: ascendentes et imaginatio eoꝝ om̃ino
teneat̃ ad sĩlitudinẽ equidistãtiũ equinoctiali Habet etiã meridionalis cir
culus magnos suoꝝ poloꝝ circulos: vt circulꝰ equidialis: qui ip̃m meridi
onalem et eiꝰ equidistantes circulos in. 360. gradus distiguũt. Orizon-
tis quidẽ circuli sunt sui equidistãtes. 90. inter ip̃m / et eiꝰ polus qui est in
directo verticꝭ quoꝝ vnꝰ alio supponit̃ et quãto plꝰ ascenderint et appro
pinquãt polo tanto sunt minores! et hij sunt circuli almicanthorat / q̃si
semicirculi vt patet in astrolabio vbi quidã eoꝝ! nõ integri sed diminuti
depingũtur Habet etiã orizon magnos suoꝝ poloꝝ circulos vt equidia-
lis et meridionalis circuli. 180. qui om̃es ꝑ polos orizontis transeuntes
ip̃m orizontẽ et eius equidistantes circulos in. 360. gradꝰ diuidũt et hij
grece dicuntur azimut Azimut dicit̃ istoꝝ circuloꝝ arcus / illi qui sunt ab
orisonte vsqꝫ ad polũ in directo verticis Ex predictis itaqꝫ ꝑpendit̃ / ꝙ
om̃is circulus almicanthorat / intersecat quẽlibet azimut circuli arcum
et intersecatur ab om̃i! almicanthorat vero et azimut sunt nouenarij ad
certũ locũ solis vel stelle alterius comperiendũ. ꝑ almicanthorat em̃ deꝑ
hendit̃ altitudo solis vel stelleꝰ idest quod gradibus eleuat̃ super orizontẽ
ꝑ intersectionẽ vero azimut in qua orizontꝭ q̃rta sit determinat̃! Sũt em̃
quatuor orizontis q̃rte. Prima que est ab oriente in meridiẽ dr̃ orientalis
Scd̃a meridionalis q̄ est a meridie in occidentẽ Tertia que est ab occidẽte
in septentrionẽ et est occidentalis Quarta que est a septentrione in orien
tem et septentrionalis vocat̃ Sic etiã cũ predictis manifestũ est quẽlibet
spere magnũ circulum intersecari in duas ꝑtes equales et diuidere quem-
libet magnũ circulum siue orthogonalis sit siue non orthogonalis sit illa
intersectio. Est aũt orthogonalis intersectio cũ ex incisiõe crux recta red-
ditur nõ orthogonalis cuꝫ crux obliqua Imaginemur iteꝝ in meridionali
circulo duo pũcta / que vocãtur solsticia / quoꝝ vnũ intelligat̃ a meridie
suꝑ terrã distans ab eq̃noctiali. 24. gradibꝰ. Alteꝝ vero a septentrione
sub terra distãs quoqꝫ ab equinoctiali. 24. gradibꝰ itaqꝫ ꝑ hec duo pũcta
et punctũ orientis et occidẽtis est quidã circulꝰ magnꝰ quẽ greci zodiacũ
latini vero signiferum vel circulũ signoꝝ vocauerũt Hic itaqꝫ iuxta hanc
imaginationẽ oblique intersecat equidialẽ circulum et eius pars illa que
est septentrionalis est sub terra et ea que est meridiõalis est suꝑ terrã. Di-

uidit̃ aũt in quatuoꝛ q̃rtas hic circul⁹ / quarũ prima eſt ab oꝛiẽtali pũcto ad ſolſticiũ ſeptentriõale. Scd̃a vo ab eodẽ ſolſticio ad pũctũ occidẽtalẽ Tertia vo ab occidẽtali pũcto ad ſolſticiũ meridionale Quarta ab hoc ſolſticio rurſus ad pũctũ oꝛientalẽ Harũ etiã q̃rtaꝝ q̃libet in tres diuidit̃ ꝑtes eq̃les et ſic ex .12. ꝑtib⁹ tot⁹ ꝯſtat zodiac⁹ et earũ q̃libet ꝑs d̃r Aries taurus ⁊c̃. Hec aũt nõia tranſlatiue his ꝑtib⁹ ſunt impoſita ꝓpter qđdã ſignũ in his ꝑtib⁹ ꝯtentũ vl̃ circa has ꝑtes quaꝝ ſitus et diſpoſitio huiuſmodi rerum foꝛmas habere vidẽtur Harũ etiã .12. partiũ quelibet in .30. diuiditur gradus et ita totus zodiacus vt alij circuli .360. continet gradus hic quoqꝫ circulus duos habet polos vnus intelligit̃ a meridie in circulo meridionali et ſuꝑ terrã diſtãs a polo meridionali .24. gradib⁹ et ab eq̃noctiali .66. Axis igit̃ zodiaci eſt choꝛda que ab vno ei⁹ polo ꝓtendit̃ ad alterum tranſiens per centrum mundi / zodiaco eciam adaptẽtur ſui equidiſtantes circuli .90. ab ipſo vſqꝫ ad polũ ſuũ ſeptentrionalẽ et totidem altera ꝑte ab ipſo vſqꝫ ad ꝑtem meridionalẽ quoꝝ centra in eius axe continẽtur Habet etiã magnos poloꝝ ſuoꝝ circulos .180. qui ip̃m et oẽs eius equidiſtãtes in .360. diuidit ꝑtes. Nobis itaqꝫ tanq̃ꝫ in centro mđi reſidentib⁹ colligis / ex predicta imaginatiõe in mũdo totaliter intellecto et tanq̃ꝫ immobili et tanq̃ꝫ a creatoꝛe nunc foꝛmato / tres eſſe principales choꝛdas tres quoqꝫ circulos pꝛimoꝛdiales Habem⁹ quoqꝫ eoꝛum axes polos circulos equidiſtantes et ſuoꝛum poloꝛum magnos circulos. habem⁹ quoqꝫ et quartas cum ſuis appendicijs zodiacum nonminus ceteris efficacez Hec igitur ſunt que introducendis ipſis imaginanda occurrũt Et hec de his intantum dicta ſufficiunt.

Textus spere

[T]ractatum de spera quattuor capitulis distinguimus. Dicturi primo quid sit spera. Quid sit eius centrum. Quid axis spere. Quid polus mūdi. Quot sunt spere: et que sit forma mūdi. In scdo de decem circulis ex quibus hec spera materialis componit̄. et illa supcelestis que per istā imaginatur vel componi intelligit̄. In tertio de ortu et occasu signoꝝ et de diuersitate dierū et noctium et de diuisione climatum In quarto de circulis et motibus planetarū et de causis eclipsium.

¶ Spera igitur ab Euclide sic describitur. Spera est transitus circumferentie dimidij circuli que quotiens fixa dyametro quousqꝫ ad locū suum redeat circūducit̄ Idest spera est corp⁹ rotundū et solidum qđ describitur ab arcu semicirculi circūducto. Spera igitur a Theodosio sic describitur Est corpus solidū vna supficie cōtextum in cui⁹ medio est pūctus. a quo omnes linee ducte ad circumferentiam sunt equales.

¶ Anteqꝫ intellectus harum diffinitionū agrediatur/ supponenda sunt quedā principia geometrica Circulus est: vt dicitur primo Euclidis: figura plana vna linea contenta/ que circumferentia nomīatur in medio cuius est punctus/ a quo omēs linee recte ad circūferentiam exeuntes sibijnuicē sunt equales Punctus mediꝰ dr̄ centrū circuli. Dyameter circuli est linea recta que super ei⁹ centrū transiens extremitatesqꝫ suas circumferentie applicās circulū in duo media diuidit Et dr̄ a dia qđ est duo et metros mensura quasi duo mēsurans. hoc est duas extremitates eq̄les circūferētie/ seu polū articum et polū antarticū. Arcus est porcio circūferentie cum sua chorda. Angulus portiōis/ dr̄ quem chorda cū arcu constituit Vnde omīs linea extra cētrū circuli in eundē cadens vocat̄ chorda arcus/ causa est quia circulus ꝫm eam non mensuratur per equalia.

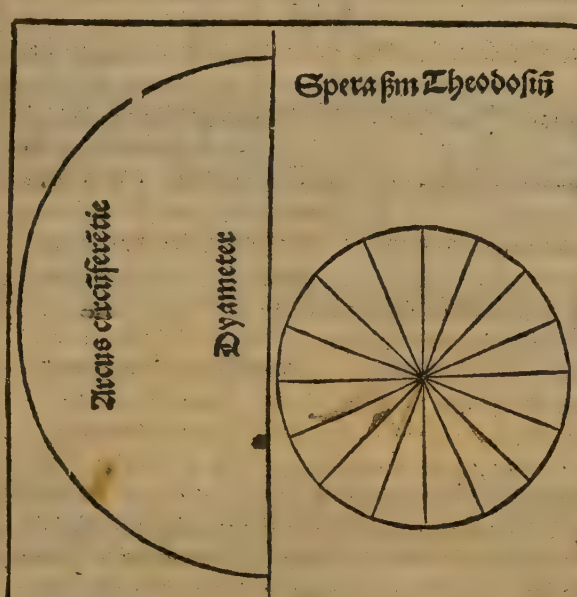
¶ Pro intellectu prime diffinitionis: que est ipsi⁹ Euclidis in vndecio libro elementoꝝ ponam⁹ Argillā mundā ad modū corporis cubici dispositam! applicemus chordā ferreā p mediū/ et adiungemus laminam incuruatā ferreā/ ad dispositionē semicirculi ordinatā ita tamē/ qꝫ chorda cum lamina incuruata/ circūuolui possit et primo reddat chylindrum/ si corpus sit solidum/ dehinc sperā cum corpus sit cubicū/ palā est speraꝫ esse corpus solidū: ex arcu semicirculi/ circūducto: pcreatū/ quid vero sit semicirculus ꝛc. supra claret.

Capitulum Primum

¶ Secunda diffinitio spere est ipsi⁹ Theodosij in libro suo de speris / in principio / que in corpe sperico ita aperte nō habet demonstrationē / sed potius requirit / vt corpus spericū piciatur sup planū ex doctrina Ptholomei / scdm quā piectionē oēs theorice planetarum sunt composite / tunc ex diffinitione circuli / propositum est manifestum.

¶ Spera est corpus solidū vna tantū supficie ptentū vt dicit Leupold⁹ Spera est orbicularis supficies celestis corporis in qua stelle fixe ptinētur Alfraganus. Spera est spēs quedā in rotundū formata ab eodē in idem circa suū centrū equis spacijs circulariter reuoluta Albumasar Nota tñ corpa solida esse in multiplici drñtia / sicut dixi in Arithmetica.

Et iste punctus dicitur centrum spere Linea vero recta transiens p centrum spere applicans extremitates suas ad circūferentiā ex vtraqз parte dicitur axis. Duo vero puncta axem terminantia dicuntur poli mundi.

¶ Punctus medius circuli dicitur cētrū a censeo / qr ßm ipm sumit iudiciuз periferie ptinendo sup se alterpedem circuli / talis etiā punctus spere dr centrū ex eadeз causa Axis aūt spere / est qdam linea intellectualis / que p dictū cētrū recte trāsiēs ad duas extremitates periferie se extendit hee due extremitates dicuntur poli mundi / scdm quandaз silitudinem a poliendo qr plani ⁊ rotundi sunt sicut dr Ptholome⁹. 4. de actibus separatis.

¶ Spera aūt dupliciter diuiditur sз ßm substantiā et ßm accñs. Scdm substantiam ei⁹ in speras nouē sз in speram nonā que primus motus siue primū mobile dicitur / et in sperā stellarū fixarū que firmamentū nuncupatur. et in septē speras septē planetaꝝ quaꝝ quedā sunt maiores quedā minores ßm qꝫ plus recedunt et accedunt a firmamēto. Vnde inter illas

ſperās / ſpera ſaturni eſt maxima / ſpera vero lune minīma pꝛo vt in ſe-quenti figura continetur.

❡ Pꝛo intellectu iſti⁹ diuiſionis eſt notādū ꝙ contactus ſperarū eſt ſpiritualis / ſpera eñ tangit ſperaꝫ per influxū ſuum / et non eſt coꝛpalis ſicut coꝛ-pus mouet coꝛp⁹ Si-militudinarie tñ iſte cōtactus / manifeſta-tur in cepa / ibi ꝯuexū vni⁹ teſte ſemp in cō-cauo eſt alterius ꝗ cō-tactus eſt coꝛpalis ad ſilitudinē illius ſpiri-tualis . Ampli⁹ ſpere celeſtes ꝯtinue ſunt ex eo qꝛ ꝑtes omniuꝫ ad vnū punctū luminis continuant̄ ſicut patet ex ꝑte pꝛima ꝑſpectiue ꝓpoſitione. 5. et 6. Quili-bet eñ punctus luminoſi in dyaphano poſit⁹ oꝛbiculariter ſe diffundit / ergo omēs relique ꝑtes ad eundē ꝯtinuātur / ſic ſilimodo in ſperis celeſti-bus . Ampli⁹ ſpere celeſtes ꝯtigue ſunt et hoc ratione ſciētie / patꝫ hoc in cepa / ſequitur ex his ꝙ totum celum gubernat et perficit hec inferioꝛa / et non ſpera Saturni / vel pꝛimum mobile.

❡ Secundo nōīa planetaꝝ ſunt ꝯſona rebus Saturnus dꝛ a ſaturitate qꝛ in māſionē ꝓpꝛia quicq̄d tribuit / cū plenitudine hoc efficit. Manſio ſaturni eſt aquari⁹ ſicut dt Almanſoꝛ Amphoꝛiſmo. 93. Gaudet ſaturn⁹ in aq̄rio ſicut Jupiter in piſce / gaudet etiā mars in ſcoꝛpiōe ſicut Ven⁹ in libꝛa et mercurius in virgiue / Hermes vo Amphoꝛ. 90. dicit Saturn⁹ dat mala cū tarditate / Unde infoꝛtuniū eius / eſt et maius in ſignis fe-mininis pꝛecipue vero / cū ſaturnus eſt cū dn̄o aſcendentis vel aliјs locis dignitatū / oꝑatio eñ vt ſic ſua eſt deterioꝛ cauda. Almanſoꝛ Amphoꝛ. 83. et. 115. Jupiter dꝛ quaſi pater iuuās vel q̄ſi ter iuuans ipſe eñ ſigni-ficatoꝛ eſt legis et ſubſtantie abūdantis / aīaꝫ . vitā . religiōeꝫ . paciētiaꝫ fidem et bonū deſignat / cui⁹ coloꝛ eſt viridꝭ Et Sidus eſt veritatꝭ ⁊ cō-ſtātie Leupoldus / et hoc eſt ꝙ dt Hermes Amphoꝛ. 3. iuppiter configu-ratus maliuolis mutat eoꝝ maliciā in bonū Ven⁹ vero hoc facere nō po-teſt niſi adiuueꝫ a Joue ⁊c̄. Mars dꝛ a moꝛte / ſignificat eñ finē iuuentu-tis et fratres : magiſteriū ferri et his ſilib⁹ Leupoldus / accedit ad hec qđ Hermes dt Amphoꝛi. 90. Mars infert mala ſubito et ideo mars reputa-tur ſaturno deterioꝛ in nocēdo . Sol dꝛ quaſi ſolus lucens / eo ꝙ irradiat ſpm̄ rationis vt ptꝫ in libello de ſole . Sol eñ habet ꝑtātē in anima vita

et honore / et in tota dextera corpis pte in corde ⁊ cerebro / in oclo dextro in die et in sinistro in nocte. Leupold⁹ vnde ꝑpter fortitudinē et potētiā ei⁹ dicit Bethem in suis Amphor. 29. quādo planeta est cū sole vires ei⁹ debiles sunt et suū diminuitur iudiciū Luna iuncta soli dies est vitupabilis in omi ope / ꝑ eundē Amphor. 48. Venus a venere dr qui pulchritudinis venator est / designat em̄ musicalia instrumenta ludos et cantus / cōmestiones et ebrietates / et hoc est qđ dr Almansor Amphor. 33. Illi⁹ signi natura in quo venus fuerit nato attribuet̄. Cum em̄ fuerit in leone dabit amorē / in tauro cantus / in scorpione coitus. Ratio est qr leo hz cor taurus guttur et collū / scorpius veretrū / de singulis alijs sic dicas. Mercuri⁹ dict⁹ ē a mercede / significator est mercedis sapiētie Arithmeticoꝝ Astronomoꝝ et diuersaꝝ exercitationū / magistroꝝ et scientificoꝝ vnde esse suū malū et eoꝝ: Almansor Amphor. 22. mercuri⁹ itinera ⁊ mutationes ac peregrinationes ſcat. Luna est q̄si luminū vna / tocius celi nocturna custodia / semina designat et corpa. Vnde semina viroꝝ sunt scdm̄ cursum solis / mulieꝝ vo scdm̄ lunam / Luna em̄ ſm ꝙ sepatur et ꝯtinuat̄ planetis sup p̄teritū et futuꝝ ſcat Bethem Amphor. 34. et. 35. An aūt nouē vel decem sint spere celestes / dicam in theoricis planetarū.

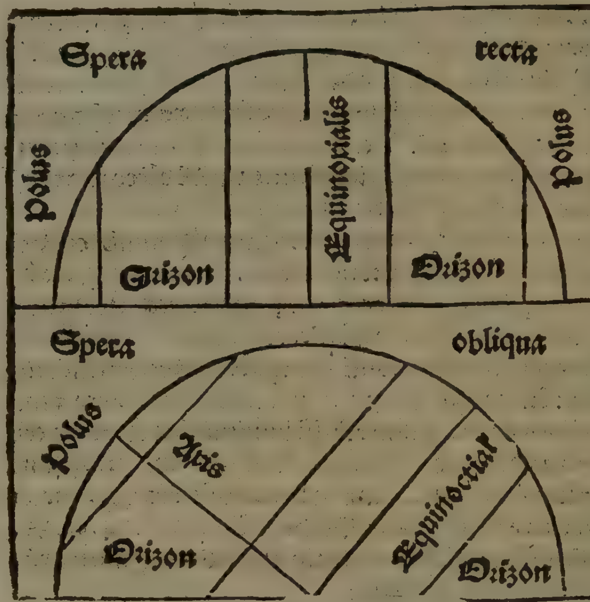
¶ Tertio orbis sepe ac frequenter pro spera accipit̄ et ecōuerso / vnde frequēter terra que sperica est ꝑ orbē ſcatur vt orbis terraꝝ q̄uis oīs orbis spera sit nō tamē oīs spera ē orbis Orbis em̄ est spera que duabus terminatur superficiebus conuexa sꝫ exteriore / que spere ē necessaria / et altera interiore sꝫ cōcaua / si due illius fuerint sups̄icies concentrice orbis erit vniformis Si vero duo centra orbis erit difformis / vtpote in pte grossior et in parte gracilior.

Nomina planetarum	
Saturnus	♄
Jupiter	♃
Mars	♂
Sol	☉
Venus	♀
Mercurius	☿
Luna	☽

¶ Szm accidens diuiditur quidem in sperā rectā et sperā obliquā. Illi em̄ dicuntur habere speram rectā qui manent sub equinoctiali si aliquis ibi manere possit. Et dicitur recta / qr neuter poloꝝ magis altero istoꝝ eleuatur vel quia eoꝝ orizon intersecat eq̄noctialē et intersecatur ab eodē ad angulos rectos et sperales. Illi vero dicuntur habere sperā obliquaꝫ quicunqꝫ habitant intra equinoctialem vel vltra. Illis em̄ sup orizontē alter poloꝝ eleuatur reliquus semp deprimitur. Vel q̄m illorum orizon artificialis intersecat equinoctialem et intersecatur ab eodem ad angulos obliquos vel impares.

Duplices anguli

Textus Spere

¶ Circul⁹ equinocti-alis est diuidẽs totã sperã ĩ duas ptes eq̃-les sol ab eo diuci⁹ nõ decliat .23. gradib⁹ ⁊ .51. mi. Ideo isti hoĩ-nes dicunt̃ habere spe-ram rectã qui manẽt et habitãt directe sub hm̃oi circulo si aliq̃s ibi habitare possit p-pter nimiũ estũ / cau-sa ãt ẽ duplex cur isti hoĩes sperã rectã ha-beãt Prima q₂ ambo poli sunt in horizonte eq̃liter eis Scd̃a quia equinoctialis circul⁹ diuidit horizõtem ad angulos rectos sperales. Vnde duplices sunt anguli / quidã sunt anguli planales qui fiunt ex lineis planis et rectis / orthogonaliter supra se ca-dentibus in modũ lignoꝝ rectoꝝ transuersaliũ. Aliȷ̃ sunt anguli sperales qui fiunt et causantur ex diuisione portionũ arcuũ vł circuloꝝ et de talib⁹ hic ad ꝓpositũ cũ itaq₃ portio alicui⁹ circuli que arc⁹ d₂ / de ligno : super aliã voluitur Si recte / anguli erũt recti hoc est eq̃les Si oblique / anguli erunt obliqui / hoc est ineq̃les / maior ergo angulus q̃ causat̃ d₂ obtusus / minor vero acut⁹ / sperã v̓o obliquã illi habẽt hoĩes qui sunt intra equi-noctialẽ et tropicos / et hoc iterũ duplici de causa. Prima q₂ alter poloꝝ plus eis eleuat̃ sicut nobis Lipsensib⁹ p 51. grad⁹ et. 50. minu. quod fere 52. gradibus equiualet / ergo spera nobis est obliqua. Scd̃a causa quia oriozn artificialis intersecatur seu diuidit̃ ab eq̃noctiali ad angulos spera-les obliquos qd̓ ptз / quando ambo poli sunt in orizonte spera est recta / ergo eleuetur vn⁹ poloꝝ paulatĩ / eq̃noctialis maiorẽ causat angulũ vers⁹ polum et horizontem / q̃₃ versus horizontem respectu sui.

Duplex orizon

¶ Scd̃o orizon est circul⁹ terminãs visum vel est circul⁹ diuidẽs medie-tatem aut ptẽ celi visam a medietate aut pte celi nõ visa / vnde extra vr-bez Lipsensem circul⁹ seu periferia terminãs visũз nostrũ ex pte celi et ter-re dicitur circul⁹ emisperiȷ̃ vel orizon. Duplex est orizon artificialis et ta-lis est de q̃ iã dixi. Rõnalis ẽ q̃ diuidit totã sperã recte in duas ptes eq̃les Orizõ artificialis diuersificat̃ scd̃m diuersa loca habitabilia sed rõnalis horizõtis nulla ẽ diuersitas vt d₂ Messahallach de poña mtoorᷣ libro.

¶ Tertio An loc⁹ sub eq̃noctiali sit habitabilis / videt̃ scd̃m ꝑspectiuũ ꝙ nõ / radius em̃ inibi in se reflectit̃ q̃ sic reflexio potissima est causa adu-stionis prima pte ꝑspectiue ꝓpõne. 18. In oppositũ est Ptholome⁹ libro scd̃o quadripartiti dicẽtis ꝙ eoꝝ hoĩm q̃ habitãt in medio mdi aĩe eorũз et q̃litates sunt domestice et suaues Ad rõnẽ d₂ ꝙ radioꝝ reflexio non est

Capitulum Primum

omnimoda inibi / in se / eo q distātia solis est ab eqtore p. 23. gra. et. 51. minuta. de ista tamen questione ad presens supersedeo.

Uniuersalis aūt mundi machina in duo diuiditur in etheream scz et elementarem regionem. Elemētaris quidē alterationi cōtinue peruia existēs in quatuor diuidit. Est em̄ terra tanq̄ mundi centrū in medio oīm sita / circa quam aqua / circa aquam aer / circa aerē ignis Est em̄ illic purus et non turbidus ignis orbē lune attingens vt ait Aristotiles in libro metheoroꝝ. Sicem̄ disposuit ea de⁹ gloriosus et sublimis Et hec quatuor elemēta dicūtur que vicissim a semetipsis alterant̄ corrūpunt̄ et regenerātur. Sunt em̄ elementa corpa simplicia / que in ptes diuersarum formaꝝ minime diuidi possunt / ex quoꝝ ꝯmixtiōe diuerse generatoꝝ species fiūt. Quoꝝ triū q̄dlibet terrā orbicularitier vndiq̄ circūdat nisi quātū siccitas terre hūori aque subsistit ad vitā aīantiū tuendā. Oia etiā preter terrā mobilia existunt / q̄ vt centrū mūdi pōderositate sui magnū extremoꝝ motū / vndiq̄ eq̄liter fugiens / rotūde spere mediū possidet.

Ether dicitur trib⁹ mōis / q̄dda est inflāmans et inflāmabile / vt ignis / q̄dda est inflammabile et non inflammās vt aer / q̄ddaz nec inflāmās nec inflāmabile vt celum et de tali ad ꝓpositū. Quatuor sunt elemēta scz ignis aer aqua et terra in medio omniū sita / et hec quattuor elementa dicūtur que a semetipsis vicissim alterantur corrūpunt̄ et regenerātur Ignis est corp⁹ simplex cui⁹ loc⁹ natalis est super

Textus Spere

omnes elementarias ptes / q locus est concaua superficies celi / seu spere ipsius lune. Aer est corpus simplex cuius locus naturalis est vt sit supra aquam et sub igne. Aqua est corpus simplex cuius locus naturalis est vt sit circundans terram / circundata ab aere / cum in suis sitibus permanserit naturalibus. Terra est corpus simplex naturaliter frigidum et siccum in medio mundi naturaliter quiescens / vnde ab antiquis sic fertur descripta est basis celi / mediculum mundi / mater nascentium fructuum custos gymnasium vite operculum inferni. viuentium nutrix / deuoratrix omnium cellarium vite Aer vero custodia vite ab antiquis nominatur. Aqua vero subsidium vite et macularum ablutio / de igne vero dubitauerunt! Adicit textus rationem quare omnia elementa mobilia existunt preter terram volens quandocumque ptes extremales alicuius tocius mouentur / tunc totum illud constringit et conglobat se / sicut patet de serpente / sed ptes extremales terre tocius mouentur per elementa / ergo tota terra constringit et conglobat se / et hoc est quod dicit textus / terra ponderositate sui corporis vndique equaliter. fugiens magnum motum extremorum / rotunde spere medium possidet.

¶ Circa elementarem quidem regionem etherea regio lucida a variatione omni i sua immutabili essentia immunis existens / motu continuo circulariter incedit / et hec a philozophis quinta essentia nuncupatur. Quinta essentia est quicquid est a globo lunari vsque ad nonam speram Cuius nouem sunt spere sicut pretactum est scilicet. Lune. mercurij. veneris. solis. martis. iouis. saturni. stellarum fixarum. celi vltimi. Istarum autem sperarum quelibet superior inferiorem speram sperice circundat.

¶ Pro intellectu istius ptis considerandum est quod sicut aerem purum et ignem purum propter raritatem ipsorum respicere non possumus / sic etiam non videmus aliquid de tota quinta essentia nisi stellas quanto enim corpora sunt superiora tanto etiam sunt nobiliora: et quanto nobiliora tanto plus raritatis participant / Illud ergo quod de quinta essentia videmus / est confusum quoddam quantum ad apparentiam visus resultans ex aere igne et celo Sicut patet de visibilibus multis translucentibus per distantiam ordinatis / vbi visus aspiciens / iudicat visibile vnum resultans ex omibus hijs. Et hoc est quod dicit textus Etherea regio vocatur a philozophis quinta essentia / que est alterius essentie ab hijs inferioribus multo nobilior aere igne atque his! accedit quod Anaxagoras autumat deum se in terris viuere dicit ob contemplationem solis et lune quasi hec admiranda semper forent / multoplus natura que est superior.

¶ Autor incipit ascendendo a spera lune / enumerans speras nouem / et causa huius est eo quod tota virtus quinte essentie virtualiter repitur in luna vnde complexionem commune oritur quare est quod homines plus respiciunt ad lunam et plus eam timent / quam solem / cum tamen sol sit dignior luna. Respondetur quod quia primum mobile imprimit virtutem suam / in spera octauam et sic deinceps spera octaua in speram saturni / atque sic descendendo in speram lune fit quod luna dicitur pcatori

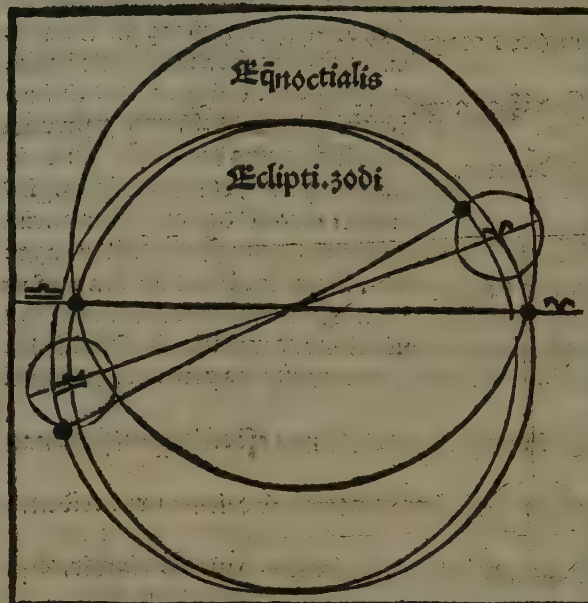
Capitulum Primum

oīm rerum eo ꝙ sanitas illius est sanitas oīs rei / et detrimentum eius est detrimentū toci⁹ nature ꝫm doctrinā Ptholomei. i. iudicioꝝ sub luna cōtinentur Egritudo. amissio timoꝛ et damnum / et circa mutationē hūani coꝛpis virtus lunaris potissime opatur Et hoc accidit ex trib⁹ Primo ꝑpter motus sui velocitatē Scdo ꝑpter sui vicinitatē. Tertio ꝑpter occultā sibi naturaliter insitā ptātē / et hoc est qđ prius dictū est. Vnde in detrimēto ei⁹ / in ossib⁹ medulle: cerebra in capitib⁹ / et hūoꝛes in coꝛpib⁹ diminuūtur / et ei⁹ incremēto mltiplicant / et ideo ei⁹ defectui oīa ꝯpaciūtur / et eius decrementū inferioꝝ est detrimentū sicut scribit Albumazar ergo plus ad lunā ꝙ̄ solē respicere solem⁹. Accedit ad hec qđ Galien⁹ in cōmento de diebus creticis dicit Rem certā que nō fallit attendat medic⁹ quā docuerūt astrologi egipcioꝝ / qꝛ ꝑ ꝯiūctionē coꝛpis lūaris cū stellis foꝛtūatis / fiūt egritudies teriales ad bonū / cū ꝯtrarijs vo ꝯtrarie. i. ad malū

¶ Quarū sperarum quidē duo sunt mot⁹. Vnus est celi vltimi sup duas extremitates axis / sꝫ polum articū et antarticū ab oꝛiente per occidentē iterū rediens in oꝛientē / quē equinoctialis circulus ꝑ mediū diuidit. Est etiā alius inferioꝝ sperarū mot⁹ per obliquū huic opposit⁹ sup axes suos distantes a pꝛimis. 23. gradibus et. 33. minutis. Sed prim⁹ oēs alias speras secum impetu suo rapit infra diem et noctem circa terram semel. Illis tamen contra nitētibus vt octaua spera in centū annis vno gradu habet ferri / hunc siquidem motum secundū diuidit ꝑ medium zodiacus. Sub quo quilibet septē planetarū sperā habet ꝓpriā in qua defert motu ꝓpꝛio contra celi vltimi motum / et in diuersis spacijs tempoꝛum ipsum celum metitur. vt Saturnus in. 30. annis Juppiter in duodecim Mars in duobus Sol in. 365. diebus et sex horis. Venus et mercurius fere similiter. Luna vero in viginti septem diebus et octo horis.

¶ Considerandū est motū celi pꝛimi esse ab oꝛiente in occidentē Alter tū motus / speraꝝ est huic contrarius ꝗ est ab occidente in oꝛientem / et iste motus est naturalis Prim⁹ vero est mot⁹ vniformis Verbigrā Si formica contra motū alicui⁹ rote volubilis / mouebit / duplici motu voluitur / naturaliter videlicet ꝯtra motū rote / et accidētali / iuxta motū rote / sic et in celo Primū ergo motū: qui vniformis est: equinoctialis circulus per mediū diuidit / sup polis mundi / relinquēs eq̄litatē ex omīi pte sicut dicit.

Textus Spere

Alfragan⁹ drr̄tia. 5. sui introductoriȷ / ⁊ in ꝯclusiōe sexta Epitomatū motus celestes in duplici drr̄tia reperi Siliter et in. 9. Almagesti ꝓpōne p̄ma Spere celestes quo ordine habende sint ostēdere. Scd̄m vo motū qui et natalis dicitur circulus zodiac⁹ p obliquū incedēs a polis mūdi per. 23. gradus et. 33. minut. sup axe poloꝝ ei⁹ / gubernat sic ptz ex Alfragano reliqsq3 autoꝛib⁹ supꝛa inductꝭ et ex Leupoldo tractatu. 2. Pꝛima cā dedit planetꝭ mot⁹ eoꝝ natales / q̄ sp sunt eq̄les fit aūt diuersitas ꝓpter motū eoꝝ in epiciclis / et epicicloꝝ in ecentricis / et vtroꝛūq3 in oꝛbe signoꝝ / et dedit eis pꝛopꝛias significationes q̄s exercent in materias subiectas / scd̄m earum ꝓpꝛietatē et possibilitatem.

¶ Spera octā mouetꝛ i. 100. ānis gradu vno / ergo si is nūer⁹ p grad⁹ signoꝝ duct⁹ fuerit īuenietꝛ ān⁹ magn⁹ ꝫm phōs ꝯtinēs. 36000. milia ānoꝝ

	Anni	hore	signa	gradus	minuta	2a	3a	4ta	5ta	6ta	7ma
♄ saturni	30		12	7	1	25	22	17	34	57	0
♃ iouis	12		12	4	20	45	40	21	22	1	30
♂ martis	2		12	22	34	10	27	40	50	0	0
☉ ♀ ☿	1	6	12	0	0	26	26	56	19	34	4
☽	27	8	12	0	9	17	14	15	2	45	13

¶ Q; autem celum voluatur ab oꝛiente in occidentem signum est huius Stelle que oꝛiuntꝛ in oꝛiente semp eleuantꝛ paulatim et successiue quousq3 veniunt in mediū celi / et sunt semp in eadem ꝓpinquitate et remotione ad inuicem et ita semp se habentes tendunt in occasum ꝯtinue et vniformiter. Est etiā aliud signū Stelle que sunt circa polū articū q̄ nunq̄ nobis occidūt / mouentꝛ ꝯtinue et vnifoꝛmiter circa polum describendo circulos suos / et sunt semp inequali distantia ad inuicem et ꝓpinquitate.

Capitulum Primum

Unde per istos duos motus continuos stellarum fixarum / continue tam tendentium ad occasum q̄ non tendentium. Patet q̄ firmamentum mouetur ab oriente in occidentem.

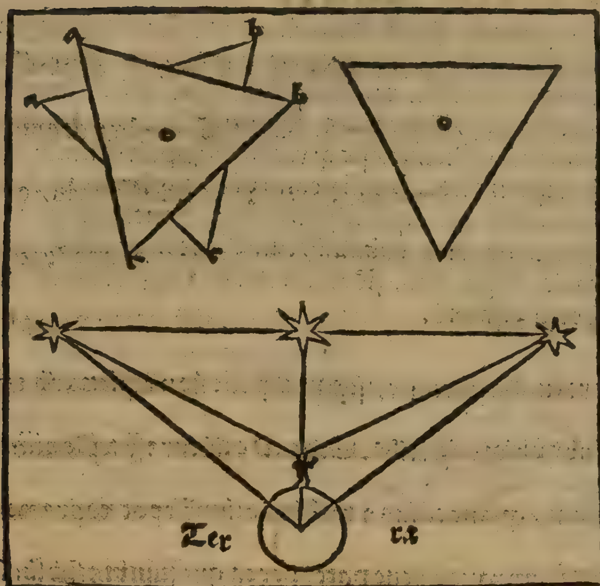
¶ Alfraganus differentia scd̄a sui introductorij dicit / nulla diuersitas est apd̄ sapientes / q̄ celū sit instar spere / et voluat cum om̄ibus stellis / q̄ in eo sunt vt spera super duos axes immobiles: quoꝝ vn⁹ ē versus septētrionē et ali⁹ erga meridiē / cui⁹ signum est q̄ oēs stelle iuxta corpa / et quantitates suas imo et in longitudine / paulatī emergūt supra horisontem donec medium celi attingūt: vñ et is motus celi / ex eo q̄ mouentur stelle concluditur. amplius stelle ꝑpe polum articum / nunq̄ nobis occidētes describūt circulos suos semꝑ ineq̄li distātia: vnde stelle iuxta polū articū / sunt hee: que sunt in vrsa / maiori sz et illa dr̄ elix et arcturus habens in se. 21. stellas sparsibiles que sunt de natura martis Alia est vrsa minor / et dicitur cinosura et arctos habētis in se septē stellas sparsibiles et sunt de natura saturni et veneris / hm̄oi em̄ stelle ꝑpter circuli breuitatē in vtraq̄ vrsa / plus tamen vrse minoris ineq̄li distantia ꝑpe polū articū se hn̄t / et mouetur: ideoq̄ quāto clariores apparent / tanto plus super esse frigoris designant et econtra quāto obscuriores / plus caloris: ꝑpter hec itaq̄ signa et motus stellarum concluditur: celum ab oriente / occidentem versus moueri.

¶ Qr autem celum sit rotundū triplex ratio. Prima est similitudo eo q̄ mundus sensibilis factus est ad similitudinē archetipi in quo nō est principium neq̄ finis. Unde ad huius similitudinē mundus sensibilis habet formam rotundam in qua non est assignare principium neq̄ finem. Secunda comoditas quoniam omnium corporum ysoperimetrorum spera

maximũ est / omniũ etiam formarum rotunda capacissima est. Quoniã igitur maximum et rotundũ ideo capacissimũ. Vnde cũ mundus omnia cõtinet talis forma fuit ei vtilis et comoda. Tertia ratio necessitatis / qꝛ si mũdus esset alterius forme q̃ rotunde sꝫ trilatere vel q̃drilatere vł mul tilatere sequerẽtur duo impossibilia sꝫ ꝙ aliquis locus essꝫ vacu⁹ ꝛ corp⁹ sine loco / quorum vtrunqꝫ est falsum Sicut patet in angulis eleuatis et circumuolutis. ❡ Item sicut dicit Alfraganus. Si celum esset planum aliqua pars eius esset nobis ꝓpinquioꝛ / sꝫ illa que esset supꝛa caput no strum / ergo stella ibi existens esset nobis propinquioꝛ q̃ stella in ortu suo vel occasu / sed que nobis ꝓpinquioꝛa sunt maioꝛa videtur / ergo sol vł alia stella existens in medio celi maioꝛ deberet videri q̃ in oꝛtu existẽs vel in occasu / cuius contrarium videmus contingere / maioꝛ enim apparet sol vel alia stella existens in oꝛiente vel in occidente q̃ in medio celi. Sed cum rei veritas ita non sit / huius apparẽtie causa est ꝙ in tempoꝛe hye mali vel pluuiali vapoꝛes quidam ascendunt inter aspectum nostrum et solem vel aliam stellam / et cum illi vapoꝛes sint coꝛpus dyaphonum dis gregant radios nostros visuales / ita ꝙ non compꝛehendunt rem in sua naturali et vera quãtitate sicut patet de denario pꝛoiecto in fundũ aque limpide qui pꝛopter similem disgregationem radioꝝ apparet maioꝛ q̃ sua vera quantitas.

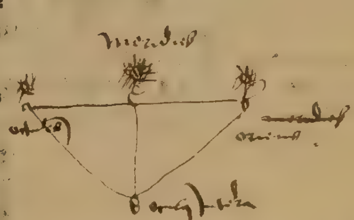
❡ Triplex est ratio ostendens celum esse rotundum Similitudo. cõmo ditas et necessitas. Similitudo / mundus enim archetipus / dicitur illa species / huius mundi sensibilis / que ante secula erat in mente diuina. Archetipus dicit̃ ab archos grece qđ est pꝛinceps latine / et tipus figura quasi pꝛincipalis figura. qꝛ sicut deus nec finem nec pꝛincipium habet / sic similitudo hui⁹ mđi hac figura est ꝓducta q̃ nec pꝛincipiũ nec finẽ possidet Talis aũt ẽ circularis vt đr .i. Euclidis ergo ꝛc̃. ꝓpter quod et

Capitulum Primum

philozophus ſcd̄us interrogatus q̇d deus eſſet / rn̄dit eſt intellectualis circul⁹ / cuius centrū vbiq̧ ē circumferentia vero nuſq̄ ! ex quo etiam patere poteſt ꝙ ratio circuli relucet in q̄libet creatura Huiꝰ aūt mundi ſenſibilis materiale principiū fuit materia prima ꝯmunis que oīm formarum et q̄litatum fuit ſuſceptibilis taliſq̧ a Platōe in thimeo ſic deſcribitur. Yle .i. materia prima fuit ſine q̄litate. ſine quātitate. ſine colore . ſine ſpecie. ſine loco . ſine tempore / inter aliquā ſubſtantiā et nullā exiſtens Iſta igitur materia q̄ ad ſubſtantiā ꝑmanet incorrupta / q̄uis quo ad q̄litates trāſmutabiles continue alteret̄ / Vnd patet ꝙ materia qua mundus materialiter ꝯſtat eſt ingenerabilis ꝛ incorruptibilis Et ideo btūs Auguſtinꝰ ſup Geneſim dicit Tranſibit aūt mūdus iſte quo ad iſtā paſſibilē quā mō habet ſpeciē et figuraꝫ Sed ꝑmanebit in eſſe ꝑpetuo quo ad ſubſtantiā et naturā / et hoc eſt diligenter notādū. Commoditas eſt / eo ꝙ inter oīa corpa hyſoperimetra / figura circularis eſt capaciſſima / Omnia em̄ figurabilia ambiens eſt et poteſtatiue intra ſe ꝯtinens / et a nullo extra preterq̄ a ſe eſt contenta / et cū hoc ſit / circularem formā celum ſibi vendicauit / Figure hyſoperimetre dicūtur figure eq̄les ambitꝰ habētes / vel ſunt corpa ꝯmēſurabilia cuiꝰ ſpecies ſunt ſpericū colūnale. ouale / pyramidale Signum aūt eſt ꝙ figura circularis ſit capaciſſima ! fiat figura circularis de cera et impleatur aq̄ atq̧ reſeruet̄ aqua / donec etiā ex eadē cera fiat figura triangularis extendendo ceram quo pacto fieri poteſt videbimꝰ / hāc figuram aquam reſeruatam non totaliter recipere ergo ꝛc. Neceſſitas exprimit duo Primo daretur vacuū ſi mundus eſſet alterius figure q̄ circularis . Scd̄o corpus ſine loco / qd̄ vtrumq̧ ſm philozophū eſt impoſſibile et hoc demōſtratur in triangulis / exciſiſq̧ et circūuolut̄ / ſic et in alijs figuris quibuſcunq̧.

¶ Pro intellectu autoris Alfragani in drītia ſcd̄a ſui introductorij ponamus celū eſſe lineā a. b. ſectā ꝑ mediū in puncto. c. ſitq̧ oculus homīs in terra. d. reſpicientis corpus ſolis a ꝓpe punctū horizontis moueatur ſol verſus puctū. c. et ſit in eo meridies maīfeſtū eſt ꝙ radiꝰ viſibilis. c. d breuior eſt radio viſibili. a. d. q̄ eſt lōgior eo ꝙ angulꝰ. c. eſt rectꝰ cui maiꝰ latus oppoſitū eſt ex. 19. primi ! et ſic ſtelle in meridie ꝓpinquiores apparent / q̄ iuxta orizontem et ꝑ ꝯſequēs maiores / cuiꝰ cōtrariū videmꝰ. qr

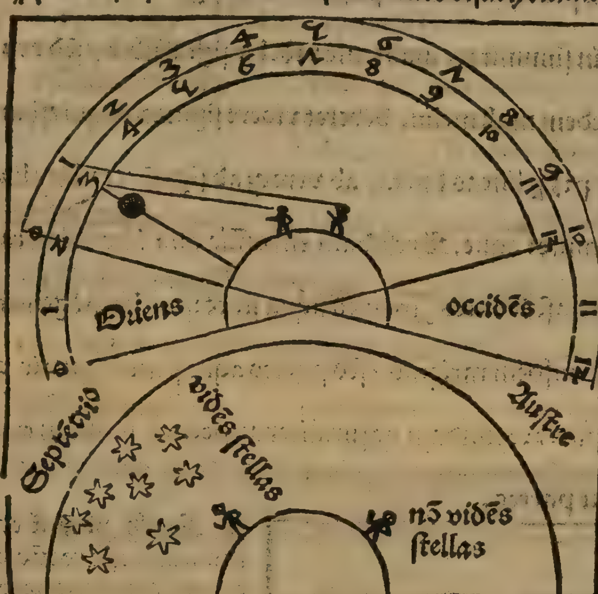
Textus Spere

In orizonte / maiores apparent / q̃ in medio celi / hoc aũt non est ex pte corpis ipsius stelle / sed ratio hui⁹ est interpositio vapoꝝ inter aspectum nostrum ⁊ corpus stelle vt ptz ex .82. ꝓpositiõe prime ptis pspectiue cõmunis Et signũ huius est q: mediũ de quãto est subtili⁹ de tanto species visibiles plus ſm obiecta multiplicant̃ / sic q̄ res in sua ꝓpria et natiuali quantitate repsentat̃ / visio em̃ non fit nisi per mediũ dyaphanũ ꝓpone .51. prime partꝭ pspectiue et cũ aer / aquã ipsam in dyaphoneitate excedat sequit̃ q̄ ꝓpter disgregationẽ radioꝝ visualiũ denari⁹ ꝓiect⁹ in aqua / maioris q̃ sue vere quãtitatis apparebit / sic etiam erit de vaporibus et corporibus stellarum respectũ visus ⁊c̃.

¶ Q2 terra etiam sit rotunda patet sic / signa et stelle non eq̃liter oriunt̃ et occidũt omĩb⁹ hoĩb⁹ vbiq3 existẽtib⁹. Sed pri⁹ oriũtur ⁊ occidũt illis qui sunt versus orientem / q̄ aũt citius ⁊ tardius oriunt̃ et occidũt quibusdam. causa est tumor terre quod bene patet per ea que fiunt in sublimi vna em̃ et eadem eclipsis lune numero in prima hora noctis que apparet nobis occidẽtalib⁹ . apparet oriẽtalib⁹ circa horã noctis terciã. Vñ constat q̄ illis pri⁹ fuit nox et sol pri⁹ eis occidit q̃ nobis cui⁹ rei causa est tumor terre tm̃. ¶ Q2 etiã terra habeat tũorẽ a septentriõe in austrum et ecõuerso sic ptz / hoĩb⁹ exñtib⁹ versus septentrionẽ q̃dã stelle sunt sempiterne apparitionis sꝫ que ꝓpinque accedũt ad polũ articũ / aliẽ aũt sunt sempiterne occultatiõis q̃ sunt ꝓpinque polo antartico. Si ergo aliq̄s ꝓcederet a septẽtriõe vers⁹ austrũ intm̃ posset ꝓcedere q̄ stelle q̃ pri⁹ erant sibi sempiterne apparitionis iã tẽderent ei in occasum. Et quãto magꝭ accederet ad austrũ tãto plus mouerent̃ in occasum. ille iterũ idẽ hõ posset videre stellas que fuerũt pri⁹ sibi sempiterne occultatiõis / et ecõuerso contingeret alicui ꝓcedẽti ab austro vers⁹ septẽtrionẽ Hui⁹ aũt rei cã est tm̃ tũor terre. Item si terra esset plana ab oriẽte in occidentẽ tunc tam cito orirentur stelle occidẽtalib⁹ q̃ oriẽtalib⁹ qð ptz esse falsum Si scðo terra

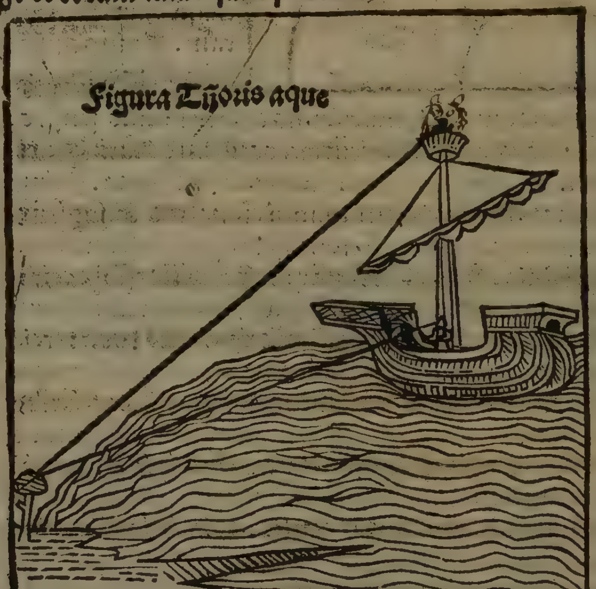
Capitulum Primum

esset plana a septentrione in austrum ⁊ econuerso / stelle que essent alicui sempiťne apparitiōis sp̱ apparerēt ei quocūqꝫ procederet qđ est falsum ꝫ ꝙ plana sit pre nimia eius quantitate visui hominum apparet.

¶ Alfragan⁹ dr̄ñtia .3. sui introductoriꝫ dr̄ cōuenerunt qꝫ sapiētes antiq ꝙ tra cū vniuersis ei⁹ ptibus tam trestrib⁹ ꝙ̄ marinis sit silis spere / ⁊ dr̄ cū vniuersis ei⁹ ptib⁹ / et hoc idō qꝛ licet tra nō sit rotunda q̄ ad supficiez ei⁹ / tñ q̄ ad totū corpus est rotūda / ⁊ sic ipsa ē vniformis / eo pacto / mari⁹ mons intūr addit supra terrā / sic clau⁹ supra rotam. Et in ꝯclusiōe scđa Epitomatum Almagesti / terrā esse rotundam via longitudinis et latitudinis sensu cōprehendit Longitudo quidē terre est ab oriente in occidentē Latitudo ei⁹ est a septentriōe in austrū Via lōgitudīs text⁹ adducit duo signa. Primū est ex pte signoꝝ et stellaꝝ: eo ꝙ terra p septē mundi climata distinguitur / variū habētes in eis ortum et occasum qđ non esset nisi ipsa esset rotūda Scđm signū est de eclipsi solis et lune Vnde nox incipit quādo sol occidit Sol vero orientalibus prius occidit / ꝙ̄ occidētalib⁹ / et tps relatū vtrobiqꝫ facit ꝙ eclipsis solis et lune erat post occasum orientalib⁹ hora tercia vbi occidentalibus fuit nox tantum per horam vnam / causa est tumor terre / et hoc est quod in eadem conclusione supra dicitur Conferendo nanqꝫ tempus vnius eclipsis computatum scđm orientales ad tempus eiusdem eclipsis ꝫm occidentales numeratum repitur tempus orientaliū maius tempore occidentalium. in computo quidē / non autem in re ipsa nam in vno et eodem tempe toti mundo est eclipsis. Via latitudinis inducit textus signum de quibusdam stellis ppe polum articum / que sunt sempiterne apparitionis Procedēs autem cosmimetra versus meridiem stellas illas perdit vt occidentales causa est tumor terre Amplius si terra essꝫ plana stelle eq̄liter oīb⁹ apparerēt / qđ est falsuꝫ et hoc ꝫm lōgitudinē scđm latitudinē vero / stelle ppe polū articū eq̄liter omībus apparerent qđ est falsum / remouet finaliter dubiū. Posset tñ quis dicere pbatuꝫ est terrā esse rotundā / textus vero dicit eā planā pre nimia eius quātitate / Rñdetur / terrā esse planā hoc intelligitur respectu eoꝝ qui inhabitant eam / sed ꝙ sit rotunda respectu celi probatum est et hoc dicit.

¶ Quod autem aqua habeat tumorem et accedat ad rotunditatē sic ptz. Ponatur signū in littore maris et exeat nauis a portu et intm̄ elongetur q̄ oculus existēs iuxta pedem mali non possit videre signum / stante vo naui oculus existētis in summitate mali bene videbit signū illud / sed oculus existentis iuxta pedem mali melius deberet videre signum q̄ qui est in summitate mali sicut ptz p̄ lineas ductas ab vtroq; ad signū / et nlla alia huius rei causa est q̄ tumor aque. Excludant em̄ om̄ia alia impedimēta sicut nebule et vapores ascēdentes Item cū aqua sit corpus homogeneū totum cum ptibus est eiusdem rationis / sed partes aque sicut in guttis ꝛ roribus herbarum apparet rotundam naturaliter appetunt formam ergo et totum cuius sunt partes.

¶ Facile pbabit̄ ex his aquā esse rotūdā ex eadē conclusione secunda Epitomatus Almagesti / ꝛ ex differentia tercia. Alfragani. Ponamus signum in littore maris et sit a. exeat nauis a portu. c. p lineā rectā a. c. constat q̄ ocul⁹ existens iuxta pedem mali in. c. meli⁹ videre debet signum a. in littore / q̄ oculus existens in summitate mali. f. eo q̄. f. a. est longior q̄. c. g. Ex 19. primi. Vn̄ cā hui⁹ diuersitatis ē tumor aque exclusis oib⁹ impedimētis sic vaporib⁹ ꝛc. eo q̄ alias radij visuales disgregarēt / et sic quātitas rei certificatiua abscōderēt Ampli⁹ totū homogeneū est eiusdē natē cū suis ptib⁹. Sz aq̄ est hmōi ergo mio: ptz in guttulis / vn̄ aqua vbicūq; sit supficies eius supior porcionem spere constituit / q̄uis pter spere magnitudinē aliquando plana appareat / vt dt Alax in sua pspectiua / pte tercia pp̄one nona ꝛc.

Capitulum Primum

¶ Q; aũt terra sit in medio firmamenti sita. sic patet. existentibus in superficie terre stelle apparet eiusdem quãtitatis siue sint in medio celi siue iuxta ortum siue iuxta occasum. Et hoc est ideo quia equaliter terra distat ab eis. Si enim terra magis accederet ad firmamentum in vna parte q̃ in alia/ sequeretur ꝙ aliquis existens in illa parte superficiei terre que magis accederet ad firmamentum non videret celi medietatem. Sed hoc est contra Ptholomeum et omnes philozophos dicentes / ꝙ vbicunq; existat homo / sex signa ei oriuntur et sex occidunt et medietas celi ei semper apparet medietas vero alia occultatur. Illud idem est signum ꝙ terra est tanq̃ centrum et pũctus respectu firmamẽti. Quoniam si terra esset alicuius quantitatis respectu firmamenti / non ptingeret medietatem celi videre. Item intelligat᷑ supficies plana super centrũ diuidens eam in duo equalia et per consequens ipsum firmamentum oculus igitur existens in terre centro. videret medietatem celi et idẽ existens in supficie terre videret eandem medietatẽ. Ex his colligit᷑ ꝙ insensibilis est quantitas terre que est a supficie ad centrũ et per consequẽs quãtitas toci⁹ terre insensibilis est respectu firmamẽti. Dicit etiã Alfragan⁹ ꝙ minima stella rum fixarum visu notabilium maior est q̃ tota terra. Sed ipsa stella respectu tocius firmamenti est sicut punctus et centrum / multo igit᷑ forti⁹ terra est punctus respectu firmamenti cum sit minor ea.

¶ Q; terra sit centrũ mũdi psuaderi potest ex eo Quatuor sunt planete elemẽta principaliter tenẽtes Saturnus qui ẽ frigid⁹ et siccus effectiue tenet terrã Jupiter qui est calidus et hũidus aerẽ Mars calidus et sicc⁹ ignẽ / et vnus de inferiorib⁹ idest Luna tenet aquã / et cum hoc sic sit inspissatis partibus elemẽtoꝝ effectiue ꝑ Saturnũ / sequit᷑ ꝙ eedem ptes / centrales efficiuntur / et ad medium reponũtur / vnde terra eo modo naturam saturni participans / facta est medium / mundi. Adducit autem

text⁹ quatuor signa/ que sunt ipsi⁹ Alfragani drñtia. 4. sui introductorij ꝛ pbatur in ꝯclusione. 4. Epitomatum Almagesti Primũ est/ stelle apparent eiusdẽ magnitudinis in quacunq; pte celi/ in ppria sua visiõe ergo terra eq̃liter distat ab eis Secundũ sequitur ex primo t̃ra eleuata in pte occultat ptes celi aliquas de medietate eius ergo medietas celi non videt̃/ qḋ est cõtra principẽ Astronomorum .1. Almagesti caplo. 5. Et Alfraganus! vniuersis homib⁹ in vniuersis plagis terre apparẽt. 6. signa et occultantur. 6. Tertiũ signũ est ex hoc si terra esset alicui⁹ quãtitatis respectu celi sequeret̃ medietatẽ celi non posse videri/ ꝯsequẽs est ꝯtra signũ secundũ: dico tamẽ ꝙ quãtitas terre ꝯsideratur duob⁹ modis. Primo modo put est quãtitas relata Alio mõ put est quãtitas absoluta. Prĩo mõ ḋr ꝙ quãtitas terre respectu firmamenti habet vicẽ puncti. Scḋo dico ꝙ terra est alicui⁹ quãtitatis/ note vt patet sensui Et postea in textu declarabit̃ Quartũ signũ Ocul⁹ existens in centro terre videt medietatẽ celi! Ampli⁹ oculus existẽs in superficie terre non polus videt medietate celi! constat terrã esse insensibilis quãtitatis relatiue! Confirmat deinde autor dictũ suũ autoritate Alfragani drñtia. 4. sui introductorij dicentis ꝙ minima stellaꝝ visu notabiliũ est maior tota terra Sed talis stella est vt punct⁹ respectu celi/ ergo multomagis et ipa terra. Circa ꝙ notare debetis. ꝙ stelle assumpte in scientia sunt. 1029. Ex quib⁹. 7. sunt planete/ nubilose. 5. tenebrose. 9. Leupoldus et hoc de maiorib⁹ Ampli⁹ stelle ppe zodiacũ ex pte septẽtrionis sunt. 340. de magnitudine prima. 3. in zodiaco stelle sunt. 346. in magnitudine prima. 5. Stelle ppe zodiacũ ex pte meridiei sunt. .316 de magnitudine prima. 18. iã dicere potestis ꝙ quelibz stellarũ fixaꝝ visu notabiliũ/ stz de aliq̃ magnitudine prima/ sit maior tota terra Et ꝙ hoc sit verũ/ legatis ptholomeũ in cẽtiloquio. verbo 29. vbi ḋt Stelle fixe dãt dona grãdia/ modũ excedẽtia sed multociẽs finiũtur in malũ/ qḋ exponẽs ꝯmẽtator/ ḋt hoc esse de hmõi stellis fixis prime magnitudinis verũ ampli⁹ Almãsor Amphorismorum. 27. Stelle fixe dãt dona grãdia: et ex paupertate subleuant ad sublimitatem/ quam! non faciunt planete. Operationem autem harum stellarum docet Hermes in tractatu suo de stellis beibenijs et sic potestis intelligere.

Capitulum Primum

¶ Qz aũt terra in medio omnium teneatur immobiliter / quia cum sit summe grauis sic persuaderi videtur eius grauitas / omne enim graue naturaliter tendit ad centrum, Centrũ est quasi pũctus in medio firmamẽti / terra igitur cum sit summe grauis ad punctũ illum naturaliter tẽdit. Item quicquid mouetur a medio versus circũferentiã ascendit / sed terra a medio mouetur igitur ascendit qđ pro impossibili relinquitur

¶ Terra est immobilis scḋm se totam / q̃uis moueat̃ ƀm ptes eius sicut patet de terremotu Cuius rõnẽ textus ponit duplicẽ. Prima est grauitas eius / que est de natura saturni / vnde hoc idem Saturnus efficit in ꝯceptiõe / tribuens nato ꝯplexionẽ grossam et terrestrem sicut dt Julius firmicus Vita hoĩm ex natura saturni erit maliciosa videlicet circa terrã aut aq̃s multũ sollicita / moriũtur frequenter in locis humidis obscuris aut incognitis : sempq̃ tales hoĩes malignis humoribus cruciãtur Mars vero q: tenet ignem vt p̃dixi agens in conceptione disponit nato ꝯplexionẽ colericã calidam et siccã / vnde et homies marciales terribiles sunt / mors eoꝝ hoĩm est ex qualitate signoꝝ Julius firmicus Mercurius vero cuius dominus a licuius geniture fuerit: qui vt dixi tenet aerem cũ pticipatione Jouis facit corpus modicũ: pallorẽ faciei / oculos decẽtes / cibũ modicuz et potũ appetentes quibus oĩm sciẽtia litteraꝝ conferat̃ / qui etiam ꝑpter doctrinam assiduis solent vti lectionibus / mors tamen his aut ex aquis aut prauis hũoribus vt plurimũ minatur Luna vero: tenẽs aquã: frigida et humida opatur p se corpus honestũ / et ꝯpositũ / quoꝝ mors ex malis humoribus / cũ planete testimoniũ prebuerint / frequẽter ꝯtingit. Et hij sunt planete. 4. elementa / tenentes Amplius scḋa causa quare terra sit immobilis est. Omne motũ a medio versus circũferentiã ascẽdit / terra sic se hz: ergo ascẽdit p se quidẽ falsum est. p accñs tñ verũ et hoc est qđ dt.

¶ Tocius aũt orbis terre ambitus auctoritate Ambrosij Theodosij Macrobij et Euristenis philosophoꝝ, 252000. stadia continere diffinitur vnicuiq3 quidem. 360. parciũ zodiaci / 700. stadia deputãdo. Sumpto enĩ astrolabio vel quadrante sub stellate noctis claritate p vtrumq3 mediclinij foramen polo prospecto notetur graduũ multitudo in quo steterit mediclinium. Deinde ꝑcedat cosmimetra directe versus septentrionem a meridie donec in alterius noctis claritate viso vt prius polo steterit altius vno gradu mediclinium. Post hoc mensuretur itineris spaciũ et in

Textus Spere

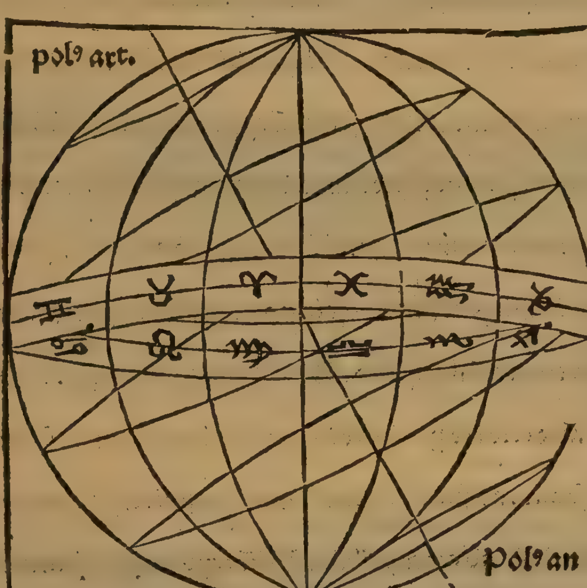
uenientur. 700. ſtadia. Deinde datis vnicuiqꝫ. 360. graduū tot ſtadijs terreni orbis ambitus inuētus erit. Exhis aūt iuxta circuli et dyametri regulam. Dyameter terre ſic inueniri poterit / aufer vigeſimā ſecundam partē de circuitu terre / et remanentis tercia ps hoc eſt. 80181. et ſemis et tercia ps vnius ſtadij erit terreni orbis dyameter ſiue ſpiſſitudo terre.

Ad inueniendū terre ambitū preſcire oportet / Q: latini vocant menſuras viarū miliaria. greci ſtadia. galli leucas. egiptij ſignes. perſe peraſangas! Miliarium dicitur eo ꝙ mille paſſibus / et pedum quinqꝫ milia finiatur! Leuca vero paſſibus mille et quingentis finiatur Stadium octaua pars miliaris eſt. conſtans ex paſſibus centū vigintiquinqꝫ ⁊ hoc Herculē primitus ſtatuiſſe aiunt. Cum itaqꝫ coſmimetra. i. menſurator terre: accepto quadrante Ptholomei aut aſtrolabio in claritate noctis notata poli altitudine p ambo pinnularum foramina / ſcdm numerum graduum / directe a meridie ſeptētrionē verſus! pceſſerit / quouſqꝫ linea aſtrolabij vel mediclinīū alcius ſteterit vno gradu / videbit ꝙ huic gradui / correſpōdebūt. 700. ſtadia / cauſa aūt illius eſt tumor terre / oportet aūt ꝙ ſpaciū itinerantis mēſuretur / directius quātū fieri poteſt ſcdm partes horizontales / ſeptentrionales / Amplius quilibet circulus in ſpera vt dixit Thebit Siue maior ſiue mīor ex. 360. gradibus conſtituit Igitur ſi nūerū. 700. ſtadiorum p: 360. gradus duxeris mox. 252000. ſtadia adimplebuntur / totus ambitus ipſius terre / Atq: vt optimus Euclides docuit / circumferentie viceſima ſcda pte dempta / reſidui tercia ps eſt dyameter. vt ptz de. 22. circūferētia data / vnitate dempta que eſt viceſima ſcda ps / reſidui tercia pars / et ſunt. 7. circumferentie eſt dyameter / ſic etiam hic operare poteritis ſed res iſta eſt multum laborioſa iuuenibus nō apta. Communior tamen modus inueniendi dyametrum per circumferentiam eſt / vt multiplicetur numerus circumferentie. 252 000. per. 7. et veniunt. 1764. 000. et diuidetur is numerus per. 22. veniet dyametri numerus. Amplius cognoſcere circumfrentiam per dyametrum ſit / ꝙ multiplicetur numerus dyametri p. 22. et productum diuidetur p. 7. tunc circumferentia ſiue ambitus proueniet Amplius. 252000. ſtadia equiualent. 31500. miliaribus Amplius numerus de circuitu terre partitus per medium / diſtantiam de polo ad polum indicabit et de ortu ad occaſum in ſtadijs. 126000. in miliaribus. 15750. Amplius ſi dyametri numerum! per duo equa diuiſeris / qui fere eſt. 80181z. ſtadiorum naſcet̄ diſtātia terre a ſuperficie eius vſqꝫ in centrū ſuum / et eſt 40090 6. Aerea vero ſiue continentia eius: ſicut et cuiuſlibet corporis rotundi per hoc inuenitur / ꝙ circumferentia multiplicetur per dyametrum! vt. 252000. multiplicādo per. 80181z. fere ſtadia / terre tocius capacitas procreabitur / et tantum de quantitate abſoluta ipſius terre.

Sequitur Capitulum Secundum

Capitulum secundū de circulis ex quibus spera materialis ↄponit᷑ Et illa supercelestis que per istam imaginatur componi intelligitur.

Orum aūt circulorum ex quibus spera componitur quidam sunt maiores . quidā minores . vt sensui p3 Maior em̄ circulus in spera dicitur qui descript⁹ in superficie spere super eius centrum . diuidit speram in duo equalia . Minor vero qui descriptus in sꝑficie spere eam non diuidit in duo equalia / sed in portiones inequales . Inter circulos vero maiores . primo dicendum est de equinoctiali .

¶ Circulorū in spera materiali quidam sunt maiores ! quidā sunt minores Sex sūt circuli maiores ⁊ principales in spera . Leupold⁹ . equinoctialis zodiacus duo coluri ! equinoctiorꝝ et solsticiorꝝ / meridianus et horizon Quatuor vo sunt circuli miores in spera . s3 circul⁹ articus ꝓpe polū septentrionalē descriptus / circulus vel tropicus cancri / ex primo gradu eiusdem signi progrediens / tropic⁹ capricorni . ex primo gradu eiusdem signi transiens / et circulus Antarticus prope polū meridionalē descriptus Circulū esse maiorē vel minorem ex sententia Hermetis possum⁹ intelligere tribus modis Primo q᷑ describit vt maior vel minor ex centro terre Scdo quia speram per duo equalia diuidit / maior circulus est / vel per duo inequalia circulus minor est . Tercio ex parte influentie / maioris enim circuli gradus sunt maiores / minoris vero circuli gradus sunt minores / vt dicunt verba Thebit / ergo etiā maioris circuli influentia est maior / et minoris circuli influentia minor . Et hoc est qđ dicit Hermes libro . 1 . suarū significationū Planete superiores ponderosi sunt / atq3 maioris influentie inferioribus Et Almāsor Amphorismorꝝ . 42 . dominus primi circuli s3 Saturnus / cū fuerit in

C

Textus Spere

signis fixis / faciet mortalitatem et caristiam hoc aũt sapiẽtes expti sunt Et Leupoldus tractatu sexto Si saturnus. iuppiter sol et cauda draconis aut venus sunt coniuncti / faciunt torrentes destruẽtes ciuitates / et magis in hyeme Amplius Si mars respicit solem fulgura cadent vrentia / etiam mars respiciẽs venerẽ et lunã si mercurius eos ꝯcomitatur imbres cum guttis grossis cadent Amplius saturnus et mars sicci sunt qui coniuncti in cancro cum testimonio Jouis solis et lune / significant in omnibus orizontibus siccitatẽ. Vnde sequitur ꝙ spere superiores ex pte quantitatis et influentie sunt maiores inferioribus speris.

¶ Est igitur equinoctialis circulus quidam diuidẽs sperã in duo equalia ꝫm quamlibet sui partem eque distans ab vtroqꝫ polo. Et dicit̃ equinoctialis. quoniam quando sol trãsit per illum. quod est bis in anno / in principio arietis scꝫ et in principio libre / est equinoctiũ in vniuersa terra. Vñ etiam appellatur equator diei et noctis q2 adequat diẽ artificialem nocti Et dicitur cingulus primi motus. Vnde sciendũ ꝙ primus mot9 dicitur motus primi mobilis. hoc est none spere. siue celi vltimi qui est ab oriente per occidentẽ / rediens iterũ in orientẽ q̃ etiã dr motus rõnalis / ad silitudinẽ mot9 rõnis qui est in microcosmo id est in hoĩe. scꝫ qñ fit ꝯsideratio a creatore p creaturas in creatorẽ ibi sistẽdo. Scd̃us mot9 firmamẽti ⁊ planetarum ꝯtrari9 huic est ab occidẽte p orientẽ iterum rediẽs in occidentẽ. q̃ motus dr irrõalis siue sensualis. ad silitudĩez mot9 microcosmi. q̃ ẽ a corruptibilib9 ad creatorẽ iterum rediẽs ad corruptibilia Dicit̃ ergo cingul9 pmi motus. q2 cingit siue diuidit pmũ mobile. scꝫ sperã nonã in duo eq̃lia eque distans a polis mundi Vnde notandũ ꝙ polus mũdi qui nobis semper apparet. dicit̃ polus septẽtrionalis. arcticus vel borealis. Septentrionalis dicitur a septentrione / hoc est a maiori vrsa. que dicit̃ a septẽ et trion qđ est bos. q2 septẽ stelle que sunt in vrsa tarde mouẽtur ad modũ bouis. cũ sint ꝓpinqꝫ polo Vel dicunt̃ ille septẽ stelle septẽtriões q̃si septẽteriões

Capitulum Secundum

eo ꝙ terunt partes circa polum. Arcticus quidẽ dicitur ab arctos qđ eſt maioꝛ vrſa. Eſt enim iuxta maioꝛem vrſam. Boꝛealis vero dicitur quia eſt in illa parte a qua venit boꝛeas. Polus vero oppoſitus dicitur antarticus. quaſi contra arcticum poſitus. Dicitur et meridionalis. quia ex parte meridiei eſt / dicitur etiã auſtralis. quia eſt in illa parte a qua venit auſter. Iſta igitur duo puncta in firmamento ſtabilia. dicunt̃ poli mũdi quia ſpere axem terminãt. et ad illos voluitur mũdus. quoꝝ vnus ſemꝑ nobis apparet / reliquus vero ſemꝑ occultatur. Vnde Vergilius in primo Geoꝛgicoꝝ. Hic vertex nobis ſꝑ ſublimis. at illum Sub pedibus ſtix atra vident maneſqꝫ pꝛofundi.

¶ Inter circulos maioꝛes ! pꝛimo dicit de equinoctiali circulo / eo ꝙ ſol attingens puncta ipſius arietis et libꝛe / fit equinoctiũ ꝑ vniuerſam terram. Scđo đr equatoꝛ diei vel equidialis. qꝛ diem eqnat cũ nocte. Tercio dicitur cingulus pꝛimi motus / eo ꝙ ſicut cingulus vel coꝛia / diuidit coꝛpa per medium / ſic iſte equinoctialis diuidit totũ celũ in duo equalia quia equaliter diſtat a polo artico et antartico / deinde cũ textus đt. Vñ ſciendũ ꝛc. Duplicẽ eſt dare motum in celo videlicet motũ pꝛimi mobilis ab oꝛiente in occidentem et motum planetaꝝ contrarium huic ſicut dicit Alfraganus dr̃ntia quinta / et ꝑpoſitio ſcđa nono. Almageſti: Pꝛimus motus dicitur rationalis ad ſimilitudinem motus rationis qui eſt in homine / reſoluendo effectus in cauſas et creata in creatoꝛem / ibi ſiſtendo Scđus motus đr irrationalis / qui eſt planetarum: planos enim grece erroꝛ vel vagatio eſt latine: vel talis ! dicitur ſenſualis / eo ꝙ qñqꝫ plus meridiei vel ſeptentrioni appꝛopinquat / qua cauſa hic motus đr erraticus / ad ſiltitudinem ſenſus in homine circa quem contingit erroꝛ: ꝑcedendo a coꝛruptibilibus / ad longe hunc incoꝛruptibilem creatoꝛem. ad coꝛruptibilia rediens ibi ſiſtendo Vnde ſequitur ꝙ ſicut ſenſualitas rationi aduerſatur / ita motus planetaꝝ / motu pꝛimi mobilis Amplius ſicut motus ratiõis regit atqꝫ tempoꝛat cunctos ſenſuales motus / ſic et motus pꝛimi mobilis / om̃es inferioꝛes oꝛbes Accedit ad hoc qđ Zahel in libꝛo ſuo de ſignificatione tꝑis ad iudicia dicit. Motus circuli quo mouent̃ planete ab oꝛiente in occidentem eſt om̃i die ac nocte ſemel ſꝫ vnius circuitus Expoſitio vero eoꝛum motus in lõgitudine eſt quia vniuerſi planete ex quo ſeparantur a ſole et ꝑlongantur ab eo per. 180. gradus: hoc eſt quando tranſeunt coꝛpus ſolis tantũ ſunt oꝛientales vſqꝫ ad expletionẽ 360. graduum ſunt occidentales. Et hoc eſt quod in ſupꝛadicta ꝑpõne

ostenditur / primi philozophi intellexerunt : quod huius motus diuersitas : colligantia habet ad solem Subiungit textus quoddam notabile de polis mundi. Polus qui nobis supra horizontē apparet in distantia quā supra dixi tribus noībus Dicitur septentrionalis primo ab vrsa minori continē=tis stellas septē. Arcticus dr ab arctos qd est maior vrsa eo quod vrsa maior de qua supra dixi plus appropinquat zodiaco / est enim quasi inter polū et zodiacum pec obliquum capitis et medietatis ipsius constellationis & quā draconem appellant. inuoluta / draco est vna constellatio vltra zo=diacum ex parte septētrionis. 15. habentis stellas sparsibiles : Borealis vero est eo quod est in parte ista celi a qua venit boreas Quatuor sunt venti pricipales / scilicet subsolarius. auster fauonius boreas. emergētes ex q̄tuor pla=gis ipsius terre : et iuxta hoc tales venti in q̄litatibus fere similibus iudicā=tur. Plaga prima orientalis habet de signis celestibus signa tria / et dicit triplicitas orientalis ignea et sunt Aries Leo et Sagittarius / sicut dicit Almansor Amphor. 3. Aries leo et sagittarius est triplicitas calida et sicca amara. ignea. diurna masculina : et significat colerā rubeam vnde ventus talis eam fortasse mouet ex sententia Auicenne Plaga scda est meridio=nalis / cuius triplicitas est de signis Taurus / virgo Capricornus Almāsor Amphorismorum eodez Taurus virgo et Capricornus. triplicitas terrea frigida sicca Nocturna feminina / et significat coleram nigrā Plaga ter=cia est Occidentalis cuius triplicitas est Gemini. libra et aquarius. Al=mansor Amphor. eodē Gemini libra et aquarius triplicitas est aerea ca=lida. humida. sanguinea dulcis et diurna. Plaga quarta est septentrio=nalis / cuius triplicitas est Cancer. Scorpio. Piscis Almansor Cancer scorpio et pisces Aquatica triplicitas est frigida humida flegmatica in=sipida et nocturna Vnde scdm quod planete / plus tamen qr tenent aliquā istarum plagarū ex dominio / secundum hoc et ventum mouent. qui alte=ratis corpibus : eo quod aer plus immutat nos q̄z cibus et potus scdm mentē Auicenne : de facili iudicium istius alterationis inducit / precipue de luna eo quod luna cor est plage septētrionis Polus antarticus dicit tribus noīs Primo qr oppositus est polo artico Scdo australis qr est ex pte plage au=stralis Tertio meridonalis qr est versus partē illā circa quā sol diē mediat Vnde sequitur huiusmodi stellas firmatas et stabilitas totum celum ro=tari quorum vnus ex motu supra horizontem : nobis sempiterne est ap=paritionis reliquus penes recessum : sempiterne occultationis : sicut au=tor allegat Vergilium / et est sententia Ptholomei in Libro de naturis stellarum.

Est alius circulus in spera qui intersecat equinoctialē et intersecatur ab eodem in duas ptes equales. et vna eius medietas declinat versus septē=trionē. alia versus austrū. Et dr iste circulus zodiacus a zoe qd est vita quia scdm motum planetarum sub illo est omnis vita in rebus inferioribus.

Capitulum Secundum

Vel dicitur a zodion quod est animal. qꝛ cum diuidatur in. 12. ꝑtes eq̄les quelibet pars appellatur signum. et nomen habet speciale a nomine alicuius aīalis ꝓpter ꝓprietatē aliquā conuenientē tam ipsi q̄ꝫ animali. vl' ꝓpter dispositionē stellarum fixarum in illis partib⁹ ad modū huiusmōi animalium. Iste vero circulus latine dicit̄ signifer / quia fert signa / vel quia diuiditur in ea. Ab arestotile vero in libro de generatione et corrupcione dicitur circul⁹ obliquus. vbi dicit q̄ ƀm accessum et recessum solis in circulo obliquo fiunt generationes et corruptiōes in rebus inferiorib⁹.

Nomia aūt signoꝝ ordinatio et nūerus in his patēt versib⁹. Sunt aries taurus gemini cancer leo virgo. Libraq̄ꝫ scorpius architenēs caper amphora pisces. Quodlibet aūt signū diuiditur in. 30. gradus Vnde patet q̄ in toto zodiaco sunt. 360. gradus Sꝫm aūt astronomos iterū quilibꝫ gradus diuidit̄ in. 60. minuta q̄dlibet minutū in. 60. scd̄a. q̄dlibꝫ scd̄m in. 60. tercia. et sic deinceps vsq̄ꝫ ad. 10. Et sic diuidit̄ zodiac⁹ ab astronomo / ita et quilibꝫ circul⁹ in spera siue maior siue mīor in ꝑtes ꝯsimiles.

¶ Circulus zodiac⁹ imaginat̄ in spera obliquus ꝓpter vitam animātiū eo q̄ scd̄m motū planetaꝝ in illo est oīs vita in his inferiorib⁹ / Oritur aūt hic ꝓplema ꝯmūe Cur est q̄ planeta dr̄ esse in hoc signo / cū tamen lune distātia longa sit a zodiaco vicinaq̄ꝫ terre Rn̄detur : q̄ planete verus locus imaginatur : scd̄m mentē Ptholomei : ꝑ lineam rectā exeuntēꝫ a centro terre et transeuntē per centrū planete seu stelle applicantē terminos ad sperā nonā / et hoc est diligēter notandū et scd̄m hoc planeta habet motū suum verū in hoc vel isto signo celesti : amplius circulorum null⁹ / neq̄ꝫ finem principiumue habet / ergo et in speris celestib⁹ hoc ideꝫ conuincit̄ Ptholome⁹. 1. q̄dripartiti caplo. 10. Et qꝛ nō hꝫ zodiac⁹ principiū naturale sicut nullus circul⁹ hꝫ principium / positū est sibi principium a toto signo vnde incipit equinoctiū veris Causa est antiq̄ philosophi inicium sumpsere a quo ꝯplexio crescit hūida / sicut et in animatis prima pars annoꝝ vite est tp̄s in quo eoꝝ ꝯplexio existit hūidior ergo sibi hoc principiū statuerūt / vbi annuales sumimus reuolutiōes : scd̄m motum solis in punctū hoc primū arietis Albumazar in libro florū Q⁹ vere

ipſe talis circulus vita atq̃ cor ſit animaliũ / vita quidē non formaliter ſed ſubiectiue / eo q̄ ſigna in eo nō formaliter agũt / ſed ꝑ planetas . hoc demonſtrat Almanſor Amphor . 113 . ſigna ſignificãt corꝑa . planete vō ea que mouent corꝑa : loca planetarũ in circulo eorũq̃ ſubſtantie et loca eorũ a ſole / ſignificant opus et deſtructiōez Et ptholomeus . 1 . iudicioꝝ caplo . 18 . partes circuli ſignoꝝ / q̄ dom⁹ triplicitates exaltatiōes ac termini nominãtur : hiſq̃ ſimilia / in quib⁹ aliquã ſīlitudinē vl̃ dignitatē habeant : ſeptē planetis aſſilianť Quare vō zodiac⁹ ſit dictus text⁹ enodat

¶ Amplius dicit textus partes zodiaci ſunt . 12 . et quelibet pars ei⁹ appellatur ſignũ / eo q̄ eius eſt nomē ſpeciale a nomine alicuius animalis / ꝓpter ꝓprietatē couenientē tam ipſi q̃ȝ animali Signa talia ſunt Aries Thaurus Gemini Cancer Leo Virgo Libra Scorpio Sagittari⁹ Capricornus Aquarius Piſces . Aries dicit̃ quaſi aeris res Aries em̃ aīal eſt vtuoſum a ꝑte anteriori in ꝑte vō poſteriori . debile ita et ſol in eo exiſtēs huiuſmōi diſpoſitionem ſortitur . Thaurus dictus eſt quaſi ruſtici aura / ſicut taurus fortior eſt ariete ita potentia ſolis eo fortior eſt q̃ȝ in ariete . Gemini dicunť eo q̄ virt⁹ ſolis ibi plus duob⁹ dieb⁹ geminať q̃ȝ in ſignis reliquis Cancer ! q̃ȝ ſi ante regnũ ſolis locatus / vel quia ſicut ipſe retrogradus eſt ita et ſol in ea parte celi Leo fere animal inexpugnabile exiſtit . ita ſol cuius potētia plus inter reliqua aſtra claret : in domo ꝓpria exiſtēs fere calore inexpugnabilis iudicatur / quilibet em̃ domin⁹ ꝓprie domus maioris dominij apparet / q̃ȝ dom⁹ aliene ergo et in ſole itidem patet Virgo ſterilis eſt / ita calore ſolis terra deſiccatur . Libra a librando eſt dicta eo q̄ ſol ibidem dies noctibus equaliter librat Scorpi⁹ animal blandiēs lingua pungenſq̃ cauda . pariformiter ſol ibidē in principio pũgit videlicet in mane / in ſero vero vngit / videlicet in fine Sagittarius ex ꝓprietate tali eo q̄ grandines pluuieq̃ guttoſe ibidē cadunt / que res hũanas videnť ſagittare . Capricornus capra em̃ erigit ſe aſcendēdo et paſcendo ita ſol in eo erigit ſe ad ſuꝑiora / ſȝ noſtrũ emiſperiũ . Aquarius tempus deſignat pluuioſum Piſces eo q̄ piſces tũc temporis petũt aquas dulces Habetť itaq̃ ꝓprietates ꝯmũes iſtoꝝ ſignoꝝ ⁊c̃ . et hoc eſt qd̄ intēdit text⁹

Signa zodiaci ſic figurantur

Aries	♈	Leo	♌	Sagittarius	♐
Thaurus	♉	Virgo	♏	Capricornus	♑
Gemini	♊	Libra	♎	Aquarius	♒
Cancer	♋	Scorpio	♍	Piſces	♓

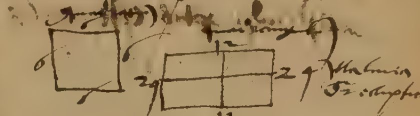
¶ Aries figuratur per cornua ſua . ♈ Taurus ꝑ cornua in capite ♉ . ♊ . ꝑ duos tractus coniunctos / que amplexũ caſtoris et pollucis deſignant ♋ per oculos cōtra ſe poſitos . ♌ . figura per caudam ipſi⁹ a poſteriorib⁹ demiſſam . ♍ . per fimbriam pallij virginalis . ♎ . per figurã illius inſtrumenti . . Scorpius per aculeum poſt duos tractus emiſſum . ♏ . Sagittarius per ſimplicē ſagittã . ♐ . ♑ per pedem ſuper quem chorda trahiť . ♒ . per aquam guttatim defluentem . ♓ . per duos piſces dorſo coniunctos / Habetis itaq̃ quare huiuſmodi figure ſic characteriſantur .

Capitulum Secundum

Deinde dicit textus. Quod zodiacus sicut et quilibet alius circulus: ex sententia Thebit / diuiditur in. 360. gradus / gradus in. 60. minuta minutum in. 60 secunda / secundum in. 60. tercia et sic deinceps vsque ad. 10. Ratio huius est quare Astronomi suas operationes numero sexagenario ita perficiunt / nullus enim numerus sub. 100. est ita aptus ad diuisionem sicut sexaginta diuiditur primo in. 2. partes vt bis. 30. Secundo in. 3. vt ter. 20. Tercio in. 4. vt quater. 15. Quarto in. 5. vt quiquies. 12. Quinto in. 6. partes vt sexies. 10. et sic consequenter Merito ergo Astronomi suas operationes numero sexagenario perficiunt et hoc est quod dicit textus.

¶ Cum omnis etiam circulus in spera preter zodiacum intelligatur sicut linea vel circumferentia. solus zodiacus intelligitur vt superficies habens in latitudine sua duodecim gradus. de cuiusmodi gradibus iam locuti sumus. Unde patet quod quidam mentiuntur in astrologia dicentes signa esse quadrata. nisi abutentes nomine idem appellent quadratum et quadrangulum Signum enim habet gradus. 30. in longitudine. 12. vero in latitudine.

¶ Linea autem diuidens zodiacum in circuitu ita quod ex vna parte sui relinquat sex gradus. et ex alia parte alios sex. dicitur linea ecliptica. quoniam quando sol et luna sunt linealiter sub illa / contingit eclipsis solis aut lune Solis. vt si fiat nouilunium et luna interponatur recte inter aspectus nostros et corpus solare. Lune. vt in plenilunio / quando sol lune opponitur dyametraliter. Unde eclipsis lune nihil aliud est quam interpositio terre inter corpus solis et lune. Sol quidem semper decurrit sub ecliptica. omnes alii planete declinant vel versus septentrionem. vel versus austrum quandoque autem sunt sub ecliptica

¶ Zodiacus est vt superficies quedam in celo imaginata / circuli vero reliqui vt linee: subtiles et circumflexe: habens in latitudine. 12. gradus. in longitudine vero. 360. de quibus dixit prius istos vero. 12. gradus / diuidit in circuitu / linea quedam / que vocatur ecliptica: per medium quia circa caudam aut caput draconis luna existente dyametraliter in via solis contingit eclipsis solis aut lune in parte opposita Est autem ecclipsis lune ingressio lune in vmbram terre que a sole in partem oppositam proiicitur Ex his infertur que sit signorum celestium dispositio / est enim quadrangularis. Quadrangulus est figura duo latera habens opposita equalia / sed signum habet. 30. gradus in longitudine et duodecim in latitudine.

ergo amplius sol planeta tantũ mouetᷣ subtus lineam eccliptica͞ . planete vero reliqui declinant / ab ea vł versus polũ articũ / dicũtur septẽtriona les descendẽtes / aut rursus eclipticam versus ascẽdunt / dicũtur septẽtri onales ascẽdẽtes sic ⁊ in pte opposita / descendẽtes ad polũ antarticũ di= cuntur meridionales descẽdentes / et rursus ecclipticã versus ! meridio= nales ascẽdentes dicũtur ! vnde esse planetaꝝ / a sole multis est modis si= cut scribũt Leupoldus et Albumasar / trium supioꝝ / in eodẽ minuto cũ sole ! cõiunctio / vnitio vero infra . 16 . minuta . Abinde . ♄ . et ♃ . infra . 6 gradus sunt combusti et vsq; ad . 18 . sub radijs . ♂ . ad . 10 . gradus est com bustus et ad . 18 . sub radijs postea sunt fortes et orientales . ♀ . et ☿ . com= busti sunt infra septem gradus / sub radijs solis infra . 12 : Luna infra . 6 . gradus est combusta infra . 12 . sub radijs / Patet itaq; quando planete aut combusti aut sub radijs solis sunt / secundum motum eorum a linea ecliptica vel ad eam ⁊c.

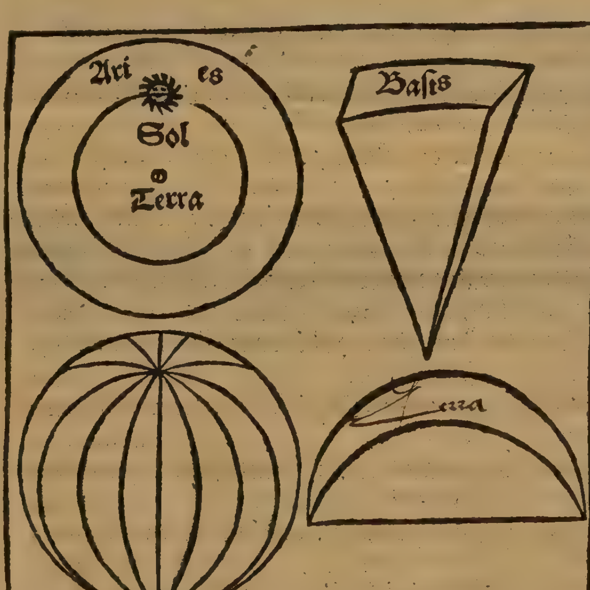
¶ Pars vero zodiaci que declinat ab equinoctiali versus septentrionem dicitur septẽtrionalis . vel borealis . vel arctica Et illa sex signa que sunt a principio arietis vsq; in finem virginis . dicuntur signa septẽtrionalia vel borealia . Alia pars zodiaci que declinat ab equinoctiali versus meri= diem dicitur meridiõalis . vel australis . vel antartica . Et sex signa que sunt a principio libre vsq; in finẽ pisciũ dicunᷣ meridiõalia vel australia .

¶ Pars zodiaci ab arietis initio vsq; in finem virginis đr septentriõalis borealis vel artica ! et habet . 6 . signa quoꝝ nomina sunt Aries Taurus Gemini Cãcer Leo Virgo Libra . Ex his primũ est masculinũ diurnum orientale / scđm femininũ nocturnũ meridionale ⁊c. Est autẽ hec ṗs zo= diaci maioris dignitatis et potentie / alteri parti cuius causa est / eo ꝙ domicilia solis et lune / luminariũ celi hic ! locata sunt / eorũq; ! exaltaci= ones vnde per aduentũ luminariũ in caput Arietis cuncta renouantur / eo ꝙ hec causa vite existũt Almãsor Amphorismoꝝ . 71 . Cũ fuerit vtrũq; lũinariũ in eodẽ gradu sue exaltationis in suo dominio liberũ ab infortu= nijs / erit natus tocius mundi rex et semen eius hereditabit terras eius / obtinebitq; multo tpe / Rursus Amphor . 59 . Cuicunq; fuerit luna hora natiuitatis in tauro in minuto ascensiõis ad magnã exaltationẽ ṗuenict Pars vero zodiaci q̃ est a primo gradu libre vsq; in finẽ pisciũ diciᷣ meri= dionalis . australis vel antartica cui⁹ etiam . 6 . sunt signa sꝫ Libra . scor= pio . sagittarius . capricornus . aquarius . pisces / que quidem ṗs minorᷣ est dignitatis / ṗpter virtutᷣ debilitatẽ lũinariũ in eis / sicut đt Hermes Amphor . 13 . dum luna fuerit meridionalis descendẽs in scorpiõe vel pi= scibus non incipias fabricare Cito eñ hmõi fabrica diruetᷣ / tẽperantia tamẽ hui⁹ rei / est per solsticia Almansor Amphor . 31 . Quicunq; emerit

Capitulum Secundum

aliqd luna a capite cancri vsq3 in finē sagittarij emet care vēditq3 viliter econuerso aūt cū fuerit a principio capricorni vsq3 in finem geminorum/ Notare circa hec debetis q̄ aliqua ciuitas dr̄ septētrionalis primo quia situata est ex parte septentriōis Secundo dicitur septentrionalis q2 edificata est sub signo septētrionali vnde isto modo ciuitates in oriētali plaga situate/dicunt̄ septētriōales Et hec ē cā q̄re in vicinis q̄nq3 est mors fames et pestilētia atq3 in alijs nullū hoūm videtur/ Sic etiam dicatis de ciuitatib9 ex parte meridiei situatis! Patet q̄ huius diuersitas est dispositio stellarum in quibus ciuitates fuerunt edificate.

Cum autē dicit̄ q̄ in ariete est sol. vel in alio signo. Sciendū q̄ hec p̄positio in sumitur pro sub. ſm q̄ nunc accepimus signum In alia aūt significatione dicitur signum pyramis quadrilatera. cuius basis est illa superficies quā appellam9 signum. vertex vero eius est in centro terre. Et ſm hoc p̄prie loquēdo possum9 dicere planetas esse in signis Tertio mō dicit̄ signū vt intelligantur sex circuli transeuntes sup polos zodiaci. et p̄ principia. 12. signoꝝ Illi sex circuli diuidunt totam supficiē spere in. 12. partes latas in medio. arctiores vero iuxta polos zodiaci. et quelibet pars talis dicitur signū. et nomē habet speciale a noīe illius signi. qd̄ intercipit inter suas duas lineas. Et ſm hāc acceptionē stelle que sunt iuxta polos dicuntur esse in signis. Itē intelligat̄ corp9 qd̄da3 cuius basis sit signu3 ſm qd̄ nunc vltimo accepim9 signū. acumen vero eius sit sup

axem zodiaci Tale igitur corpus in quarta significatione dicitur signum scdm quam acceptionem totus mundus diuiditur in .12. partes equales que dicantur signa et sic quicquid est in mundo est in aliquo signo.

¶ Considerandum est q planeta dr esse in signis q̄tuor modis Primo hanc ꝓpositionē in accipiendo ꝓ sub Scdo signū dr pyramis cui⁹ basis est quadrilatera et est signū / conus vero est in centro terre / circa qd intelligere debetis / si ꝓtrahant due linee a quacunq̧ pte signorum zodiaci includentes extrema ei⁹ versus centrū terre / pyramis hec est quadrilatere in orbe signoꝝ / cuius conus est in centro terre / et ꝑm hoc planetas esse in signis dicim⁹ Ampli⁹ tertio signū accipit si intelligatur .6. circuli transeuntes ꝑ polos zodiaci et principia signoꝝ / totalis illa intersectio duoꝝ paruoꝝ circulorum in zodiaco atq̧ sectio eoꝝ iuxta polos denoiatur ab aliquo signo / hoc idem est si intelligant .180. circuli per om̄es gradus meantes / et sic etiam stelle iuxta polos dicūtur esse in signis Quarto intelligatur corp⁹ scdm hāc acceptionē / cui⁹ conus sit super axem zodiaci tunc quicquid est in mundo est in aliquo signorum / intellige tamen hoc sicut prediri de contactu spirituali.

¶ Sunt autem alij duo circuli maiores in spera. qui dicunt coluri. quoꝝ officium est distinguere solsticia et equinoctia. Dicitur aūt colurus a colon grece quod est membrū et vros qd est bos siluester. q: quēadmodum cauda bouis siluestris erecta. que est eius membrū facit semicirculū et nō perfectū. ita colurus sp apparet nobis imꝑfect⁹ quoniā solum vna eius medietas apparet. alia vero nobis occultatur. Colurus igit̄ distinguēs solsticia transit per polos mūdi. per polos zodiaci. et maximas solis declinatiōes hoc est per primos gradus cancri et capricorni. Vnde primus punctus cancri vbi colurus iste intersecat zodiacum dicitur punct⁹ solsticij estiualis. quia quādo sol est in eo / est solsticiū estiuale. et non potest sol magis accedere ad zenith capitis nostri. Est autē zenith punctus in firmamento directe suprapositus capitibus nostris. Arcus vero coluri qui intercipitur inter punctū solsticij estiualis et equinoctialem / appel-

Capitulum Secundum

latur maxima solis declinatio. Et est ßm Ptholomeū. 23. gradūum et. 51. minutorum. Szm Almeonem vero. 23. gradūum et. 33. minutoꝝ Siliter prim⁹ pūct⁹ capricorni. vbi idē colurus ex alia pte intersecat zodiacū. dr pūct⁹ solsticij hyemalis. et arc⁹ coluri intercept⁹ inter punctū illū et eqnoctialē dr alia maxima solis declinatio. et est eqlis prioꝝ. Alter quidē colurus transit per polos mundi et per prima pūcta arietis et libre vbi sunt duo eqnoctia. vñ appellat̃ colur⁹ distingēs eqnoctia. Isti āt duo coluri intersecant sese super polis mundi ad angulos rectos speꝛales. Signa quidem solsticioꝝ et equinoctioꝝ patent his versib⁹. Hec duo solsticia faciūt cancer et capricorn⁹. Sz noctes equant aries et libra dieb⁹.

¶ Duo alij circuli sunt in spera et maiores qui dicuntur coluri / quorum officium est distinguere solsticia et equinoctia / describit aūt text⁹ officia amborū et postea subiūgit ꝙ punctus directus in firmamēto capitibus nostris suprapposit⁹ dicit̃ zenith: Declinatio solis sicut vult thebit Dicit̃ arcus circuli meridiei cadens inter orbez signoꝝ / et equatorem siue eqnoctialē circulū et ßm Ptholomeū est. 23. gradūū et. 51. minut o. Almeon vero dt. 23. gradūū. 33. minuto. Nostro vo tpe declinatio solis maxīa et. 23. gradūū. 28. minutoꝝ sicut ptz Ex ppone. 17. primi Almagesti. Accedēte instrumēto q̃rte ptis circuli aut Armillaꝝ ppoꝛe prima quinto Almagesti Circa hāc ptē debet̃ notare officia signoꝝ zodiaci et circuloꝝ p trāseūtiū ea: sic scribūt Zahel. ismahelita. leupold⁹. albumazar ꝛ ptholome⁹ in libris iudicioꝝ / duo signa sunt solsticialia Cancer et capricorn⁹ duo eqnoctialia. Aries et libra. q̃tuoꝛ sunt signa mobilia eo ꝙ substantia tpis in eis mutatur. sz Aries. Cancer. libra et Capricorn⁹ / q̃tuoꝛ sunt signa fixa. taurus. leo. scorpius. et aquari⁹. quatuoꝛ sunt signa cōmunia que arabice deuet / grece deyn idest bicorporea dicuntur et sunt Gemini virgo. sagittarius ꝛ pisces / mobilia celeritatem signant. fixa stabilitatē cōmunia alterationē. Rationalia signa sunt quatuoꝛ. Gemini. virgo. libra et Aquari⁹ / additur hic prima pars sagittarij Domestica signa sunt tria Aries. taurus. capricornus. Luxuriosa quatuoꝛ. Aries. taurus. leo capricornus / gemini est magnatum / aquarius prenobiliuz Capricorn⁹ libra et sagittarius mediorum / nobiliū Aries et gemini / ignobiliū Taurus et cancer. Amplius diligenter est notādum ꝙ oculoꝝ doloꝛem signāt Pliades tauri / et nubes cancri / spine scorpionis / sagitta sagittarij et cauda capricorni Vñ circuli lineati p trāsuersum haꝝ ptiū hmōi effectuū denomiatiōes soꝛciunt̃. Vocē hñt. taur⁹. aries. gemini. leo. libra. sagittarius. dimidiam vocem: Virgo. capricornus et Aquarius. Nullā vocem Cancer. scorpio. piscis. Et hoc est diligenter notandum.

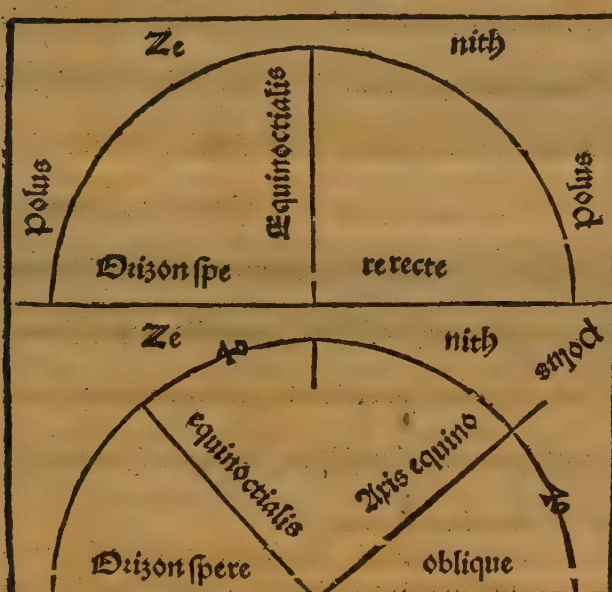
Officia signorum zodiaci et circulorum pertransientium ea

Textus Spere

¶ Sunt iterū duo alij circuli maiores in spera. sꝫ meridianus et horizō Est autem meridianus circulus quidā transiens per polos mūdi et per zenith capitis nostri. Et dicitur meridianus. quia vbicūqꝫ sit homo / et in quocunqꝫ tpe anni quādo sol motu firmamēti peruenit ad suum meridianum est illi meridies. Consimili ratione dicit̄ circulus medij diei. ¶ Et notandū ꝙ ciuitates quarū vna magis accedit ad orientē ꝙ̄ alia habent diuersos meridianos Arcus vero equinoctialis intercept⁹ inter duos meridianos dr longitudo ciuitatū. Si aūt due ciuitates eundē habeant meridianū / tunc eq̄liter distant ab oriente et occidēte. ¶ Horizon vero est circul⁹ diuidens inferi⁹ hemisperiū a supiori. vnde appellatur horizon. id est terminator visus. Dicit̄ etiā horizon circul⁹ hemisperij / eadem de causa. Est aūt duplex horizon. rectus et obliqu⁹ siue decliuis Rectū horizontem et sperā rectā habēt illi quoꝝ zenith est in equinoctiali / qꝛ illoꝝ horizon est circulus transiens per polos mundi diuidēs equinoctialē ad angulos rectos sperales Unde dicitur horizon rectus. et spera recta Obliquum horizontē siue decliuē habent illi quibus polus mundi eleuat̄ supra horizontem / quoniā illoꝝ horizon intersecat equinoctialē ad angulos impares et obliquos / vnde dicit̄ horizon obliquus / et spera obliqua siue decliuis. zenith aūt capitis nostri semꝑ est polus horizōtis. Unde ex his patet ꝙ quāta est eleuatio poli mūdi supra horizontē / tanta est distācia zenith ab eq̄noctiali / qđ sic ptꝫ. Cum in quolibet die naturali vterqꝫ colurus bis iungatur meridiano / siue idem sit qđ meridianus / quicquid de vno probat̄ et de reliquo. Sumatur igitur quarta ps coluri distinguētis solsticia que est ab equinoctiali vsqꝫ ad polum mundi. Sumat̄ iterum

Capitulum Secundum

quarta pars eiusdem coluri. que est a zenith vsque ad horizontē / cū zenith sit polus horizontis. Iste due quarte cū sint quarte eiusdem circuli / inter se sunt equales. Sed si ab equalib⁹ equalia demantur vel idem cōmune / residua erunt equalia. dempto igitur cōmuni arcu / scilicet qui est inter zenith et polum mundi / residua erunt equalia / scz eleuatio poli mūdi supra horizontem et distantia zenith ab equinoctiali.

¶ Meridianus circulus est transiens per polos mundi / zenith capitis nostri. est enī dict⁹ meridian⁹ eo q sol motu firmamēti ad eū pueniēs in quacunq parte hō sit ei ē meridies / vnde sol existens in medio celi alicui⁹ loci habitabilis / potētie ē maioris q̄ in orizonte eiusdem loci / sicut vult Hermes ī suis Amphor. et primo de Speculis et luce astrologoꝝ iudicia inueniūtur qnq nō vera / aut ꝑpter defectū instrumentoꝝ / aut q: sol est circa gradum mediꝫ celi / aut ꝑpter querētis insipientiā / aut planete qui rem concedunt vel denegāt sunt eq̄les Vnde ciuitates ab oriente eq̄liter remote eundē hn̄t meridianū / ineq̄liter vero / diuersos meridianos. Arc⁹ equinoctialis intercept⁹ inter duos meridianos d: longitudo ciuitatis et ideo distātia locoꝝ longitudinalis nō est aliud nisi distātia gradualis vel horaria suoꝝ meridianoꝝ abinuicē / et talis solū est ab oriente in occidētē sumpta Sed distātia locoꝝ in latitudine est dr̄ntia gradualis eleuationis poli supra horizontē in altero / et talis distantia solū est de polo ad polū sumpta / Vnde latitudo alicui⁹ loci non est aliud q̄ eiusdem loci poli supra horizontē eleuatio Orizon vo circul⁹ est diuidēs inferius hemisperiū a superiori / talis est duplex rectus et obliqu⁹. Rectus est eoꝝ hoīm q̄recte moranť sub equinoctiali quoꝝ orizon diuidit eq̄noctialē ad angulos sperales / transiens p polos mūdi. Obliquus / est eoꝝ hoīm quoꝝ pol⁹ mūdi eleuatur sup horizontē eo q horizon intersecat eq̄noctialē ad angulos obliquos sicut prediximus in principio. Zenith capitis nostri est pol⁹ horizontis

Di

zenit aũt eſt punctus directe oppoſit⁹ in firmamẽto capiti noſtro Vnde infert textus ꝙ quãta eſt eleuatio poli mundi ſupra horizontẽ / tanta eſt diſtantia zenit ab eq̃noctiali / qđ ſic ptꝫ Sumãtur due ꝑtes quarte in papiro videlicet quarta que eſt in coluro ab equinoctiali vſq; ad polũ mũdi Sumatur iterꝫ quarta ꝑs que eſt a zenit capitis noſtri vſq; ad orizontem Aplicẽturq; ſic hm̃oi ſuꝑficies de papiro / aut meridiano ſiue coluro dẽptꝭ arcub⁹ ꝯmunibus ꝑ principiũ ꝯmũe Si ab equalib⁹ eq̃lia demas remanẽcia ſunt eq̃lia / ergo reſidua equalia erũt videlicet eleuatio poli mđi ſupra horizontem et diſtantia zenith ab equinoctiali Et hoc eſt quod dicit.

¶ Dicto de ſex circulis maiorib⁹ dicendũ eſt de q̃tuor minorib⁹. Notãdũ igitur ꝙ ſol exiſtens in primo puncto cancri. ſiue in puncto ſolſticij eſtiualis / raptu firmamẽti deſcribit quendã circulũ. qui vltimo deſcriptus eſt a ſole ex parte poli arctici Vnde appellatˀ circul⁹ ſolſticij eſtiualis rõne ſuperius dicta / vel tropicus eſtiualis a tropos qđ eſt ꝯuerſio. q: tunc ſol incipit ſe ꝯuertere ad inferius hemiſperiũ et recedere a nobis. Sol iterum exiſtens in primo puncto capricorni ſiue ſolſticij hyemalis. raptu firmamenti deſcribit quendam circulum qui vltimo deſcribitur a ſole ex parte poli antartici. Vnde appellatur circulus ſolſticij hyemalis. ſiue tropic⁹ hyemalis. quia tunc ſol conuertitur ad nos.

¶ Quatuor ſunt circuli minores in ſpera. circul⁹ ſolſticij eſtiualis / circulus ſolſticij hyemalis / circul⁹ arcticus / et circul⁹ antarticus Primus deſcribitˀ ex primo puncto cancri anno noſtro ꝯpleto. 12. minutis. 26. ſecundis / ex motu ipſi⁹ firmamẽti ſuper polo artico / is vero vltĩo ex parte ſeptentrionis deſcriptus oſtendit / ꝯuerſionẽ ſolis ad inferi⁹ hemiſperiũ tantamq; potentiã vim et naturã / ꝑ ſolem prius datã a nobis remoueri noſtraſq; vires naturales ab intra fieri forciores / ſicut dicit Hypocrates Ventres hyeme et vere calidiſſimi ſunt natura et ſomni lõgiſſimi Eſtate et autumno cibos grauiſſime ferũt: hyeme aũt facile / vere vͦ ſecunde.

¶ Secundus vero circulus deſcribitur ex oppoſito Cancri Et eſt capricornus / ex puncto primo eiuſdem. 12. minutꝭ et. 26. ſecundis / ex motu firmamẽti ſuꝑ polo oppoſito ! qui antarticus đr / oſtendẽs ſolis conuerſionẽ iterũ ad nos poſſibilẽ Vnde mot⁹ ſolis in his duob⁹ circulis cauſa eſt generatiõis et priuationis in his inferioribus ſcđm aſcenſum et deſcẽſum ei⁹ in circulo obliquo Primũ patet ex Almãſore Amphor. 104. Vita omniũ aĩantiũ eſt ſecđm gradum ſolis et lune / et hoc eſt ab altiſſimo ſic datum ſcđm aſtaphan Intelligatis ſic Vita omnium aĩantium eſt ſcđm gradum ſolis ſꝫ ꝑ ꝯuerſionẽ ipſi⁹ de tropico ad tropicũ / et lune inquãtũ

videlicet / ipſa eſt ſubiectū oīm influentiaꝝ corpoꝝ celeſtiū. vnde videmꝰ aperte ꝙ corruptio tpm efficit corruptionē corpoꝝ / et ꝙ diuerſitas aerꝭ eſt cauſās in corꝑibꝰ alterationē / mutaciōes vō aeris ꝑ motū corꝑm celeſtium ꝯtingūt / quibꝰ luna ſubiectatur / ſcðm ꝙ dixi totā virtutē corꝑm ſuꝑioꝝ virtualiter in luna reꝑiri ergo ꝛc. Secundū ptȝ / eo ꝙ totꝰ homo aſſilat̄ celo / ſcðm ſigna. 12 ipſius zodiaci. Aries. gemini. leo calida ſunt virtualiter / rn̄dēt eis tria mēbra hoīs. cor epar et teſticuli Tria vero ſigna ſunt frigida. cancer videlicet. taurus et virgo. illis inteſtina deputantur / veſica et dyafragma Tria ſunt hūida. ſcorpio. aquariꝰ et piſces quibus cerebrū. ſtomachus ꝛ pulmo dantur Tria ſunt ſicca Capricornꝰ ſagittarius et libra. habent ſplen fel et renes. vnde dicit Almanſor Amphoriſmoꝝ. 113. Signa ſignificāt corꝑa Planete vero ea que mouēt corpora: loca planetaꝝ in circulo eorūq; ſubſtātie et loca eoꝝ a ſole ſignificāt opus et deſtructionē Habeto itaq; ꝙ motus ſolis de tropico in tropicuȝ per ſigna celi. 12. diuerſas ꝑficit alterationes cum motu ipſiꝰ lune ſicut dicit Ptholomeus verbo ſcðo ſui centiloquij tāgere membrum ferro: luna in ſigno illius membri exiſtente eſt verendum ergo.

¶ Cum aūt zodiacus declinet ab equinoctiali. et polus zodiaci declinabit a polo mūdi Cum igitur moueat̄ octaua ſpera et zodiacus qui eſt ꝑs octaue ſpere mouebit̄ circa axem mūdi. et polus zodiaci mouebit̄ circa polū mði Iſte igit̄ circulꝰ quē deſcribit polꝰ zodiaci circa polū mði arcticū dr circulus arcticus Ille vō circulꝰ quē deſcribit alt̄ polꝰ zodiaci circa polum mði antarcticū dr circulꝰ antarcticꝰ. Quāta eſt etiam maxima ſolis declinatio. ſcȝ ab equinoctiali. tanta eſt diſtantia poli mundi ad polum zodiaci. quod ſic patet Sumatur colurus diſtinguēs ſolſticia qui tranſit per polos mundi et per polos zodiaci. Cum igit̄ omnes quarte vnius et eiuſdē circuli inter ſe ſint equales. quarta huiꝰ coluri que eſt ab eq̄noctiali vſq; ad polū mūdi erit equalis quarte eiuſdē coluri que eſt a primo pūcto cancri vſq; ad polum zodiaci. igit̄ ab illis equalibꝰ dempto ꝯmuni arcu q̄ eſt a primo puncto cancri vſq; ad polū mundi. reſidua erūt eq̄lia. ſcȝ maxima ſolis declinatio. et diſtantia poli mundi ad polū zodiaci. Cū autem circulus arcticus ſcðm quālibet ſui ꝑtem equediſtet a polo mūdi. patet ꝙ illa ꝑs coluri que eſt inter primū punctū cancri et circulū arcticuȝ fere eſt

dupla ad maxiaz solis declinationē. siue ad arcū eiusdē coluri qui interce
pitur inter circulū arcticū et polum mūdi arcticū. qui etiā arcus equalis
est maxime solis declinationi Cū em̄ colurus iste sicut alij circuli in spera
sit. 360. graduū. quarta eius erit. 90. graduū Cum igitur maxima solis
declinatio ꝑm Ptholomeū sit. 23. graduū et. 51. minutoꝝ. et totidē gra=
duū sit arcus qui est inter circulū arcticū et polum mundi arcticū, si ista
duo simul iuncta. que fere faciunt. 48. gradus subtrahant a. 90. residuū
erunt. 42. gradus. quantus est arcus coluri qui est inter primū punctū
cancri et circulū arcticū Et sic patet ꝙ ille arc⁹ fere duplus est ad maxi=
mam solis declinationem. ¶ Notandū ꝙ equinoctialis cū quattuor cir
culis minoribus dicunt̄ quinqꝫ paralelli quasi equidistātes. nō qꝛ quātū
primus distat a secundo. tantū secund⁹ distet a tercio / qꝛ hoc falsum est
sicut iam patuit sed quilibet duo circuli simul iuncti ꝑm quālibet sui ptez
equedistāt ab inuicē et dicūt paralell⁹ eq̄noctialis. paralell⁹ solsticij esti=
ualis. paralell⁹ solsticij hyemalis. paralell⁹ arctic⁹ ⁊ paralell⁹ antarctic⁹.

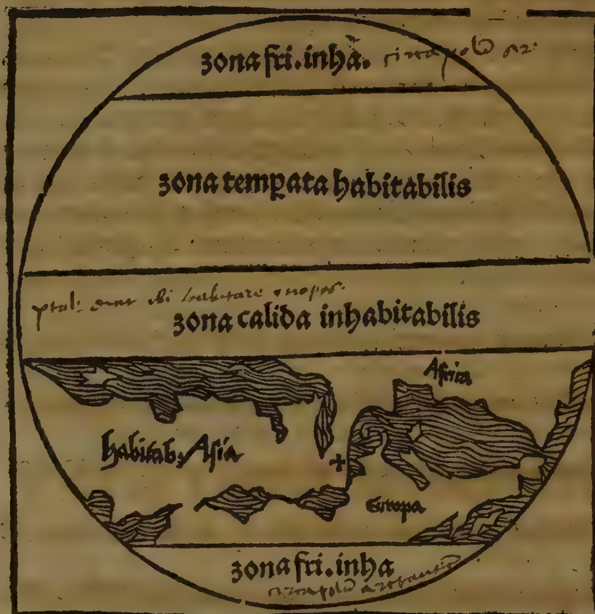
¶ Alios duos circulos mīores in spera manifestat / et hoc ex eo qꝛ quāta
est maxīa solis declinatio ab eq̄tore / tanta est distātia poli zodiaci ad po
lum mūdi / sed arcus declinatiōis maxīe / ipi⁹ solis est. 23. graduū et. 28.
minutoꝝ. 1. Almagesti / igit̄ tanta erit distātia poli zodiaci ad polū mūdi
Et demōstrat̄ sic Accipiat̄ colurus distinguēs solsticia transiēs ꝑ polos
mundi zodiaci et solis maxīas declinatiōes / om̄es quarte vni⁹ et eiusdez
circuli inter se sunt equales / sed distantia poli mundi ad eq̄noctialē ver=
sus est vna quarta ꝑs eiusdē circuli Siliter et distātia primi punct⁹ can=
cri ad polū suum / qui est zodiaci / ergo q̄rte iste due simul erunt equales
dempto igit̄ ab eq̄lib⁹ eq̄li arcu et cōmuni qui est his q̄rtis a primo pūcto
cancri vsqꝫ ad polum mūdi / residua eq̄lia sunt videlicet declinatio solis
maxima et distantia poli zodiaci ad polū mundi / cum itaqꝫ pol⁹ zodiaci
mouebitur iuxta polum mundi / circulū quē describit ex parte poli septen
triōalis dr̄ arctic⁹ / ex opposito vō antarctic⁹ poli tn̄ duob⁹ ꝯsiderant̄ mo
dis Prīo ꝓut pūcta sunt axē termiantia / ⁊ sic immobiles sunt / eo ꝙ pūcta
indiuisibilia sunt: q̄ axem termiant: pūct⁹ em̄ est cui⁹ ꝑs nō est Altero mō
ꝯsiderant̄ vt linee circulares et circūflexe / isto modo mouentur vt partes

celi infert textus / q arcus coluri interceptus inter primū punctū cancri et polū zodiaci fere est duplus ad solis maxiam declinationē patet hoc / Omis circulus in spera cōstat ex. 360. gradib9 quarta ps hui9 sunt. 90. gradus / adiūgatur distantia solis ab equatore ſm ꝓportionē duplam in vnū / ſm sententiā Ptholomei est. 23. graduū et. 51. minutoꝝ. fiūt. 48. gradus mi9. 8. minutꝭ / subtrahant itaqz hmoi grad9 ab. 90. gradibus ſm totū / et remanētis pars in gradibus est. 42. qui grad9 arcū cōplent ab primo puncto Cancri vsqz ad polū zodiaci / vnde ista ps graduū fere est dupla ad maximā solis declinationem deficiunt enim. 6. gradus mi9. 8. minutis et hoc est quod dicit.

¶ Notandum etiā q quatuor pararelli minores scz duo tropici et pararellus arcticus ꝛ pararellus antarcticus distinguunt in celo quinqz zonas siue regiones. Vnde Vergilius in georgicis Quinqz tenent celum zone. quaꝝ vna chorusco Semper sole rubens et torrida sp ab igne est Distinguuntur etiā totidem plage in terra directe predictis zonis supposite. Vn Ouidi9 primo metamorphoseoꝝ. Totidēqz plage tellure premūtur in orbem. Quarum que media est nō est habitabilis estu. Nix tegit alta duas totidem inter vtrasqz locauit Temperiemqz dedit mixa cū frigore flāma

¶ Illa igit̄ zona que est inter duos tropicos dicit̄ inhabitabilis ꝓpter calorem solis discurrentis semp inter tropicos. Siliter plaga terre illi directe supposita dr inhabitabilis ꝓpter calorē solis discurrentis super illam Ille vero due zone que circūscribūtur a circulo arctico et circulo antartico circa polos mundi / inhabitabiles sunt ꝓpter nimiā frigiditatem / qr sol ab eis maxie remouet̄. Siliter intelligedū est de plagis terre illis directe suppositis Ille aūt due zone quaꝝ vna est inter tropicum estiualem et circulum arcticum et reliqua que est inter tropicū hyemalē ꝛ circulum antarticū. habitabiles sunt et tꝑate caliditate torride zone existētis inter tropicos. et frigiditate zonaꝝ extremarū que sunt circa polos mūdi Idē intellige de plagis terre illis directe suppositis.

Textus Spere

¶ Pro intellectu isti us partis considerã dum est / ꝙ equinoctialis circulus cum quatuoꝛ circulis minoꝛib⁹ / dicũt quinq̃ paralelli idest q̃tuoꝛ linee equidistantes. Paralelle enim linee sunt que si ĩ infinitũ ꝑtraherentur nõ cõcurrunt in punctũ vnũ / faciẽtes angulũ Et eadẽ causa hĩ circuli dicũtur paralelli / et scd̃m ꝙ a locꝭ suis ꝓcedunt nomĩa sua soꝛciunt̃ / talesq̃ linee sic imaginate / distinguunt in celo quinq̃ zonas. zona idẽ est ꝙ cingulũ / et ꝓpꝛie latum Et ideo zona dꝛ lata poꝛtio terrẽ calida vel frigida vel tẽpoꝛata ex ꝓpinquitate vel remotiõe / aut media ꝓximitate solis Pꝛima igit̃ zona que est inter duos tropicos est inhabitabilis / sic dicit text⁹ ꝓpter nimiũ caloꝛẽ extreme vero due / vna ex parte poli artici / reliqua ex ꝑte poli antartici inhabitabiles sunt ꝓpter frigus / et remotionẽ solis Medie vero due habitabiles sunt et tempoꝛate Hermes dicit in libꝛo suo de natura locoꝛum bonũ est scire ꝓpꝛietates situum terre / opoꝛtet em̃ notare cõfiguratiões stellarũ cum ꝓpꝛietatibus locoꝝ in quibus fiũt Zona igitur que a nobis incolit̃ a circulo estiuali versus polũ septẽtrionalẽ diuidit̃ in tres ꝑtes in Europã Affricã et Asiã. Europa dꝛ ab eu qd̕ ẽ bonũ / et ripa ripe q̃si habẽs bonas ripas meli⁹ em̃ tꝑata est ista ꝑs mđi q̃ȝ alie due / et est q̃rta ꝑs mđi a meridie vsq̃ ad occidẽtẽ Regna ei⁹ pꝛincipalia q̃tuoꝛ sũt sꝫ Grecorũ Italoꝝ in q̃ ẽ roma caput mđi Regnũ Francoꝝ ⁊ Hyspanoꝝ. Affrica de affero affers dicitur. qꝛ ab ista parte mũdi ad alias mercimonia auferunt / et est q̃rta ꝑs mũdi que ꝓtendit̃ a puncto occidẽtali vsq̃ ad pũctũ septentrionis Cui⁹ regna sunt duo sꝫ regnũ ethiopũ vbi est Carthago ciuitas pꝛincipalis tocius affrice emula rome Et regnũ mauroꝛum Iste due partes mundi Affrica et Europa diuidũtur ꝑ mare mediterraneum pꝛope ciuitatẽ Bitterris nuncupatã in medio Affrice ⁊ Europe situatã vbi per fluuium mare hoc diuiditur / in quo. 40. martires sunt suffocati Et per latus strictum herculis: per sinum arabicũ et per fluuiũ qui dicit̃ Nilus Vnde mare fluit et refluit / sicut circa Calabꝛiã et Siciliã apparet Latitudo maris est ab occidente in oꝛientẽ sicut in Hispania. gallicia calcidonia maioꝛ est Sed ab oꝛiente in occidens strictioꝛ / sicut in Calabꝛia. apulia. neapolis et Venetia. Asia vero tercia pars mundi interpꝛetatur eleuatio continens medietatẽ oꝛbis a puncto septentrionali in meridiem per punctum oꝛientalem diuisa ab aliĩs duabus / per mare medi-

terraneum quod fluit a puncto septentrionali in meridiem diuisa / vel ab Europa per põtum euxinum / aut montes ripheos / aut fluuio tanays cuius septem sunt regna s3 Nabatheorum ab ortu solis Egipciorum Persarum Caldeorum Medorum et Assiriorum / in quo est Babilon que toti Asie dominata est. Habetis itaq3 ex tali distinctione / tres maiores et principales mũdi ciuitates / s3 Babilon Roma et Carthago et duodecim regna principalia. Vñ notetis loca et diuisiones terre habitabilis An vo zona que est a tropico in tropicũ sit habitabilis potestis dicere q sic / ex mente Ptholomei prius dicta scdo quadripartiti / et ex sententia Auicenne: cui merito fides est adhibenda: fen. scda primi doctrina scda capitlo septio Credere vero debent ex eo sermonem q videtur. q terra que est sub circulo equationis diei est circa equalitatem / quoniã causa celestis calefaciens ibi est causa vna / que est solis oppositio capiti: et hec quidẽ oppositio solis non magnam efficit impressionem rc. Et hoc idem ex sententia perspectiuorum declarari posset / quod propter iuuenes obmitto.

Capitulum tertium de ortu et occasu signorum de diuersitate dierum et noctium et de diuersitate climatum.

Signorum autem ortus et occasus dupliciter accipitur. quoniam quantũ ad poetas et quãtũ ad astronomos. Est igitur ortus et occasus signorum q ad poetas triplex s3 cosmicus chronicus et eliacus. Cosmicus enim ortus siue mũdanus est qñ signũ vel stella supra horizontẽ ex parte orientis de die ascẽdit Et licet in quolibet die artificiali sex signa oriantur. tñ antonomatice signũ illud dr cosmice oriri cum quo est in quo sol mane oritur Et hic ortus proprius et principalis et quotidianus dr. De hoc ortu expressum in georgicis habetur. vbi docetur satio fabarum et milij in vere sole existente in thauro. sic Candidus auratis aperit cũ cornibus annũ Thaurus: et aduerso cedẽs canis occidit astro Occasus vo cosmicus est respectu oppositionis. scilicet quando sol oritur cum aliquo signo cuius signi oppositũ occidit cosmice. De hoc occasu dicitur in Georgicis vbi docetur satio frumenti in fine autumni sole existente in scorpione qui cum oriatur cum sole / thaurus signi eius oppositum vbi sunt pleiades occidit / sic. Ante tibi eoe atlantides abscondantur Debita q3 sulcis committas semina terre.

❡ Chronicus ortus siue tpalis est qñ signũ vel stella post solis occasum supra horizontẽ ex parte orientis emergit chronice. scʒ de nocte. et dicitur tpalis qr tpus mathematicoꝝ nascit cum solis occasu. De hoc ortu habemus in Ouidio de ponto. vbi ꝯquerit morã exilij sui dicẽs. Cum sum in ponto cum frigore cũqʒ sagittis. Quatuor autũnos pleias orta facit. Significãs per quatuor autũnos quatuor annos trãsisse postq̃ missus erat in exilium. Sed vergili⁹ voluit in autũno pleiades occidere. ergo cõtrariũ videntur. Sed ratio hui⁹ est q̄ sm vergiliũ occidũt cosmice. Sʒm Ouidiũ oriunt chronice. qḋ bene pōt contingere eodem die. Sed differt tamẽ. qr cosmicus occasus est respectu tpis matutini. Chronicus vero ortus respectu vespertini est Chronic⁹ occasus est respectu oppositiõis Vnde lucanus sic inquit Tunc nox tessalicas vrgebat parua sagittas.

❡ Eliacus ortus siue solaris est quãdo signũ vel stella videri potest per elongationẽ solis ab illo. quod prius videri nõ poterat solis ꝓpinq̃tate

c

Exemplum huius ponit Ouidi⁹ in libro de fastis sic Iã leuis obliqua subsedit aquarius vrna. Et Vergili⁹ in georgic⁹ Gnosiaqʒ ardentis decedat stella corone. Que iuxta scorpioꝫ existẽs

non videbatur. dum ſol erat in ſcorpione. Occaſus eliacus eſt qñ ſol ad ſignū accedit. et illo ſua pn̄tia et lūinoſitate videri nō pmittit. Hui⁹ exm̄ eſt in verſu premiſſo ſcʒ Thaur⁹ et aduerſo cedens canis occidit aſtro.

¶ Intellectus toci⁹ iſtius textus eſt Ortus eſt triplex ſc̄dm mentē poetaꝝ Coſmicus ſup orizontem Eliacus in exitu a radijs ſolis. Cronicus cum primū in nocte ſtelle incipiūt apparere ex pte orientis / Enumerat text⁹ diuerſitatē inter hmōi autores: que ſatꝭ clara eſt in textu Iuxta qđ ſcire debetis vt hui⁹ rei applicatio aliqua habeatur. Ortus eſt triplex vt vult Alchindus in libro ſuo de motu diurno / rationis ſcʒ oblationis atqꝫ pau pertatis. et ort⁹ figurationis. Pro intellectu iſtoꝝ vboꝝ intelligatꝭ primo quadratū deſcriptū et infra eum alium quadratū cui⁹ anguli terminētur in medio laterū hui⁹ quadrati / quatuor poſtea triāgulos ꝑcreatos ſeca= bimus per lineas rectas vnūquemqꝫ ſeorſum ab angulis primi quadrati ducēdo lineas ad media coſtaꝝ deinde ſignem⁹ quadratū terciū ſimilē in loco ſed minorē primo eruntqꝫ ſic formati. 12. trianguli circa quadratum terciū / et ſunt. 12. domus ipſius celi. Iſta figura eſt ꝯmūis ipſi⁹ celi: mō dicite ortū rationis eſſe cū in aſcendente ſteterit aliqđ ſignoꝝ / que rōna= lia ſunt vt. ♊. ♍ ♎ ♒. et pars prima: ♐. cū ea in aſcendēte vꝉ in primo triangulo illius figure ordinate fuerint / erit tunc hō rōnalis Leupoldus Omnes domini triplicitatis ſolis ſi fuerint fortes nat⁹ erit altus in toto tpe vite ſue. Ampli⁹ vix erit vel nūqꝫ alioquin ipſe ſit cauſa ſui regni cui⁹ aſcendens eſt. ♍. vel ♓. et ille cauſa ſue egritudinis cui⁹ aſcendens eſt. ♏ vel. ♌. et cui⁹ aſcendēs eſt. ♈. vel. ♎. cauſa ſue mortis Iudeus abrahaz in tabulis ſuis natiuatū / qđ debetis diligenter notare Ortū oblationis dicite! cū in aſcendente fuerit aliqua domus: de domib⁹ Iouis Scitote ꝙ domicilia iouis ſunt. ♐ et ♓. Almanſor. Amphor. 14. nunqꝫ erit pauꝑ et inops cuius natiuitatis domin⁹ fuerit iupiter. ortum figurationis di= cite Adaptacionē ſtellaꝝ iuxta aſcenſiōes ad imagines faciendas Verbi= gracia Si quis velit facere imaginē ꝓ amore alicui⁹ habendo / fiat talis die ⁊ hora iouis ſub aſcendēte natiuitatis vel interrogationis ⁊c̄. Habetꝭ itaqꝫ quomō huiuſmōi ortus et occaſus ſtellaꝝ applicanꝭ Vnde niſi ma= teria ꝓlōgaretur dicerē vobis de imaginibus lapidū: et qꝫ breui⁹ / ſub tri plicitate ignea / lapis imaginatus vꝉ ſculptus / ꝯfert honorib⁹ / ſub oc= cidentali confert ad iuſticiā amicitiā / concordiā et his ſimilia Sub me= ridionali / ꝯfert religioni Et ad opa alia que plus ſunt ciuilia. ſub ſep= tentrionali ad mendaciū iniuſticiā incōſtantiā et lubricitatē conferunt. Notate ex his! ſcorpio imago ē machumeti ſc̄dm artē ⁊c̄. imaginū / q̄ nihil qꝫ lubricitatē docuit et iniuſticiā ꝯtra fidem et ſanguinem chriſti / ꝑ hac vice abſtineo. De plyadibus notare oportet ꝙ pleiades dicūtur a pluri= tate / exiſtentes inter genua tauri / Vnde ſol exiſtens in menſe Iunio per pliades iter facit / et tunc aeris caliditas pluuijs vernalib⁹ temporatur et terra tunc temporis florum pulchritudine adornatur, ⁊c̄.

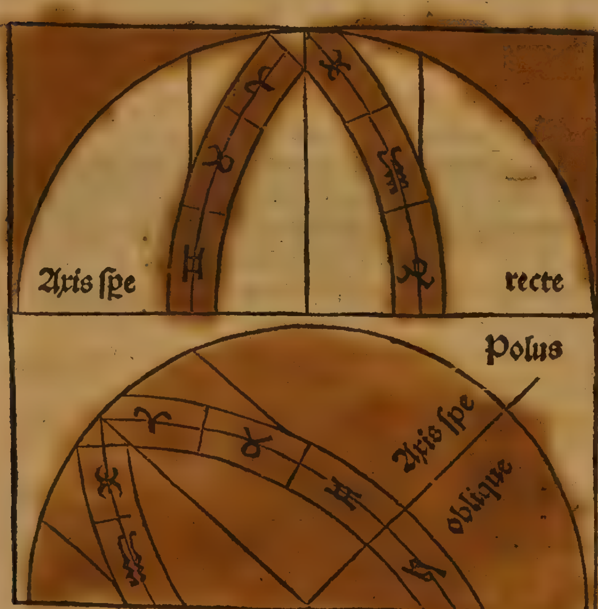

¶ Sequitur de ortu et occaſu ſignoꝝ ꝑ vt ſumunt aſtronomi. et prius

in spera recta. Sciendū est q tam in spera recta q̄ʒ obliqua ascendit equinoctialis circulus semp vniformiter. sʒ in temporibus equalib⁹ equales arcus ascendunt. Motus eñ celi vniformis est. et angulus quem facit eq̄noctialis cum horizonte obliquo non diuersificatur in aliquib⁹ horis. Partes vero zodiaci nō de necessitate habēt equales ascensiōes in vtraq₃ spera q₂ quanto aliqua zodiaci pars recti⁹ oritur / tanto plus tp̄is ponit in suo ortu. Huius signū est. q₂ sex signa oriuntur in longa vel breui die artificiali. siliter et in nocte. ¶ Notandū igitur q ortus vel occasus alicuius signi nihil aliud est q̄ʒ illā ptem equinoctialis oriri que oritur cū illo signo oriente. vel ascendente supra horizontē vel illā ptem equinoctialis occidere que occiditcū altero signo occidente id est tendente ad ocasum sub horizōte Signū aūt recte oriri d₂ cū quo maior pars eq̄noctialis orit̄ oblique vero cū quo minor. Siliter etiā intelligendū est de occasu. ¶ Et est sciendū q in spera recta quattuor quarte zodiaci inchoate a quattuor punctis. duobus sʒ solsticialibus et duobus eq̄noctialib⁹ adequātur suis ascensiōibus id est quātū tp̄is ɔsumit quarta zodiaci in suo ortu / in tāto tp̄e quarta eq̄noctialis illi cōterminalis poritur. Sed tn̄ partes illarum quartaꝝ variatur. neq₃ habēt equales ascēsiōes. sicut iā patebit. Est eñ regula quilibet duo arcus zodiaci eq̄les et eq̄liter distātes ab aliquo quattuor punctoꝝ iam dictoꝝ equales habēt ascensiones. Et ex hoc sequitur q signa opposita equales hn̄t ascensiōes Et hoc est q dicit Lucanus loquens de pcessu Catonis in Libyā versus eq̄noctialē Nō obliqua meant nec thauro rectior exit Scorpi⁹. aut aries donat sua tp̄a libre Aut astrea iubet lentos descēdere pisces Par geminis chiron. est idē quod charcin⁹

Capitulum Tertium

ardens. Humidus egloceros. nec pl⁹ leo tollit̃ vrna. Hic dr̃ lucan⁹ q̃ exi-
ſtẽtib⁹ ſub eq̃noctiali ſigna oppoſita eq̃les habet aſcẽſiões et occaſum.
Oppoſitio aũt ſignoꝝ habetur ꝑ hũc verſum. Eſt. li. ari. ſcor. tau. ſa.
gemi. capri. can. a. le. pi. vir. ¶ Et notandũ q̃ nõ valet talis argumẽ-
tacio Iſti duo arc⁹ ſunt eq̃les et ſimul incipiũt oriri. et ſp̃ maior ps oritur
de vno q̃ de reliquo. et ergo ille arc⁹ citi⁹ ꝑoriet̃ cui⁹ maior ps ſp̃ oriebat̃
Inſtãtia hui⁹ argumẽtatiõis manifeſta eſt in ꝑtib⁹ p̃dictaꝝ q̃rtarũ. Si
enĩ ſumat̃ quarta ps zodiaci que eſt a principio arietis vſq₃ ad finẽ gemi-
noꝝ ſp̃ maior ps orit̃ de quarta zodiaci q̃ de quarta eq̃noctialis ſibi con-
terminali. et tñ ille due q̃rte ſimul ꝑoriunt̃ Idẽ intellige de q̃rta zodiaci
q̃ eſt a principio libre vſq₃ ad finẽ ſagittarij Itẽ ſi ſumat̃ q̃rta zodiaci q̃ eſt
a principio cancri vſq₃ in finẽ v̓ginis ſp̃ maior ps orit̃ de q̃rta eq̃noctialis
q̃ de q̃rta zodiaci illi ꝯterminali. et tñ ille due q̃rte ſimul ꝑoriunt̃ Idẽ intel-
lige de q̃rta zodiaci que eſt a p̃mo puncto capricorni vſq₃ ad finẽ piſciũ.

¶ Pro intellectu iſti⁹ ꝑtis dr̃ text⁹ Eq̃noctialis circul⁹ aſcẽdit ſp̃ vniformiter / eo q̃ ſcḿ eũ ſpera diuidit̃ in duas partes eq̃les Partes vero zodiaci eq̃les nõ hñt aſcẽſiones de nc̃citate ĩ vtraq₃ ſpera Ort⁹ enĩ alicuius ſigni nõ eſt aliud q̃ illã ꝑtẽ eq̃noctialis oriri q̃ oritur cũ ſigno tali Silr̃ et de occaſu idẽ dr̃ ſignũ recte orit̃ cũ q̃ maior ps eq̃noctialis aſcẽdit. oblique v̓o cũ q̃ minor in ſpera recta aſcẽſiões ſignoruʒ ſunt vt ſequitur.

Ascensiones signorum in spera recta.

		G	M		G	M
D	♈	27	54	♎	27	54
D	♉	29	54	♏	29	54
R	♊	32	12	♐	32	12
R	♋	32	12	♑	32	12
D	♌	29	54	♒	29	54
D	♍	27	54	♓	27	54

Hore quas signum in suo ortu conficit

	h	M	S		h	M	S		h	M	S
♈	1	51	36	♊	2	8	48	♌	1	59	36
♉	1	59	36	♋	2	8	48	♍	1	51	36

¶ Has autem horas sic inuenire potestis recipiatis grad⁹ et minuta de ascensione alicui⁹ signi rc̃. Verbigratia Ascensiões signi arietis sunt. 27. gradus et. 54. minuta / diuidat᷑ primo grad⁹ per. 15. et surgent. 1. hora cum. 12. gradib⁹ quos multiplicetis per. 60. que faciũt minuta / cũ adiectiõe minutoꝝ in ascensione positoꝝ / facit. 774. que diuido per. 15. veniunt. 51. remanentis pars est. 9. que multiplicetis rursus per. 60. et veniunt. 540. diuidet᷑ per. 15. veniunt. 36. minuta Et est dispositio horaria supius locata qua signũ suũ ortũ cõficit rc̃. sic potestis opare in alijs.

Oppositio Signorum

♈	♉	♊	♋	♌	♏
♎	♍	♐	♑	♒	♓

¶ Ex hac oppositione signoꝝ vna cõmũis regula oritur / q quilibꝫ duo arcus zodiaci equales et equaliter distãtes ab aliquo quattuor punctorũ zodiaci eq̃les hñt ascẽsiões Unde signa opposita eq̃les habẽt ascensiões intelligat᷑ hoc tñ p lineas dyametrales sic q ducat᷑ p̃ncipiũ alicui⁹ signi in signi principiũ oppositum / hm̃oi signa sic se habebunt / soluit textus instantiã / quã quis formare posset / ex predictis q̃uis quarte zodiaci et eq̃noctialis incipientes a pũctis. 4. suis ascẽsiõib⁹ equent᷑ nõ tñ ptes eaꝝ q̃rtaꝝ Istud soluit textus p q̃ꝫ facile p additionẽ vnius super alterũ rc̃.

¶ In spera autẽ obliqua siue decliui due medietates zodiaci adequant᷑ suis ascensionibus. Medietates dico que sumunt᷑ a duob⁹ punctis equinoctialibus quia medietas zodiaci que est a principio arietis vsqꝫ in finẽ virginis oritur cum medietate equinoctiali sibi cõterminali. Siliter alia

Capitulum Tertium

medietas zodiaci oritur cum reliqua medietate equinoctialis. ¶ Partes autem illarum medietatum variantur ſm ſuas aſcenſiones. quoniam in illa medietate zodiaci. que eſt a principio arietis vſqȝ in finem virginis ſp maior pars oritur de zodiaco ꝙ de equinoctiali et tamen ille medietates ſimul peroriuntur. Econuerſo cõtingit in reliqua medietate zodiaci. que eſt a principio libre vſqȝ ad finem piſcium. ſemper enim maior pars oriẽ de equinoctiali ꝙ de zodiaco. et tamen ille medietates ſimul peroriuntur Unde hic patet inſtantia facta manifeſtior contra argumentationem ſuperius dictam. ¶ Arcus autem qui ſuccedunt arieti vſqȝ ad finem virginis in ſpera obliqua minuunt aſcenſiones ſuas ſupra aſcenſiones eorũ dem arcuum in ſpera recta quia minus oritur de equinoctiali. Et arcus qui ſuccedunt libre vſqȝ in finem piſcium in ſpera obliqua augent aſcenſiones ſuas ſupra aſcenſiones eorundem arcuum in ſpera recta quia plus oritur de equinoctiali. Augent dico ſcðm tantam quantitatem inquãta arcus ſuccedẽtes arieti minuunt. ¶ Ex hoc patet ꝙ duo arcus equales et oppoſiti in ſpera decliui habent aſcenſiones ſuas iunctas equales aſcẽſionibus eorundem arcuum in ſpera recta ſimul ſumptis quia quanta eſt diminutio ex vna parte. tanta eſt additio ex altera. Licet em̃ arcus inter ſe ſint equales. tamen quantum vnus minor eſt tantũ recuperat alius. et ſic patet adequatio. Regula quidẽ eſt in ſpera obliqua ꝙ quilibet duo arcus zodiaci equales et equaliter diſtantes ab alterutro punctorũ equinoctialium inequales habent aſcenſiones.

¶ Due medietates zodiaci in ſpera obliqua ſuis adequãtur aſcenſiõibus directe aſcendentia ſigna ſunt a ♋ ad Capricornũ Leupoldus Tortuoſe aſcendentia a ♑. in. ♋. Jn ſpera obliqua que ſigna aſcẽdãt oblique vt ex tabula aſcenſionũ obliquarũ cognoſcũtur / ſubſequens oſtẽdit figura.

	G	M		G	M
♈	14	50	♎	36	58
♉	14	50	♏	36	58
♊	18	51	♐	40	57
♋	18	51	♑	40	57
♌	27	26	♒	40	58
♍	27	26	♓	40	58

¶ Cum itaqꝫ ascensiones rectas. ♈. et. ♎. in simul iniunxeris atqꝫ ascẽsiones Arietis et Libre obliquas in vnũ / tunc claꝝ est oppositoꝝ arcuuz ascensiones obliquas simul iunctas eorundem arcuum ascensionibus rectis simul iunctis equari.

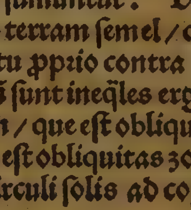
Ascensiones Arietis et Libre ꝛc.

Ascensiones	recta		et	obliqua	
♈	27	54		14	50
♎	27	54		40	58
Coniuncte	55	48		55	48
	G	M		G	M

Vnde sequitur regula ꝙ quilibet duo arcus zodiaci eq̃les et eq̃liter distãtes ab alterutro punctoꝝ equinoctialium equales habẽt ascensiones ꝛc.

Ex predictis etiam patet ꝙ dies naturales sunt inequales. Est enim dies naturalis reuolutio equinoctialis circa terram semel cum tanta zodiaci parte q̃ntam interim sol pertransit motu ꝓprio contra firmamentum. Sed cum ascensiones illoꝝ arcuum sint inequales vt patet per predicta tam in spera recta q̃z obliqua. et penes additamenta illarum ascensionuz ꝯsiderent̃. dies naturales illi de necessitate erũt inequales In spera recta ꝓpter vnicã cãm sꝫ ꝓpter obliq̃tatẽ zodiaci In spera vo obliq̃ propter duas causas sꝫ propter obliquitatẽ zodiaci et ꝓpter obliquitatẽ horizõtis obliqui Tercia solet assignari causa ecentricitas circuli solis.

¶ Dies naturales sunt qui ex. 24. horis constant Artificiales vero / q̃ ab ortu solis adusqꝫ occasum sumuntur. Vel dies naturalis est reuolutio equinoctialis circuli circa terram semel / cum tanta zodiaci parte quãta interim sol pertransit motu ꝓprio contra firmamentũ Sed ascensiones illorum arcuũ ascendentiũ sunt ineq̃les ergo et dies naturales. In spera recta ꝓpter causam vnam / que est obliquitas zodiaci In spera obliqua ꝓpter tres causas Prima est obliquitas zodiaci Scd̃a obliquitas horizõtis. Tercia ecentricitas circuli solis ad cognoscendũ diei longitudinem ciuitatis Lipsensium.

Capitulum Tertium

Ad Latitudinem. 51. graduum.

G	H	M	G	G	H	M	G	G	H	M	G
♈ ♎	6	0	27	♏ ♉	6	58	27	♐ ♊	7	48	27
3	6	6	24	3	7	4	24	3	7	51	24
6	6	12	21	6	7	9	21	6	7	54	21
9	6	18	18	9	7	15	18	9	7	57	18
12	6	24	15	12	7	20	15	12	8	59	15
15	6	29	12	15	7	25	12	15	8	1	12
18	6	35	9	18	7	30	9	18	8	3	9
21	6	41	6	21	7	35	6	21	8	4	6
24	6	47	3	24	7	39	3	24	8	4	3
27	6	53	♍ ♓	27	7	44	♌ ♒	27	8	5	♋ ♑

¶ Ad sciendū opationē tabule predicte / idē lōgitudīs diei prescire opor tet graduz solis in quo sol mouet̃ / alicui⁹ signi: tūc signū in q̄cūq3 parte offensum fuerit grad⁹ vicinio ꝛ sumat̃ / iuxta eū quantitas semidiurni tēporis: sole in signis borealib⁹ Vel seminocturni / sole in signis australib⁹ qd tpus seminocturnū ex. 12. horis ablatū relinquit quātitatē tpis semidiurni / que quātitas si duplet̃ totū tps diurnū causat̃ Si vo dies sit. 12. horarū / quātitas diei Ex his horis dematur quātitas noct̃ remanebit.

¶ Gradus Solis

Gratum. ector. fluuum. fundebat. eurus. eoum.
Dicta. diuina. dei. cuncta. diana. eui.

Januari⁹.	Februari⁹.	Marcius.	Aprilis.	Maius.	Junius
Aquarius	Pisces	Aries	Taurus	Gemini	Cancer
Julius	Augustus	Septēber	October	Nouēber.	Decēber
Leo	Virgo	Libra	Scorpio	Sagittari⁹	Capricorn⁹

¶ Opatio talis Volēs modo scire gradum solis. 11. die Junij / recipiat dictōez eā que Junio rn̄det. Juni⁹ est mēsis sext⁹ in ordine ergo sibi sexta dictio versus rn̄debit primi / et est eoum / cui⁹ prima lrā est. e. in ordine alphabeti. 5. habeo ergo. 5. cui addo dies mēsis Junij ꝛ sunt. 11. facit. 16 quib⁹ supaddo: sicut et in reliquis. 13. faciūt. 29. gradus Videbo igit̃ qd sit signū precedēs Junij est itaq3 Gemini scio solē esse in. 29. gradu eiusdē signi / et statim ad cancrū itur / eo gradu habito cōuerto me ad tabulam quātitatis diei / et opor vt pri⁹. Si nūer⁹ additionis excedat dies mensis abijciātur dies mensis: reliquum est index.

¶ Notandū etiā q̄ sol tendēs a primo pūcto capricorni p arietē vsq3 ad primum punctū cancri raptu firmamenti describit. 182. paralellos. qui etiam paralelli et si non omnino sint circuli sed spire eum tamen non sit in hoc error sensibilis. in hoc vis non constituatur. si circuli appellentur. de numero quorum circulorum sunt duo tropici. et vn⁹ eq̄noctialis.

Textus Spere

Item iam dictos circulos describit sol raptu firmamēti descēdens a primo puncto cancri per librā vsq ad primū punctū capricorni. Et isti circuli diex natаliū circuli appellātur. Arcus aūt q sunt supra horizōtē sunt arcꝰ diex artificialiū Arcus vo qui sunt sub horizonte sunt arcꝰ noctium.

¶ In spera igitur recta cum horizon spere recte transeat per polos mūdi / diuidit oēs circulos istos in ptes equales. Vnde tanti sunt arcus diex q̄nti sunt arcꝰ noctiū apud existentes sub equinoctiali Vnde ptz q existentibus sub equinoctiali in quacunq parte firmamenti sit sol est semp equinoctium. In spera autem decliui horizon obliquus diuidit solū equinoctialem in duas partes equales. Vnde quādo sol est in alterutro punctorum equinoctialium / tunc arcus diei equatur arcui noct. et est equinoctium in vniuersa terra. Omnes vero alios circulos diuidit horizon obliquus in partes inequales, ita q in omnibus circulis qui sunt ab equinoctiali vsq ad tropicum cancri. et in ipso tropico cancri maior est arcꝰ diei q̄ noctis id est arcus super horizontem q̄ sub horizonte. Vnde in toto tempore quo sol mouetur a principio arietis per cancrum vsq in fine virginis maiorantur dies supra noctes et tanto plus quanto magis ac-

cedit sol ad cancrum et tauro minus quanto magis recedit. Econuerso autem se habet de diebus et noctibus dum sol est in signis australibus. In omnibus alijs circulis quos sol describit inter equinoctialem et tropicum capricorni maior est circulus sub horizonte et minor supra. Unde arcus diei est minor q̄ arcus noctis. et sm̄ pportionē arcuū minorantur dies supra noctes. et quanto circuli sunt ppinquiores tropico hyemali tanto magis minorantur dies. Unde videtur q̄ si sumantur duo circuli equidistantes ab equinoctiali ex diuersis partibus quantus est arcus diei in vno / tantus est arcus noctis in reliquo Ex hoc sequi videtur q̄ si duo dies naturales sumant̄ in anno equaliter remoti ab alterutro equinoctiorum in oppositis partibus quanta est dies artificialis vnius tanta est nox alterius et econuerso. Sed hoc est quantum ad vulgi sensibilitatem in horizontis sirione. Ratio em̄ per ademptionē solis ɔtra firmamentū in obliquitate zodiaci verius diiudicat Quanto quidē polus mundi magis eleuatur supra horizontem / tanto maiores sunt dies estatis quando sol est in signis septētrionalib⁹ Sed est ecōuerso qñ est in signis australibus. tanto em̄ magis minorātur dies supra noctes. Notandū etiā q̄ sex signa que sunt a principio cancri p̄ librā vsq̄ in finē sagittarij habēt ascēsiones suas in spera obliqua simul iunctas maiores ascensionibus sex signoꝝ que sunt a principio capricorni p̄ arietē vsq̄ ad finē geminoꝝ Vñ illa sex signa pri⁹ dicta dicūtur recte oriri. ista vo sex oblique. Vñ Vergilius

Recta meant obliqua cadūt a sidere cancri Donec finitur chiron. sed cetera signa Nascunt̄ prono / descēdūt tramite recto. ¶ Et quādo est nobis maxima dies in estate. sꝫ sole existēte in principio cācri / tūc oriunt̄ de

die sex signa directe orientia de nocte aũt sex oblique. E conuerso quando nobis est minimus dies in anno. scʒ sole existente in principio capricorni tunc oriuntur de die sex signa oblique orientia. de nocte vero sex directe. Quando aũt sol est in alterutro punctoꝝ eq̃noctialiũ / tunc de die oriunt̃ tria signa directe orientia et tria oblique et de nocte siliter. Est enĩ regla quãtumcũqʒ breuis vel ꝓlixa sit dies vel nox / sex signa oriunt̃ de die et sex de nocte. Nec ꝓpter ꝓlixitatẽ vel breuitatẽ diei vel noctis plura vel pauciora signa oriuntur. Ex his colligit̃ q cum hora naturalis sit spaciũ tẽporis in quo medietas signi peroritur in qualibʒ die artificiali. Similiter et in nocte sunt. 12. hore naturales. In oĩbus aũt alijs circulis q̃ sunt a latere equinoctialis. vel ex parte australi vel septentrionali / maiorant̃ vel minorantur dies vel noctes ꝭm q plura vl̃ pauciora de signis directe orientibus vel oblique de die vel de nocte oriuntur.

Dicit textus solem describere. 180. paralellos / a principio capricorni ascendens ꝑ Arietem Cancrũ versus in primũ gradũ eiusdem Isti itaqʒ circuli sunt dierũ naturaliũ Et arcus de hmõi circulis sunt dierum artificialiũ Sub orizõte vero arc⁹ tales / noctium sunt artificialium. Infert textus q in spera recta cum ambo poli sint In horizonte dies erũt eq̃les / causa est quia arcus isti tanti sunt supra horizontẽ q̃nti infra. In spera obliqua equinoctialis solũ diuidit̃ per orizõtẽ in duas ꝑtes equales. Vñ arcus diei equat̃ arcui noctis sole existente in puncto. ♈ vel ♎. In alijs vero circulis sic nõ est Infert textus postea ex his / q ex motu solis a principio. ♈ ꝑ ♋. in finem ♍. maiorãtur dies supra noctes ⁊ hoc in spera obliqua / plus ꝭm ascensum solis in. ♋. minus ꝭm descensum ei⁹ a. ♋. Opposito se hʒ mõ sole currẽte a ♍. versus capricornũ / eo q arcus dierum supra horizontẽ minores sunt Arcus vero noctiũ maiores / fit q dies breuiores / noctes vero longiores causabuntur. Maiorãtur enim vel minorantur dies supra noctes ꝭm ꝓportionẽ arcuũ ascendẽtiũ Et ideo ex vulgi sensibilitate ꝑ fixionẽ horizontis. Si duo dies naturales sumantur in anno remoti eq̃liter ab alterutris punctis eq̃noctialib⁹ / videlicet tropici ♋ et ♑. quãta est dies artificialis vni⁹ arc⁹ / tanta nox alteri⁹ et ecõuerso Causa tñ mot⁹ solis ꝯtra motũ firmamẽti verius diiudicat. Ex quo ptʒ q q̃nto polus mundi plus eleuatur supra horizontẽ / tanto dies estatis sunt maiores sole existente in signis septẽtrionalib⁹ / et ꝑ oppositũ se hʒ de signis australib⁹ Ponit ex his quoddã notabile incidẽtaliter / q signa

que sunt a primo gradu ♋. per ♎. vsq3 in finem sagittarij. habent ascē-siones suas simul iunctas in spera obliqua maiores signis oppositꝭ ⁊ hoc ꝓbat ex sententia Vergilij / et ex drūtia vndecima Alfragani / vnde nobis in septētrione morātib⁹ / in estate cū nobis est maxīa dies Oriunť de die signa. 6. recte / econtra in nocte. 6. oblique In punctis eq̄noctialib⁹ ali-ter se habet. Vnde regula generalis in astronomia oritur / ꝙ dies siue bre-uis aut longa fuerit / in ea. 6. signa oriūtur. Ex his iterū infert ꝙ hora naturalis sit medietas signi sicut dicit Alfraganus drūtia. 11. sui introdu-ctorij ⁊ sunt. 15. gradus / cū re modica nulli⁹ sensibilitatis et ideo si arcus diei diuisus fuerit per. 15. id quod exierit erit nūerus horaꝝ diei / similiter si arcus noctis diuisus fuerit per. 15. exierit numerus horarum noctis. Leupoldus Arcus diei est arcus circuli equidistantis equatori per quem sol mouetur illo die. Arcus noctis est qđ remanet non ꝑtransitū / de cir-culo illo in illa die Hora equalis est tp̄s quo eleuātur de eq̄tore. 15. grad⁹ Hora tp̄alis est in qua plus vel minus / et est duodecima ꝑs diei ⁊c̄. de re-liquis tñ circulis a latere equinoctialis aliter se habet vt predictū est.

¶ Notandū aūt ꝙ illis quoꝝ zenit est in equinoctiali circulo sol bis in anno transit per zenit capitis eoꝝ. s3 quādo est in principio arietis vel in principio libre et tunc sunt illis duo alta solsticia. qm̄ sol directe trāsit su-pra capita eorū Sunt iteꝝ illis duo ima solsticia. quādo sol est in primis punctis cancri et capricorni. et dicūtur ima. q2 tunc sol maxime remouet a zenit capitis eoꝝ. Vnde ex predictis patet. cum semꝑ habeāt eq̄noctiū in anno quatuor habebūt solsticia. duo alta. et duo ima. ¶ Patet etia3 ꝙ duas habēt estates. sole s3 existente in alterutro punctoꝝ eq̄noctialiu3 vel ꝓpe Duas etiā habēt hyemes. s3 sole existente in primis pūctis cācri et capricorni vel ꝓpe Et hoc est ꝙ đt Alfraganus / ꝙ estas et hyems. s3 nostre sunt illis vni⁹ et eiusdem ꝯplexiōis. qm̄ duo tempꝰa que sunt nobis estas et hyems sunt illis due hyemes. Vnde ex illis versib⁹ Lucani pat3 expositio Deprensum est hunc esse locū quo circul⁹ alti. Solsticij mediu3 signorum percutit orbem. Ibi em̄ appellat Lucanus circulū alti solsticij eq̄noctialē. in quo ꝯtingūt duo alta solsticia sub eq̄noctiali existētibus. Orbē signoꝝ appellat zodiacū quē mediū. id est mediatū hoc est diuisu3

in duo media equinoctialis, pcutit, id est diuidit. ¶ Illis etiã in anno contingit habere quatuor vmbras. Cũ em̃ sol sit in alterutro pũctorũ equinoctialium / tũc in mane iacitur vmbra eorũ versus occidentẽ In vespe vero ecõuerso. In meridie vo est illis vmbra ppẽdicularis. cũ sol sit supra caput eorũ. Cũ aũt sol ẽ in signis septẽtriõalib⁹ tũc iacit̃ vmbra eorũ vers⁹ austrũ Qñ est in australib⁹ / tũc iacit̃ versus septẽtrionẽ. Illis aũt oriunt̃ ⁊ occidũt stelle que sunt iuxta polos sicut et quibusdã alijs habitantib⁹ circa equinoctialẽ Vñ lucan⁹ sic inq̃t Tũ furor extremos mouit romã⁹ horestas Carmenosq̧ duces. quorũ iã flex⁹ in austrũ Ether non totã mergi tũ aspicit arcton Lucet et exigua velox vbi nocte boetes Ergo mergit̃ ⁊ parum lucet Item Ouidius de eadẽ stella Tingitur oceano custos erimantidos vrse Aequoreasq̧ suo sidere turbat aq̃s In situ aũt nostro nunq̃ occidũt ille stelle Vñ vergili⁹ Hic vertex nobis sp̃ sublimis at illũ Sub pedib⁹ stix atra videt manesq̧ pfundi. et Lucan⁹ Axis in occidu⁹ gemina clarissim⁹ arctõ Itẽ vergili⁹ i georgic̃ sic inq̃t Arctos oceani metuẽtes eq̃re mergi.

¶ Zenit est punct⁹ directus / in firmamẽto capitibus nostris suprapósit⁹ hoĩes igitur qui sub equinoctiali morãtur. habent duas estates / vnam in principio Arietis / aliã in principio libre duas hyemes / vnaz in principio cancri / aliã in principio Capricorni Et quatuor vmbras / vnam versus occidentẽ sole ascendẽte / mane in pñcipio Arietis / et eodẽ occidente / vnã vers⁹ orientẽ in hyemalib⁹

Capitulum Tertium

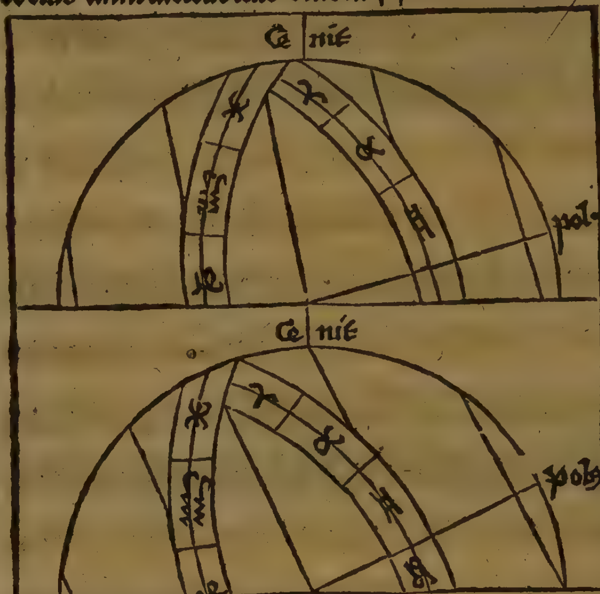
ſignis eoꝝ iacitur vmbra vel verſus ſeptentrionem vel verſus meridiem ⁊ hoc eſt qꝺ dicit Alfraganus in differentia ſexta ſui introductorij ꝙ his hominibus eſtas et hyems eiuſdē exiſtunt ꝯplexiōis Et hoc autoritas Lucani poete ! Leupoldus habitātes ſub eq̄tore / duas habēt eſtates : duas hyemes et quatuor vmbras Ptholomeus ſcḋo Almageſti ꝓpoſitiōe. 11. Sub eq̄tore oīes dies ſunt eq̄les noctib⁹ : et oēs ſtelle ortū habēt et occaſuꝫ Et vmbre qn̄qꝫ verſus meridiē / quādoqꝫ verſus ſeptētrionē / qn̄qꝫ nuſq̄ꝫ declinant / quod poſtea autor confirmat ſententia poetarum.

¶ Illis aūt quorum zenit eſt inter equinoctialē et tropicum cancri contingit bis in anno ꝙ ſol tranſit per zenit capitis eorum. ꝙ ſic patet Intelligatur circulus paralellus equidiſtans equinoctiali tranſiens ꝑ zenit capitis eorū ille circulus interſecabit zodiacū in duobus locis equidiſtantibus a principio cancri Sol igitur exiſtens in illis duobus punctis tranſit per zenit capitis eorum. Unde duas habent eſtates. et duas hyemes. quatuor ſolſticia. et quatuor vmbras. ſicut exiſtentes ſub equinoctiali. Et in tali ſitu dicunt quidam Arabiam eſſe Unde Lucanus loquens de arabibus venientibus Romā in auxiliū Pompeio dicit Ignotum vobis arabes veniſtis in orbem. Umbras mirati nemorum non ire ſiniſtras. Quoniam in partibus ſuis quandoqꝫ erant illis vmbre dextre. quādoqꝫ ſiniſtre. quādoqꝫ perpendiculares. quādoqꝫ orientales. quādoqꝫ occidētales. Sed quādo venerant Romā citra tropicum cancri tunc ſemper habebant vmbras ſeptentrionales.

¶ Homines habitantes ab eq̄noctiali / intra tropicū cancri eadē accidētia habent cū predictis hominibus / ſub equinoctiali circulo morantib⁹ Quod patet / ducto vno circulo a. 15. gradu arietꝭ / in eundē videbitur ꝙ is ! interſecabit zodiacū in duob⁹ locis in. 15. gradu arietis / et totidē Libre In quib⁹ ſignis duo erūt eis ſolſticia eſtiualia ⁊ totidē hyemalia in ſignis cācri de gradib⁹ / ⁊ capricorni Unde dicit ꝓpoſitio. 12. ſcḋi Almageſti. Sub omni paralello verſus ſeptentrionē ab equatore bis tantū fit dies eq̄lis nocti in anno : et dies eſtiui hibernis longiores : noctes breuiores Et dicit text⁹ mente Lucani poete Arabiā hic ſituatā / et eſt de mēte Ptholomei atqꝫ alioꝝ vbi Bragmani et Sabeus popul⁹ morat̄ Qꝺ meo iudicio recte eſt contra eos qui dicunt contra Ptholomeū et Auicennam

plagam de tropico in tropicū esse inhabitabilem / sicut predictum est et postea melius clarescet in tabula regionū vbi locus ab equatore primi climatis est tantum per duodecim gradus et .45. minuta ergo ꝛc.

¶ Illis siquidem quorū zenith est in tropico cancri cōtingit ꝙ semel in anno transit sol per zenith capitis eorꝫ scilicet quādo est in primo puncto cancri et tunc in vna hora diei vnius tocius anni est illis vmbra perpendicularis In tali situ dicitur Syene ciuitas Vnde Lucanus. Vmbras nusꝙ̃ flectente Syene hoc intellige in meridie vnius diei et per residuum tocius anni iacitur illis vmbra septentrionalis.

¶ Tropicus Cācri est circul⁹ mīor ī spera / descriptus a sole ex p̄mo gradu eiusdē signi / vltīo ex parte septētriōis Illoꝝ ergo hoīm quoꝝ zenit directe est sub hmōi circulo / accidēs / ꝙ semel in āno sol transit p caput eoꝝ ⁊ hoc qn̄ est in p̄mo pūcto cācri in maxima eleuatione sua / tūc in vna hora diei vni⁹ ē illis ibidem habitātibus vmbra perpēdicularis cadēs sup capita eoꝝ et hec hora est hora meridiei vbi sol mediat diē / Et in hoc situ / dicūt ꝙ syene vrbs egipti sit situata / talib⁹ enī hominibus tres esse vmbras aiūnt / mane dū sol est in estiuali solsticio vmbram occidentalē / in meridie vt dictū est perpendicularem Alias vero septētrionalē / sole vero in occidente orientalē Et hoc est ꝙ dicit Lucanus vt ptz in textu Et in ꝓpositiōe .15. scdi Almagesti Sub tropico cancri semel in anno nulla fit vmbra meridiana. nunꝙ̃ autē ad meridiem fiet inflexio.

¶ Illis vero quoꝝ zenit est inter tropicum Cancri et circulū arcticum contingit ꝙ sol in sempiternum non transit per zenith capitis eoꝝ et illis semper iacit̄ vmbra versus septētrionē. Talis est situs noster. Notandū

Capitulum Tercium

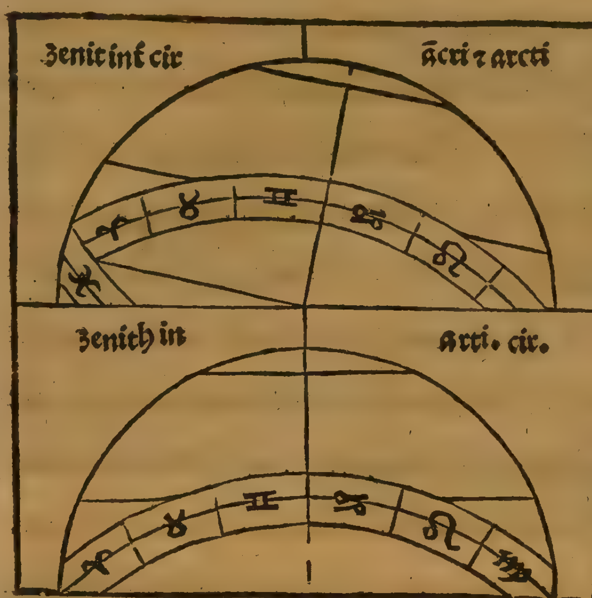
etiam ꝙ ethiopia vel aliqua pars eius est circa tropicum cancri. Vñ Lucanus Aethiopumq; solũ quod non premeret ab vlla Signiferi regione poli nisi poplite lapso. Vltima curuati ꝓcederet vngula thauri. Dicunt eñ quidam ꝙ ibi sumit̃ signum equinoce pro duodecima parte zodiaci et ꝓ forma animalis. qđ ẜm maiorẽ partem sui est in signo qđ denominat. Vnde thaurus cum sit in zodiaco scđm maiorem sui partem. tamen extẽdit pedem suum vltra tropicum cancri. et ita premit ethiopiam. licet nulla pars zodiaci premat eam. ❡ Si enim pes thauri de quo loquitur autor extenderetur versus equinoctialem et esset in directo arietis vel alterius signi. tunc premeretur ab ariete vel virgine. et aliis signis quod patet per circulũ equinoctialem et paralellum circumductum per zenith capitis ipsorum ethiopum. et arietẽ et virginem vel alia signa Sed cũ ratio phisica huic contrariet̃ nõ eñ ita essent denigrati si in temperata nascerẽtur regione habitabili. Dicendũ ꝙ illa pars ethiopie. de qua loquit̃ Lucanus est sub equinoctiali circulo. et ꝙ pes thauri de quo loquit̃ extendit̃ versus equinoctialẽ Sed distiguũt̃ tunc signa in cardinalia et regiones. Nam signa cardinalia dicunt̃ duo signa in quib⁹ ꝯtingũt solsticia. et duo in quib⁹ cõtingunt equinoctia Regiones aũt appellãtur signa intermedia Et ẜm hoc ptz ꝙ cum ethiopia sit sub equinoctiali non premitur ab aliqua regione. sed a duobus signis tm̃ cardinalib⁹ sꝫ ariete et libra.

❡ Eoꝝ hominũ quoꝝ habitatio est inter circulũ cancri et circulũ articuꝫ Accñs est ꝙ sol in ꝑpetuũ nõ ꝑtransit caput eoꝝ directe / vmbra eorũ sꝑ in meridie diei alicui⁹ est septẽtriõalis / talis est sit⁹ noster superi⁹ ostẽsus Confirmat̃ hoc ꝑ ꝓpõnẽ. 16. scđi Almagesti / inter tropicũ cancri et circulum articũ habitantib⁹ vmbra meridana nunꝗ̃ flexu caret / sed oĩes versus septentriõe flectunt̃ Quod vero đt de ethiopia tale est Triplex est ethiopia / videlicet orientalis / meridionalis / ⁊ occidẽtalis Volũt itaq; certi / de quoꝝ mente est Solinus ꝙ ethiopes in meridie positi premunt̃

ab vngula thauri / qd si hoc nō esset / ex zodiaci signis / nullo essent subiecti Sed autor in pposito / dicit q ratio phisica huic sit ɔtraria / cū eñ ethiopes essent in habitacione temporata / admodū et nos sumus / non taliter nobis appareret ita denigrati / cū nigredo causetur ex calore scd̄m mentē naturaliū Concedendū itaq videt ethiopes: ex doctrina Ptholomei habitare sub equinoctiali sed quid tunc dicendū videt Ad autoritatē tanti viri Lucani magni Astrologi: Rn̄dendū vt dixit text⁹: q signa celi duodecim distinguūtur in signa cardinalia ꝛ regiones Signa cardinalia quatuor sunt videlicet. Aries. Cancer. Libra. et Capricornus Sol eñ in his mouet vt ianua in cardine: faciens omīmodā tpis mutationē Reliqua vero signa zodiaci. 8. videlicet Thaurus. gemini. leo. virgo. scorpius. sagittarius. aquarius. pisces dicūtur regiones / modo dicit q pars ethiopie de qua loquit Lucanus nō premit ab aliqua regione de signis celestibus / sed a signis cardinalib⁹ / que sunt aries et libra / et p ɔsequens concluditur q habitatio ista sit sub equinoctiali. Pes vero thauri de quo loquit extendit versus equatorē et nō tropicū cancri / sicut patet ex tabulis Alfonsi de stella q̄ est sup ei⁹ cauillā dexterā de natura saturni et veneris eo q talis est meridiōalis ßm lōgitudinē. 60. graduū et. 8. mi. ßm latitudinē. 14. graduū. 50. mi. de magnitudine. 4. Et hoc intendit autor ꝛc.

¶ Illis autez quoꝝ zenith est in circulo arctico ɔtingit in quolibet die et tempore anni q zenith capitis eorum est idem cum polo zodiaci et tunc habent zodiacum siue eclipticam pro horizonte Et hoc est qd dicit Alfraganus q ibi circul⁹ zodiaci flectit supra circulū hemisperij. Sed cum firmamentū ɔtinue moueat circul⁹ horizontis intersecabit zodiacū in instāti et cū sint maximi circuli in spera intersecabūt se in ptes equales. Vñ statim medietas vna zodiaci emergit supra horizontem et reliqua deprimit sub horizonte subito. et hoc est qd dt Alfragan⁹ q ibi occidūt repētesex signa. et reliq sex oriunt cū toto eq̄noctiali Cū aūt ecliptica sit horizō illoꝝ. erit tropic⁹ cācri tot⁹ supra horizōtē / et tot⁹ tropic⁹ capricorni sub horizōte. et sic sole existēte in p̄mo pūcto cācri erit illis vna dies. 24. horaꝝ et q̄si instans p nocte q: in instāti sol tāgit horizōtē ꝛ statim emergit et ille ɔtact⁹ ē p nocte Econuerso ɔtingit illis sole existēte in p̄mo pūcto capricorni Est eñ tūc illis vna nox. 24. horaꝝ et q̄si instans pro die.

Capitulum Tertium

¶ Dicit alia accidentia / hominibus sub circulo artico moratibus euenientia que quidez ita aperte nō demonstrātur nisi in sperico corpore / eo q̄ zenith capitis eorum idē est cum polo zodiaci omibus tempibus quorum horizō linea est ecliptica autoritate Alfragani dicentis. q̄ illis circulus zodiaci flectitur supra circulum hemisperij. cum itaq̄ orizon et zodiacus sint circuli maiores in spera / firmamētumq̄ cōtinue moueat̄ / patet q̄ hij circuli intersecabūt se in instanti / vnde statim vna medietas zodiaci ascendit / reliqua vero deprimit̄ sicut dt ꝑpositio. 17. scdi Almagesti Sub circulo artico semel in anno dies. 24. horarū sine nocte ꝯstituit̄: et vmbra in eo ad omnē ptē horizōtis circuit semelq̄ nox. 24. horarum sine die ꝑducitur et hoc accidit ex eo q2 tropicus Cancri ex toto cadit supra horizontem / sic q̄ totum diē in eo ꝑficere potest / nobis vero intra habitātibus hoc / in sempiternū nō ꝯtingit / sed maior pars illius tropici / in primo pūcto cancri emergit supra horizontem / vnde ⁊ dies tūc nobis lōgissima causatur minor vo ps cadit subtus horizōtē et ideo tunc nox nostra est breuissima / est em̄ nox vmbra terre a sole ꝑueniens / que quidē tunc tēpis ob circuli breuitatē breuior existit ideoq̄ et noctes breuiores efficit / et hoc est q̄d dicit pars secunda ꝑpositionis. 12. Almagesti Et quāto paralelli ab equinoctijs distantiores / tanto dies estiui ꝑductiores / hiberniq̄ correptiores. Vnde his quedā stelle apparent semp / quedā occultant̄ semp Et distantia zenit ab equinoctiali est equalis altitudini poli.

¶ Illis autem quorū zenit est inter circulum arcticū et polū mūdi arcticū ꝯtingit q̄ horizon illorum intersecat zodiacū in duobus punctis equidistantibus a principio cancri. et in reuolutione firmamēti contingit q̄ illa portio zodiaci intercepta semper relinquitur supra horizontem. Vn̄ patet q̄ quamdiu sol est in illa portione intercepta / erit vnus dies continuus sine nocte. ergo si illa portio fuerit ad quantitatem signi vnius / erit

Si

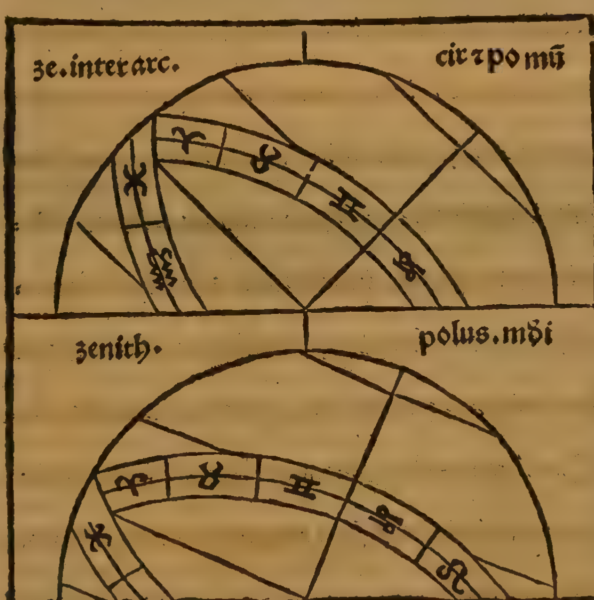
Textus Spere

bi dies continuus unius mensis sine nocte Ad quantitatē duorū signorū erit duorum mensium. et ita deinceps. ¶ Item contingit eisdem ꝙ porcio zodiaci intercepta ab illis duobus punctis equidistantibus a principio capricorni semp̄ relinquitur sub horizonte. Unde cū sol est in illa portione intercepta/ erit una nox sine die breuis vel magna secundum quantitatem intercepte portionis. Signa autem reliqua que eis oriuntur et occidunt/ prepostere oriuntur et occidunt. Oriuntur prepostere sicut thaurus ante arietem. Aries ante pisces. pisces ante aquarium. Et tamen signa his opposita oriuntur recto ordine. et occidunt prepostere. ut scorpius ante libram. libra ante virginem. et tamen signa his opposita occidunt directe/ illa scilicet que oriebantur prepostere ut thaurus.

¶ Hominibus hic morantibus euenit/ ꝙ horizon illorum intersecat zodiacum in duobus punctis equidistantibus Polus circuli horizontis est zenit capitis Cum igitur zenit eorum hominū plus vicinum sit polo mundi artico/ constat ꝙ eoꝝ horizon plus vicinabitur equinoctiali Ducatur itaqꝫ paralellus/ equinoctiali cui⁹ polus sit zenith habitancium/ manifestum est zodiacum intersecari in duob⁹ punctis que quidem puncta secta si duo signa zodiaci includunt/ erit illis hominibus dies continuus sine nocte per duos menses/ eo ꝙ mensis generaliter sit. 30. dierū Relinquitur ex isto ꝙ cancer semper his apparet supra orizontem/ cum aliis partib⁹ zodiaci intersecti Capricornus vero cum reliqua intersectione continuo subtus horizontem Gradiente igitur sole in signis subtus horizontem/ nox continua eis relinquitur iuxta signoꝝ sectionē Signa vero zodiaci prepostere his oriuntur/ quia cum iam signum cancri sit in medio celi illis hominibus/ videbitur ꝙ cancer ante geminos ortus sit. Et gemini ante thaurum Thaurus ante arietē/ atqꝫ sic deinceps Signa vero opposita his oriūtur recto ordine/ sed prepostere occidunt/ recto ordine scōm motum firmamenti ꝫ prepostere occidūt/ sicut prepostere oriuntur/ quorum signa directe occidunt. Et ut hoc plenius intelligatis/ ducatis unum paralellum cuius polus sit zenith illorum hominum Pono causa exempli/ ꝙ his tangat principium Thauri et ultimum Leonis. Oriatur itaqꝫ primus gradus Cancri in orizonte illorum hominum videbitur iam signum cancri oriri ante Geminos et geminos antē Arietem ꝛc. Opposita tamen signa vero ordine ascendunt/ sicut prius dictum est/ et hoc est quod dicit.

Capitulum Tertium

¶ Illis aūt quoꝝ zenit est in polo arctico ꝯtingit ꝙ illoꝝ horizon est idē qđ equinoctialis. Vñ cū equinoctialis intersecet zodiacū in duas ptes eq̄les sic et illoꝝ horizon relinquit medietatē zodiaci supra. et reliquā infra. Vñ cum sol decurrat ꝑ illā medietatē. que est a principio arietis vsq₃ in finem virginis / vn⁹ erit dies ꝯtinuus sine nocte. et cū sol decurrit in illa medietate que est a principio libre vsq₃ in finē pisciū erit nox vna continua sine die. Quare ꝛ vna medietas toci⁹ anni est vna dies artificialis et alia medietas est vna nox Vñ totus annus est ibi vn⁹ dies naturalis/ Sed cū ibi nunq̄ magis. 23. gradibus sol sub horizonte deprimatur/ videtur ꝙ illis sit dies continuus sine nocte. Nam et nobis dies dicitur ante solis ortuz supra horizontē. Hoc aūt ē quantū ad vulgarē sensibilitatē. Non em̄ est dies artificialis quantū ad phisicā rationē nisi ab ortu solis vsq₃ ad occasum ei⁹ sub horizōte. Ad hoc iterū ꝙ lux videt ibi esse ꝑpetua quoniā dies est anteq̄ sol eleuetur supra terrā ꝑ. 18. grad⁹ vt dꝫ Ptholome⁹ Alij vero magistri dicūt. 30. sꝫ ꝑ quātitatē vni⁹ signi dicenduz ꝙ aer est ibi nubilosus et spissus. Radius em̄ solaꝛ ibi existens debilis virtutis magꝭ de vaporib⁹ eleuat q̄ possit consumere Vnde aerem nō serenat et nō est dies.

¶ Honinibus illis orizon est equinoctialis. Patet q̄ zodiaci media pars est supra horizontem atq̄ dies in ea ꝯtinu⁹/ cum motu solis in illa / sicut dicit ꝑpositio 20. scd̄o Almagesti Sub polo mdi medietas spere apparꝫ semper/ ꝛ reliqua occulta est sꝑ. annoq̄ dimidio lux ꝯtinua ꝛ reliquo nox vna Patet itaq̄ q̄ totus annus scd̄m om̄es suos dies parciales / est illis dies naturalis ex.24. horis Concludere quidē posset aliquis/ergo ibi lux perpetua sine nocte / quia ꝛm mentē Ptholomei dies est anteq̄ꝫ sol eleuet̄ super terram per. 18. gradus Alij vero volunt ꝑ quantitatē vnius signi videlicet ꝑ. 30. gradus Hoc itaq̄ꝫ remouet ponēs duas causas quare eis lux ꝑpetua nō sit prima q̄ꝛ etsi eis sol parū distet ab orizonte / nō tn̄ dies artificialis sumit initium nisi a solis ortu super orizontem / licet vulgus aliter diem sumat / et ideo lux perpetua ibi esse nō potest Scd̄a causa aer ex natura loci est nubilosus atq̄ꝫ spissus Radius vero solis oblique incedens debilis virtutis non fortem efficit inibi impressionem ad subtiliandum vapores grossos / plus eleuans q̄ꝫ consumere possit / vnde aerem non serenat / atq̄ꝫ eis non est dies continuus sine nocte Vel lux perpetua Quid autem sub polo isto situetur adhuc non est expressum.

¶ Imaginetur aūt quidam circulus in superficie terre directe supposit' equinoctiali Intelligatur alius circulus in superficie terre transiens per orientem et occidentem et per polos mundi. Isti duo circuli intersecant sese in duobus locꝭ ad angulos rectos sperales. et diuidunt totā terrā in quatuor quartas. quarū vna est nostra habitabilis. illa sꝫ que intercipitur inter semicirculum ductum ab oriente in occidentē in superficie equinoctialis et semicirculum ductū ab oriente in occidentem per polū arcticum Nec tamen illa quarta tota est habitabilis, quoniam partes illius ꝑpinque equinoctiali inhabitabiles sunt propter nimium calorem. Similiter partes eius propinq̄ꝫ polo arctico inhabitabiles sunt propter nimiam frigiditatē Intelligat̄ ergo vna linea equidistās ab eq̄noctiali diuidens partes quarte inhabitabilis ꝑpter calorē a ꝑtib⁹ habitabilib⁹. que sunt versus septētrionē Intelligat̄ etiā alia linea que sit equidistans polo arctico diuidēs ꝑtes q̄rte inhabitabilis. q̄ sunt versus septētrionē ꝑpter frigus a ꝑtib⁹ habitabilib⁹ que sunt versus eq̄noctialē Inter istas etiam

Capitulum Tertium

duas lineas extremas intelligātur sex linee paralelle equinoctiali. que cū duabus prioribus diuidunt partem totalē quarte habitabilis in septem portiones que dicūtur septē climata pro vt in presenti patet figura.

¶ Dicitur aūt clima tm̄ spaciū terre p q̄tū sensibiliter variat̄ horalogiū. Idem nanqꝫ dies estiuus aliquātus q̄ ē in vna regiōe. sensibiliter ē minor in hora videlicꝫ media in regione ppinquiori austro. Spacium igitur tantū quantū incipit dies idem sensibiliter variari in media hora vt predictum est dicitur clima Nec est idē horalogiū cū principio. et fine huius spacij obseruatū. Hore em̄ diei sensibiliter variātur quare et horalogium

¶ Medium igit̄ primi climatis est vbi maxima diei plixitas est. 13. horarum et eleuatio poli mūdi supra circulū hemisperij gradibus. 16. et dicit̄ clima dyameroes. Iniciū eius est vbi diei maioris plixitas est. 12. horarū et dimidie et quarte vni⁹ hore et eleuat̄ pol⁹ supra horizontē gradib⁹. 12. et dimidie et quarte vnius grad⁹ Et extenditur ei⁹ latitudo vsqꝫ ad locū vbi longitudo plixioris diei est. 13. horarum et quarte vnius et eleuatur polus supra horizontē gradib⁹. 20. et dimidio. qđ spaciū terre est. 440. miliaria. ¶ Mediū aūt scđi climatis ē vbi maior dies est. 13. horarū et di-

midie. et eleuatio poli supra horizontem. 24. graduum. et quarte partis vnius gradus. Et dicit̃ clima diasyenes. Latitudo vero eius est ex termino primi climatis vsq3 ad locũ vbi fit dies plixior. 13. horarũ et dimidie et quarte ptis vnius hore. et eleuat̃ polus. 27. gradib9 et dimidio. et spacium terre est. 400. miliariũ. ¶ Mediũ tercij climatis est vbi fit lõgitudo plixoris diei. 14. horarũ. et eleuatio poli supra horizontẽ. 30. graduum et dimidij. et quarte vnius ptis. Et dicit̃ clima dialexãdrios Latitudo ei9 est ex termino secũdi climatis vsq3 vbi plixior dies est. 14. horar et quarte vnius et altitudo poli. 33. graduũ et duarũ terciarũ. qđ spaciũ terre est. 350. miliariũ. ¶ Medium quarti climatis est vbi maioris diei prolixitas est. 14. horarum ⁊ dimidie et axis latitudo. 36. graduũ et duar quintarũ. Et dicit̃ diarhodos. Latitudo vero eius est ex termino tercij climatis vsq3 vbi prolixitas maioris diei est. 14. horarum et dimidie. et quarte partis vnius. eleuatio autem poli. 39. graduum. quod spacium terre est. 300. miliarium. ¶ Medium quinti climatis est vbi maior dies est. 15. horarum et eleuatio poli. 41. gradus et tercie vnius. Et dicitur clima diaromes. Latitudo vero eius est ex termino quarti climatis vsq3 vbi plixitas diei sit. 15. horarum. et quarte vnius. et eleuatio axis. 43. graduum et dimidij qđ spaciũ terre est. 255. miliariũ. ¶ Medium sexti climatis est vbi plixior dies est. 15. horarũ et dimidie. et eleuat̃ polus super horizontem. 45. gradibus et duabus quintis vnius Et dicitur clima diaborysthenes. Latitudo vero eius est ex termino quinti climatis vsq3 vbi longitudo diei prolixior est. 15. horarum et dimidie et quarte vni9. et axis eleuatio. 47. graduũ et quarte vni9 q̃ distãtia terre ẽ. 212.

Capitulum Tertium

miliarium. ¶ Medium autē septimi climatis est vbi maior ꝓlixitas diei est. 16. horarū. et eleuatio poli supra horizontē. 48. graduū et duaꝝ terciarū. Et dicit clima diaripheos Latitudo vero eius est ex termino sexti climatis vsqꝫ vbi maxima dies est. 16. horarū et quarte vni⁹. et eleuatur polus mundi supra horizontē. 50. gradibus et dimidio. quod spacium terre est. 185. miliariū. ¶ Vltra aūt huius septimi climatis terminum. licet plures sint insule. et hominū habitationes. quicqd tn̄ sit. qm̄ praua est habitatiōis sub climate nō computatur. Om̄is itaqꝫ inter terminum initialē climatū et finalē eorundē diuersitas est triū horarū et dimidie. et ex eleuatiōe poli supra horizontē. 38. graduū Sic igit patet vniuscuiusqꝫ climatis latitudo a principio ipsius versus equinoctialem vsqꝫ in finem eiusdē versus polū arcticū. et ꝙ primi climatis latitudo est maior latitudine scdi. et sic deinceps Lōgitudo aūt climatis pōt appellari linea ducta ab oriēte in occidentē eqdistās eqnoctiali Vnde lōgitudo primi climatis est maior lōgitudīe scdi. et sic deinceps qd ꝯtingit ꝓpter angustiā spere.

¶ Septem sunt Climata mundi sicut septē sunt planete. Saturnus dominat in climate primo Jupiter in scdo Mars in tercio Sol in quarto Venus in quinto Mercurius in sexto Luna in septimo Postea est dominium Saturni Et lune in octauo quod modo superadditum est.

De diuisione climatum.

Romani			Perse		
1	attribuerunt	Saturno	1	attribuerunt	Saturno
2		Soli	2		Joui
3		Mercurio	3		Marti
4		Joui	4		Soli
5		Veneri	5		Veneri
6		Lune	6		Mercurio
7		Marti	7		Lune
8	Additum	♄ et ☽	8	Additum	♄ et ☾

¶ Nomina Ciuitatũ in Climatibus.

¶ Climatis Primi
Arim
Tanabau
Manna
Getz terre indie
Affar
Zeruck
Amedia affrice
Facile indie
Zabech in medio
Ciuitas regis altini
Benis
Antimantipeda
Amenia
Ciuitas regni magog
Ceda in fine climatis

Climatis secundi
Mecha Arabie
Anburi
Ciuitas regis indie
Ciuitas regis dezin
Ciuitas regis nigroꝝ
Jurgem
Orana
Almonzora
Almediana
Alre
Thebim
Cordula in fine Climatis.

Ciuitates Climatis Tercij
Vedem
Caliduquia
Babilonia noua
Alcandeger
Albertim
Granatum hispanie
Jtta
Ciuitas Venti
Jor
Fugica egypti
Alexandria
Dannaca
Alcusa
Carthago
Hierusalem
Damascum

Climatis Quarti.
Maiorica
Sibilia
Sardinia insula
Panormium
Ciuitas Persie
Babilonia vetus
Balach
Baldach
Edinia
Tile insula

Quinti climatis
Rages ciuitates medorum.
Lisibona
Toletum
Cesar augusta
Neapolis
Tarentum
Sacar
Roma in medio Climatis
Sena
Perusium
Amesa
Tolosa
Monspessulanus
Aurora
Taurinum
Valentia in fine

Sexti Cli.
Massilia
Genua
Vienna prouintie
Mediolanum
Ferraria
Bononia
Compostellum
Burdigalia
Brixina
Venetia in medio climatis
Constantinopolis
Constantia
Argentina
Villacum

Septimi climatis.
Parisius
Vlma
Augusta vindelicorũ
Monacum
Saltzburgium
Vienna pannonie
Brida
Rothomagus
Colonia agrippina
Maguntia
Herbipolis
Nurenberga
Jngolstadium
Ratisbona
Erfordia
Lipß
Praga

Octaui climatis
Oxonium
Prugis
Gandauum
Madeburgum
Brunßwiga
Berlinum
Franckfordia
Cracouia
Vratislauia
Lubecca
Dantiscum
Hibernia
Scotia
Suetia

Capitulum Tertium

Tabula Cli matum

Gra. polares

0 1 2 3 4 **Equator dierū** semper hab3 diem horarum. 12 Et vnus gradus longitudinis continet miliaria. 60.

5 6 7 8 ¶ Primus paralell⁹ ab eq̄noctiali hora. 0. minu. 15. Habet diem maiorem horarum. 12. mi nutorum. 15.

9 10 11 12 ¶ Secund⁹ paralell⁹ ab equinoctiali hora. 0. minut. 30. Di em hab3 maiorem horarum. 12 minutorum. 30.

13 14 **Climatis primi** initiū gradus. 12. minuta. 45.

15 16 ¶ Tertius est paralellus ab equinoctiali hora. 0. minu. 45. habens diem maiorem hora. 12 minuto. 45. Gradus vnus cōtinet miliaria. 59.

17 18 **Climatis primi** medium gradus. 16. minu. 40.

19 20 ¶ Quart⁹ Paralellus p Meroen ab equinoctiali hora. 1. ha bens diem maiorē horaꝝ. 13.

21 **Climatis secūdi** Principiū et finis primi est gradus. 20. minuta. 30.

22 23 24 ¶ Quintus est paralell⁹ differēs ab equinoctiali hora. 1. mi. 15. habens diem maiorem horarum. 13. minuta. 15.

25 **Secundi mediū** est gradus. 24. minuta. 1.

26 ¶ Sextus Paralellus Tropicus cancri per Sienem ab equi noctiali hora. 1. minuto. 30.

Gra. po.

27 habens diem maiorem horarū 13. minuta. 30. gradus conti net miliaria. 57.

Climatis Tercij principiū et finis secūdi est gradus. 47. minuta. 30.

28 29 ¶ Septimus Paralellus / ab equinoctiali hora. 1. minu. 45. habet diem maiorē horarū. 13. minuta. 45.

Tercij medium gradus. 30. minuta. 42.

30 31 32 33 ¶ Octauus Paralellus p Alex andriam / ab equinoctiali hora. 2. habens diē maiorē hora. 14 Gradus cōtinet miliaria. 54.

34 **Climatis quarti** Principium et finis tercij est gradus. 33. minuta. 30.

35 36 ¶ Nonus Paralellus ab equinoctiali hora. 2. minuta. 15. ha bens diem maiorem hora. 14. minuta. 15.

Quarti mediu3 est gradus. 36. minuta. 24.

37 38 ¶ Decimus Paralell⁹ p Rhodum: ab equinoctiali hora. 2. minuta. 30. habens diē horarū maiorem. 14. minuta. 30. Gradus continet miliaria. 50.

39 40 **Climatis quinti** Principium et finis quarti est gradus. 39. minuta. 15.

41 ¶ Vndecimus Paralellus ab equinoctiali hora. 2. minu. 45 hn̄s diē maiorē hora. 14. mi. 45

42 **Quinti medium** est gradus. 41. minuta. 20.

Residua pars Tabule climatū

¶ Duodecimus Paralellus p̄ Hellespōtū ab eq̄noctiali hora 3. minuto. 30. cuius dies maior est horaꝝ. 15. minu. 0. Gradus miliaria continet. 47. 43

Climatis Sexti

44 principiū et finis quinti est gradus. 43. minuta. 30.

¶ Paralelus. 13. per Bisantiū ab equinoctiali horas. 3. diei maioris habꝫ horas. 15. mi. 15. 45

46 Sexti Medium.

est gradus. 45. minuta. 24.

¶ Paralellus. 14. per pontū ab equinoctiali hora. 3. minu. 30. cuius maior dies horatum. 15. minuta. 30. 47

48 Climatis septimi

Principium et finis sexti est gradus. 47. minuta. 15.

¶ Paralellus. 15. per Boristhenen ab equinoctiali hora. 4 cuius dies maior. hora. 16. 49

50 Septimi mediū

est 48. gradus minuta. 40.

51 Climatis octaui

medium est gradus 50. mi. 40.

53 ¶ Paralellus. 16. ab equinoctiali hore. 4. diem maiorem habens. 16. hora minuta. 30. gradus miliaria. 42. cū dimidio. 54

55 Climatis Noni.

medium est gradus. 54. mi. 1.

¶ Paralellus. 17. ab equinoctiali hora. 5. habens diem maiorem horarum. 17. 56

57 ¶ Paralellns. 18. ab equinoctiali hora. 5. minuta. 30. habens diem maiorem horarū. 17 cum dimidia. 58

59 ¶ Paralellus. 19. ab equinoctiali hora. 6. cuius dies maior 60 est horarum. 18. gradus conti 61 net miliaria. 32. et semis.

62 ¶ Paralellus. 20. ab equinoctiali hora. 7. et habet diem maiorem horarum. 19.

63 ¶ Paralellus. 21. per Thylen insulam ab eq̄noctiali hora. 8. habens diem maiorē horaꝝ. 20.

¶ Et tantum de Tabula Climatum

Sequitur Capitulū Quartum et vltimū huius Libri.

Capitulum Quartū de circulis et motibus planetarum et de causis eclipsiū solis et lune.

Notandum q sol habet vnicum circulum per quē mouetur in superficie linee ecliptice. et est ecentricus. Ecentricus quidē circulus dicitur non omnis circulus. sed solum talis qui diuidens terram in duas partes equales non habet centrum suum cum centro terre sed extra. Punctus autem in ecentrico qui maxime accedit ad firmamentū appellatur aux quod interpretatur eleuatio. Punctus vero oppositus qui maxime remotionis est a firmamento dicitur oppositio augis. Solis autem ab occidente in orientem duo sunt motus. quorum vnus est ei proprius in circulo suo ecentrico. quo mouetur in omni die ac nocte. 60. minutis fere. Alius vero tardior est motus spere ipsius supra polos axis circuli signorum et est equglis motui spere stellarum fixarū. scilicet in. 100. annis gradu vno Ex his itaq duobus motibus colligitur cursus eius in circulo signorum ab occidente in orientez per quem abscindit circulum signoruz in .365. dieb9 et quarta vni9 diei fere / preter rem modicaz que nullius est sensibilitatis.

Textus Spere

Ostendit autor q sol habet tres orbes

Notate hic diligenter q orbis est tale corpus qd duas habet superficies concauam videlicet interiorem / et conuexam videlicet exteriorē. Modo sol illos tres orbes sic habet. Primus siue superior secundū supficiem exteriorem est mundo concentricus / ƀm inferiorem vero ecentric9. Secūd9 vero qui et infim9 est / opposito se habz modo eo q supficies sua interior terre est concentrica / exterior vero eius ecentrica. Tertius vero qui orbis est medius scdm ambas supficies est ecentric9 et iste orbis dicitur esse orbis magnus ipsius solis / qui eum deducit ab oriente in occidentem et reducit / quem si non haberet anno dimidio maneret sol super terram / et anno dimidio subtus eam. Ecentricus circulus dicitur cuius centrum est extra centrum terre Est itaq tale centrum hui9 orbis ! extra centrum terre per duos gradus fere. q aūt ecentricū habeat sol deprehensum est ex eo quia plus moratur in vna medietate sui orbis q̄ in alia / plus etiam in vna quarta q̄ in alia / plus in vno signo q̄ in alio / et sic dep̄hensum fuit q orbis in quo mouetur sol plus in vnā q̄ aliā tendit partem / ergo centrum illius orbis exit centrum mundi Ille autem punctus / qui maxime accedit ad firmamentū dicitur aux qd idem est q eleuatio Applicacio solis ad augem anno nostro completo est. 13. die Junij. 17. hore. 43. minuta et. 21. secunda Locus vero est signa. 1. gradus. 31. minuta. 12. secunda. 26. Isti igitur duo orbes ecentrice scdm quid ! dicuntur augem solis differentes. Sol igitur motū quem habet in suo ecentrico. est vniformis / sic q in temporibus equalib9 / equales pficit arcus / est em̄ principium primum in astronomia / solem in suo ecētrico regulariter moueri Et ideo contra negantem illud amplius non est disputandum / q̄uis p scientiam subalternantem possit demonstrari / is itaq mot9 quo sol mouetur in omni die ac nocte est. 59. minuta. 8. secunda et. 15. tercia fere / et is motus est equalis vel medi9 ipsius solis. Solis vero motus super centro terre est diuersus et inuniformis. Solis mot9 medius designatur p lineam exeuntem a centro ecentrici per centrum solis ad firmamentum / et arcus de ecentrico est medius motus solis ab. ♈. Motus solis verus designatur per lineam exeuntem a centro terre per centrum solis ad firmamentum / arcus a principio Arietis vsq ad lineam in firmamento est verus motus solis. Portio vero arcus que cadit inter terminos istarū duar linearum dicitur equatio / que nulla est sole existente in auge vel opposicio augis / eo q tales linee tunc sibiinuicem correspondent In alijs vero locis fit diuersitas Ex his patet quo pacto motus solis sit in orbe suo / et in quo tēpore circulū signorum abscindere potest in. 360. dieb9 et quarta parte vnius diei fere.

Sequitur figura ad inueniendum locum Augis Solis.

Capitulum Quartum

Ad inueniendū locum Augis Solis.

Nūer⁹ annoꝝ	Junij			Equatio			Locus augis				Mot⁹ ī āno
	D	H	M	H	M	.2.	S	gra.	M	.2.	.2.
1500	12	23	35	6	2	41	1	31	10	50	
1504	12	23	40		2		1	31	13	4	
1508	12	23	57	12	5.	34	1	31	15	17	
15012	13	0	8		3		1	31	17	30	
1516	13	0	19	18	8	21	1	31	19	43	
1520	13	0	30		1		1	31	21	58	32
1524	13	0	40	6	2.	24	1	31	24	8	
1528	13	0	49				1	31	26	17	
1532	13	0	59		2		1	31	28	27	
1536	13	1	8	12	4	48	1	31	30	36	
1540	13	1	18				1	31	32	45	
1544	13	1	27				1	31	34	54	
1548	13	1	37		3		1	31	37	3	
1552	13	1	46	18	7	12	1	31	39	13	
1556	13	1	56				1	31	41	22	31

¶ Applicationem solis ad punctum sue Augis sic inuenio Anno.1503. incompleto / quero primo in tabula annos viciniores .1500. e directo inuenio dies horas et minuta que scribo ab extra / postea considero annū predictum esse tercium post bisextilez Addo igitur in alia columnula vbi stant.3. H. minuta et secunda que simul aggregata / ostendunt veram solis applicationem ad punctum sue augis / amplius in directo eiusdem linee inuenio de loco signa gradus minuta et secunda que scribo ab extra et in vltima columnula ponitur motus in anno quem multiplico p̱ duos annos post bisextum vel per.2.rc. Addam hoc totum sibyinuicem Habebo igitur verum locum Augis ipsius solis in spera nona. Si vero per augem solis bene inventum loca augiū aliorum planetaꝝ scire desideras / adde ad locum augis solis de signis gradib⁹ et minutis ꝑut in tabella sequitur / et locus augis verus cuiuslibet planete tibi offendetur.

	S	G	M	S
♄	2	41	58	19
♃	1	22	11	37
♂	0	43	46	50
♀	0	0	0	0
☿	1	59	14	11

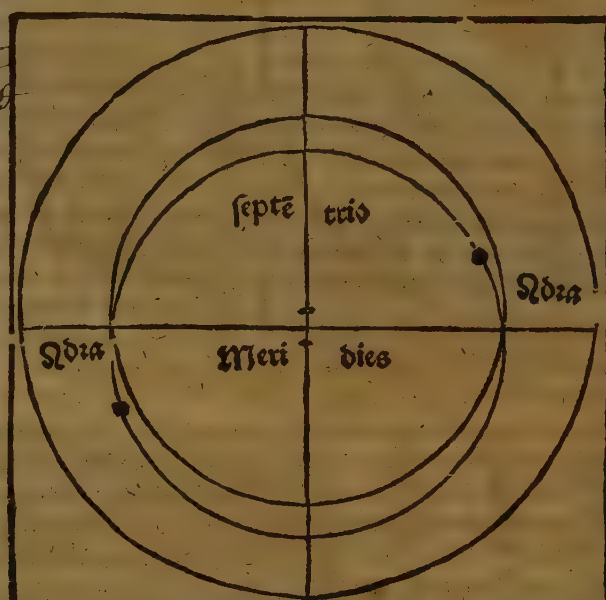
Notate diligēter ꝙ hec ꝑatio est p̱ signa phisica Signū phisicum ꝯstat.60 gradib⁹ Signū ꝯmune ex.30 patet ꝙ signū phisicū valet duo signa ꝯmūia Ampli⁹ a signis incipio numerare. idest ab Ariete rc.

¶ Quilibet autem planeta tres habz circulos preter solem. sʒ equantē deferentem et epicyclum Equans quidem lune est circulus concentricus

G

cum terra. et est in superficie ecliptice. Eius vero deferēs est circul9 ecentricus nec est in superficie ecliptice imo vna eius medietas declinat vers9 septentrionem altera versus austrum et intersecat deferens equantem in duobus locis. et figura intersectiōis appellatur draco. quoniam lata est in medio et angustior versus finem. Intersectio igit̄ illa per quam mouetur luna ab austro in aquilonem appellat̄ caput draconis. Reliqua vero intersectio per quam mouetur a septentriōe in austrum dicit̄ cauda draconis. Deferentes quidem et equantes cuiuslibet planete sunt equales.

¶ Et sciēdū q tam deferēs q̄ equans. Saturni. Jouis. Martis. Veneris et Mercurij sunt ecentrici et extra superficiem ecliptice. et tamen illi duo sunt in eadem superficie.

¶ Quilibet etiā planeta preter solē habet epiciclū Et est epyciclus circul9 puus p cui9 circūferentiā defertur corpus planete et centrū epycicli semp defertur in circūferētia deferentis. Si igitur due linee ducant̄ a centro terre ita q includant epycyclum alicuius planete. vna ex parte orientis reliqua ex parte occidentis Punctus contactus ex parte orientis dicitur dicit̄ statio pma Punctus vero contactus ex parte occidētis dicit̄ statio

Capitulum Quartum

secunda Et quando planeta est in alterutra illarum stationum dicitur stationarius. Arcus vero epycicli superior inter duas stationes interceptus dicitur directio et quādo planeta est in illo tunc dicitur directus. Arcus vero epycicli inferior inter duas statiōes interceptus dicitur retrogradacio et planeta ibi existens dicitur retrogradus. Lune aūt non assignatur statio directio vel retrogradatio. Unde nō dicit lūa stationaria directa vel retrograda propter velocitatem motus eius in epicyclo.

Littera totalis stat in hoc planetē preter solem: cuilibet ex eis assignant tres circuli videlicet equans. deferens et epyciclus. Circulus deferens / est circulus per cuius circūferentiā semp movet epiciclus ipsius planete / dictus ideo deferēs / eo q deferat circulū epicicli Circulus equās est / super centrū cuius movetur epicicli cētrū ipsius planete uniformiter / dr equās eo q in illo planeta equaliter cursum suū pficit Epyciclus est quidā parvus circulus / quē describit planeta motu sui corpis / p circūferētiā cuius corpus planete movet. In supiori parte sui epycicli planeta movet ab occidente in orientem In inferiori vero pte / movetur ab oriente in occidentē. Et ideo patet q sol et alij planete in pprijs circulis moventur Triplex itaq motus planetarum in istis circulis est deprehensus ! vt subdit textus. Directus. retrogradus et stationarius. Directus dicitur planeta / quādo directe a principio signi movetur finem versus. Retrogradus quando econverso / tendit a fine signi versus principium. Stacionarius vero / qn stat quasi in medio ita q nec principio / nec fini alicui signor videt appropinquare Patz q retrogradatio sp fit in pte inferiori Stacio vero in medio. directio vo in pte supiori Retrogradatio sp in pte inferiori et hoc solū in quinq planetis hz locū Nō em sol vel luna retrogradant / eo q sol causa est illius. Luna vero velox vel tarda cursu est dicenda Luna igitur

Textus Spere

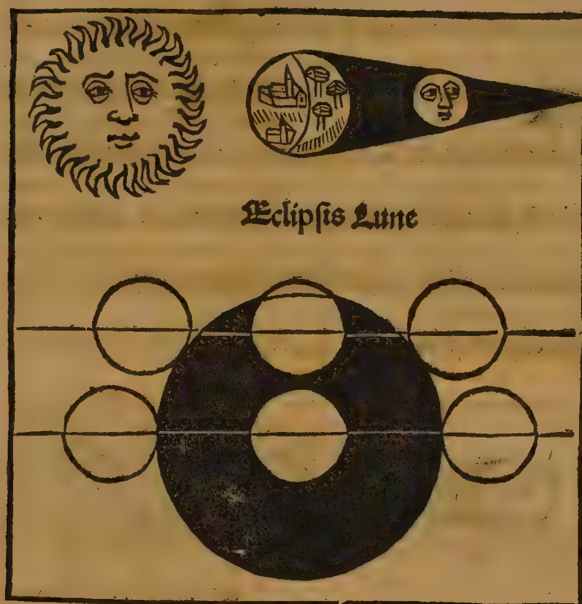
quinqꝫ habet motus ꝓprios Primus epicicli in ecentrico deferente p .13. gradus. 10. minuta et 39. scđa quottidie contra firmamentū. Secundus ecentrici ad occidens. vt patet in theoricis planetaꝝ. Tercius corporis lune cum firmamēto in epiciclo / superiori medietate ei⁹. Quart⁹ corpis eius p sectiones caude et capitis draconis. Quintus motus ei⁹ cū motu primi mobilis ab oriente in occidentem et econuerso omī die Sextū habꝫ ꝯmunē cum omib⁹ stellis et planetis contra firmamentū in .100. annis gradu vno Patet igitur ꝙ luna habet. 5. circulos. circulum magnū. circulum concentricum qui similis est orbi signoꝝ. Ecentricū quo iam luna vicinior iam remotior terre existit Epiciclū et circulū latitudinis Draco lune dicit̃ sectio qua ecentricus lune et oīm alioꝝ planetaꝝ declināt a via Solis. talisqꝫ mouetur contra signa / sicut scitur p eclipses ꝛc̃. Alij vero planete videlicet. ♄ ♃ ♂ et ☿. primo orbem magnū habent qui eos circumducit postea circulos habent quatuor ecētricos duos epiciclos et circulos latitudinum Circul⁹ latitudinis est in quo planeta exit viam solis Auges planetarum ad annum domini .1503. ꝛc̃.

Auges Planetarum.

1503				Anno	1504			
S	G	M	S		S	G	M	S
♄ 4	13	10	45	♄	4	13	11	23
♃ 2	53	24	3	♃	2	53	24	41
♂ 2	14	58	76	♂	2	14	59	54
♀ 1	31	12	26	♀	1	31	13	4
☿ 3	30	28	37	☿	3	30	27	15

¶ Cum autem sol sit maior terra necesse est ꝙ medietas spere terre ad minus a sole semper illuminetur. et vmbra terre extensa in aere conatilis minuatur in rotūditate donec deficiat in superficie circuli signorum ver sus nadir solis. Est autem nadir solis punctus directe oppositus soli in firmamento. ¶ Vnde cum in plenilunio luna fuerit in capite vel in cauda draconis sub nadir solis tunc terra interponitur soli et lune et conus vmbre terre cadit supra corpus lune. Vnde cum luna lumen non habeat nisi a sole in rei veritate deficit a lumine Et est eclipsis generalis in omni terra si fuerit in capite vel cauda draconis directe / pticularis vero eclipsis si fuerit ꝓpe vel infra metas determinatas eclipsi. Et semper in plenilunio vel circa contingit eclipsis Vnde cū in qualibet oppositione hoc

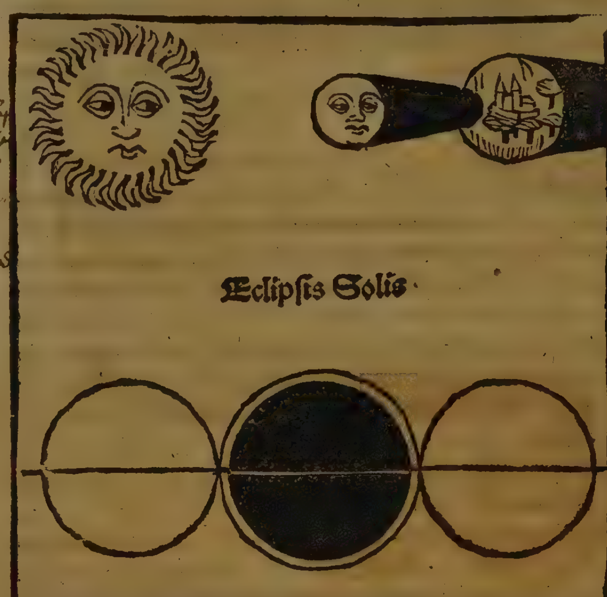
eſt in plenilunio non ſit luna in capite vel cauda draconis nec ſuppoſita nadir ſolis non eſt neceſſe in quolibet plenilunio lunā pati eclipſim vt patet in preſenti figura.

¶ Manifeſtat eclipſim ſolis ⁊ lune / dt ergo cū ſol ſit maior terra. 166. cōſtat ꝙ medietas ſpere terre ad minus illuminetur ſpa ſole ex ꝓpoſitiōe. 22 prime partis perſpectiue Oīe luminoſū ſpericū illūinat ſperā minorē ſiľiter et chilindrum pluſꝗ dimidium / et ꝓpōne. 24. eiuſdē vmbroſum ſpericum / ſicut eſt terra luminoſo minus eo ꝙ terra minor eſt ſole ex ſententia Ptholomei. 5. Almageſti ꝓpōne 21. vmbram ꝓicere piramidalē Vnde dt textus / ꝙ vmbra terre extenſa in aere cornatilis ! minuatur in aere / ſicut eſt conus piramidis / tamdiu quouſqꝫ deficiat in ſuperficie circuli ſignoꝝ / verſus nadir ſolis ideſt verſus punctū directum ! ſole exiſtente ſubtus orizontem quoniam Nadir ſolis eſt punctus directe oppoſitus ſoli in firmamēto cum ipſe ſubtꝰ terram fuerit Vnde ſequitur ꝙ cum luna in plenilunio fuerit in via ſolis / ideſt ꝓpe caput aut caudaꝫ draconis ſub nadir ſolis vmbra terre cadit ſuper corpus lune ſcđm plus et minus / et eo modo etiam puncta eclipſis iudicantur. Cum itaqꝫ luna lumen per ſe exiguum habeat ! in rei veritate a lumine deficit. Eſt tamen aduertendum ꝙ huiuſmodi vmbra non eclipſat alias ſtellas / vel planetas / cum hec vmbra extra eclipticam non cadat. planete vero extra a via ſolis mouentur. Amplius de quanto hec vmbra plus aſcendit / ſpiritualior atqꝫ clarior redditur ratione partium conſimilium lucis que in ſurſum ꝓgrediuntur. Stellas vero firmamenti eclipſare nō poteſt cū ibi vmbra ſit vt punctus in linea quibꝰ lux ſolis ! ſtellis claritatē et ſerotinā et nocturnalē tribuit / non obſtantibus partibus mediis / quoniam hee poroſe ſunt vt ſpongia / natura luc̄ penetratiſſime. 31. propōne partis prime perſpectiue. luna vero cum inter corpora celeſtia ſit infimum In viam ſolis cadens quāto directiꝰ tanto eclipſis maior ipſiꝰ lune parteſqꝫ taleſqꝫ vmbre ita depreſſe / per interpoſitionem terre caliginate eclipſim lune fieri paciuntur Eſto ꝙ luna etiā ab ecliptica moueatur / vmbra tn̄ in partibus diuerſificatur ſicut dicitur in ꝓpoſitione. 25. prime partis

perspectiue. vmbra est lumen diminutum vel est priuatio lucis primarie/ et deriuatio lucis secundari. Vnde sequitur ꝙ eclipsis lune iuxta cursum naturalem semꝑ debet fieri in plenilunio cum luna directe est in via solis vel prope / vnde patet ꝙ talis eclipsis semper non contingit rc. Qui hic plus legere voluerit legat Ptholomeum sexto Almagesti.

¶ Cum autez luna fuerit in capite vel cauda draconis vel prope metas supradictas et in coniunctione cum sole tunc corpus lune interponitur inter aspectum nostrū et corpus solare Vnde obumbrabit nobis claritatem solis. et ita sol pacietur eclipsim nō quia deficiat lumine. sed deficit nobis propter interpositionem lune inter aspectum nostrum et solē. Ex his patet ꝙ semper debet esse eclipsis solis in coniunctione siue in nouilunio.

¶ Notandū etiam ꝙ quādo est eclipsis lunę est eclipsis in omi terra. Sed quando est eclipsis solis nequaꝙ̃ imo in vno climate ē eclipsis solis et in alio non. quod contingit propter diuersitatem aspectus in diuersis climatibus. Vnde Vergilius elegantissime naturas vtriusq̃ eclipsis sub compendio tetigit dicens. Defectus lune varios solisq̃ labores Ex predictis patet ꝙ cū eclipsis solis esset in passione domini. et eadē passio esset in plenilunio. illa eclipsis solis nō fuit naturalis imo miraculosa ꝯtraria nature. q2 eclipsis solis in nouilunio vel circa debet ꝯtingere

Capitulum Quartum

Propter quod legitur Dyonisium Areopagitam in eadem passiōe dixisse

Aut deus nature patitur aut mundi machina dissoluetur.

¶ Eclipsis Solis contingit cum luna fuerit in cauda vel capite Draco-nis aut ꝓpe in ꝯiunctione cū sole/tunc corp⁹ lune interponit̄ inter aspe-ctum nostrū et corp⁹ solare/ vnde claritas solis nobis obumbrat̄ ita sol patietur eclipsim/talis vero eclipsis scd̄m cursum naturalem non po-test fieri in vniuersa terra/eo ꝙ luna minor est sole/sed forte in aliquib⁹ climatib⁹ vel climate videtur/in alio vero nihil apparet Ideoq̄ eclipsis in passione domini nostri ihesu christi non fuit naturalis/cum talis esset in plenilunio/sed pocius miraculosa/nulla fictiōe falsa. vt ignaua gens Hebreorum dicit. visa! laus itaq̄ magno deo: qui suam miram: super omnia deitatem/his corporibus celestibus manifestare voluit/acsi in-feriora creatorem haud agnoscerent superiora saltē ipsum vniuersis ma-nifestarent Ideo Dyonisius Areopagita ab ares quod est virtus et pa-gus villa quasi villa virtutum scientiarum et disciplinarum/fuit em̄ hec pars vna de partibus trib⁹ Athenis vbi ipse principatum tenuit: dixit. Aut deus nature patitur aut mundi machina dissoluetur. Cui sit laus honor gloria nunc et in euum Amen.

¶ Finis Textus Spere materialis Johannis de Sacrobusto/ cum lectura Magistri Conradi Norici Sole in .9. gradu Cācri currente Anno salutis. 1503. Per Solertem virū Baccalariū Martinum Herbipolensem In hemisperio Lipsensi nuper im-pressa Et ibidem lecta.